

PERSFOCUS

VIERDE JAARGANG NUMMER 4 -- APRIL 1988

knipselkrant van vereniging martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

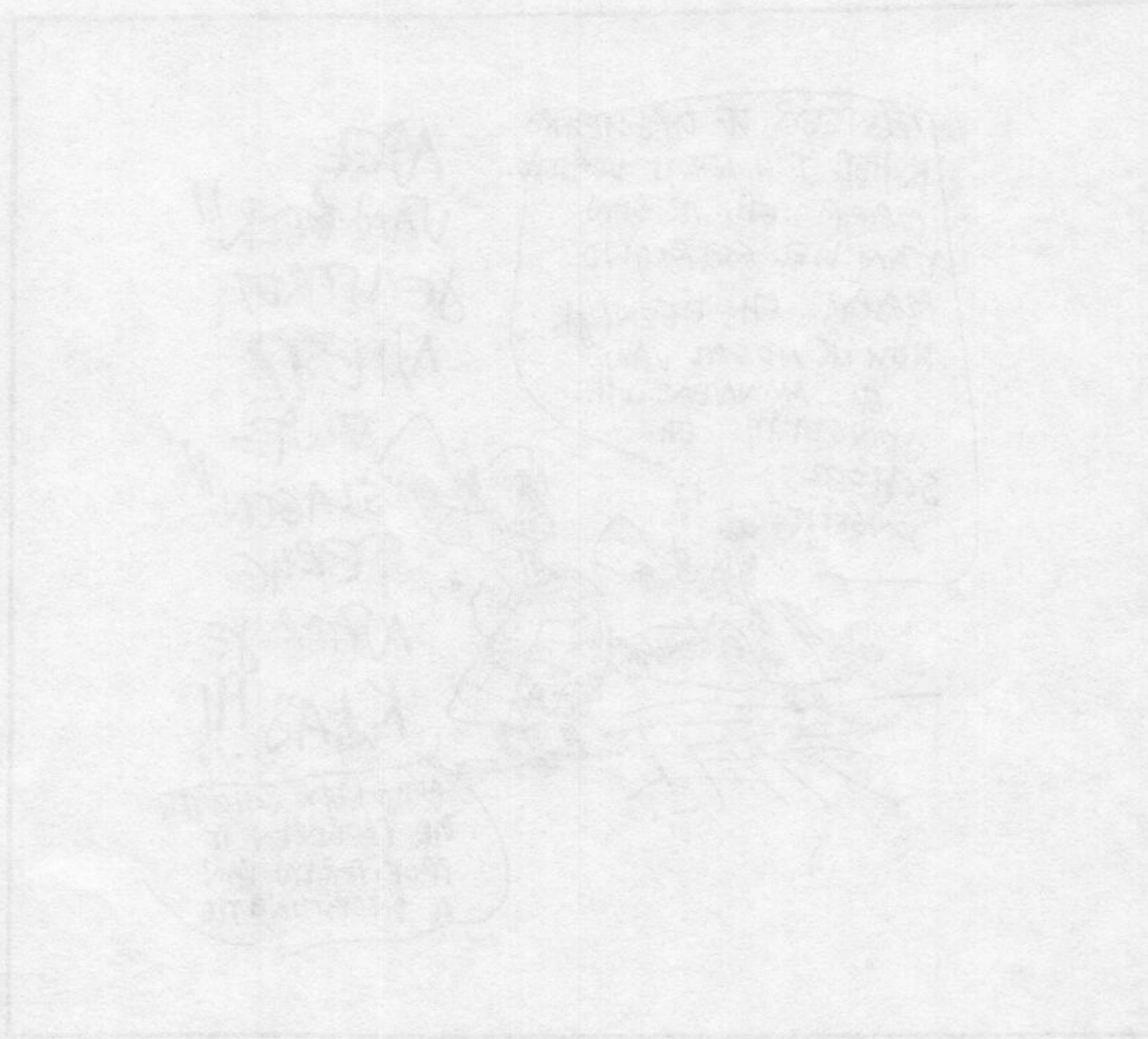
In dit nummer:

Kindermishandeling escaleert	pag. 2
Incest selectief waargenomen	pag. 6
Tegennatuurlijke propaganda	pag. 10
Kinderporno	pag. 12
Blote kinderboeken	pag. 13
Ontucht van de maand	pag. 16
Sign of the times	pag. 20
Crimino-hysterisch klimaat	pag. 21
Achtergrond	pag. 25
Documentatie-lijst	pag. 32

REPORT

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

1. Introduction
2. Experimental
3. Results
4. Discussion
5. Conclusion

PERSFOCUS, vierde jaargang, nummer 4, apr. 1988

Knipsels uit:

De Volkskrant	Vk
Trouw	Tw
NRC Handelsblad	NRC
Algemeen Dagblad	AD
De Telegraaf	Tel
Utrechts Nieuwsblad	UN
Nieuwsblad van het Noorden	NvHN
Haarlems Dagblad	HaD
Binnenhof	Bh
Tubantia	Tub
Nieuwe Noordh. Courant	NNC
Dagblad Kennemerland	DK
Helmonds Dagblad	HeD
Vrij Nederland	VN
Groene Amsterdammer	GA
De Tijd	DT
SEK	SEK
Reporter	Rep
Rooster	Ro
De Gazet van Antwerpen	GvA
The Mail on Sunday	MS
Seattle Times	ST

Abonnementen op Persfocus kosten f 55,- per jaar.
Losse nummers f 6,50.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 5478, 1007 AL Amsterdam.

Kindermishandeling 'normaal'

Nieuwe hoogleraar dr. H. Baartman vreest escalatie

door Françoise Ledeboer (ANP)

DEN HAAG - Geef een kind een aframmeling midden op de Dam en doe dat ook met een hond. Gegarandeerd dat zich meer mensen verontwaardigd tonen over de hond dan over het pak slaag dat het kind krijgt. Dr. H. Baartman, die per 1 mei wordt benoemd tot bijzonder hoogleraar preventie en hulpverlening kindermishandeling aan de Vrije universiteit in Amsterdam, wil met deze uitspraak duidelijk maken dat slaan van kinderen in onze cultuur helaas een geaccepteerde gewoonte is: „De maatschappij moet er daarom van doordrongen worden dat slaan in principe niet goed is en gemakkelijk kan escaleren tot erger.“

De psycholoog en universitair hoofddocent bij de sectie speciale pedagogiek van de VU, die zijn leerstoel kan gaan bezetten dankzij een initiatief van de 18-jarige Vereni-

ging tegen kindermishandeling, zegt er onmiddellijk bij dat ouders nu niet in een kramp moeten schieten uit angst dat elke klap er één teveel is. „Zo'n vaart loopt het natuurlijk niet, al moeten ouders wel beseffen dat een kind een klap hoe dan ook als kwetsend ervaart. Er moet onderscheid worden gemaakt tussen slaag die de ziel kwetst en slaag waarbij dat niet het geval is.“ De benoeming van Baartman is illustratief voor de onverflauwde interesse die de problematiek van de kindermishandeling sinds het begin van de jaren zestig ondervindt. Onder deze 'paraplu' moeten wij volgens hem zowel 'gewone' mishandeling, als emotionele en lichamelijke verwaarlozing en seksueel misbruik scharen: „Er is geen Nederlands woord voor handelingen waarbij meteen ook wordt gedacht aan het toebrengen van emotionele kwetsuren en seksueel misbruik.“

Cijfers

De noodzaak tot blijvende aandacht voor kindermishandeling door wetenschappers en hulpverleners wordt duidelijk als de cijfers ter

sprake komen. Baartman maakt allereerst duidelijk dat het moeilijk is gefundeerde uitspraken over aantallen te doen. Vaak worden gevallen van kindermishandeling immers niet aangemeld omdat bureu en leerkrachten liever ziende blind en horende doof blijven, of omdat gezinnen erin slagen de mishandeling tussen slaag die de vier muren te houden. Toch geven de meldingen bij de bureaus vertrouwensartsen een indicatie. Baartman: „In 1986 waren dat er ongeveer 5 000. Men kan dit getal - getel op schattingen elders - gevoelig met vijf à zes vermenigvuldigen, zodat de uitkomst op tussen 25 000 en 30 000 ligt. De slogan is altijd dat het bij het aantal aangemelde gevallen om het topje van de ijsberg gaat. Dat is ook zo.“ Kindermishandeling komt bovendien in alle maatschappelijke lagen voor. Toen het probleem van de kindermishandeling in de jaren zestig net de aandacht van de wetenschappelijke wereld had getrokken, concentreerden de onderzoekers zich vooral op de psychische gesteldheid van de ouders. Daar moest vast heel wat mis mee zijn. Dat speurwerk heeft echter geen gezamenlijk psychisch defect opgeleverd waar de hulpverlenende psychotherapeuten een houvast aan konden hebben.

Krampachtig

Het graven in de voorgeschiedenis van de ouders leverde echter nuttige inzichten op. Algemene tendens was dat vrijwel alle mishandelende vaders en moeders vroeger thuis ernstig tekort zijn gekomen. Baartman: „Dat heeft hun talent voor een ander van betekenis te zijn beschadigd. Er zijn dan twee reacties mogelijk. In het eerste geval duwen ouders hun kinderen in de rol van gevers van liefde, aandacht en waardering. De kinderen moeten goed maken wat hun in het verleden is misdaan. In het tweede geval beginnen ouders met de beste bedoelingen een eigen gezin en willen vooral niet de fout van hun eigen ouders maken. Om dat te vermijden stellen zij zich op als gevers en overspoelen hun kinderen met liefde en aandacht.“

In beide reactiepatronen is er sprake van een krampachtige opstelling die een verkeerd effect op de kinderen kan hebben. Gevolg: er ontstaan spanningen en een grotere kans dan in een 'normaal' gezin, dat de opgedane kennis in de praktijk te

deren. De aanstaande hoogleraar: „Het is belangrijk dat hulpverleners deze emotionele achtergrond van de ouders in herinnering houden. Daarvoor begrip tonen, hen leren met hun verleden in het reine te komen en zorgen voor nieuw zelfvertrouwen, zijn essentiële voorwaarden voor de hulpverlening bij kindermishandeling.“ Dat er sprake zou zijn van een onontkoombare generatiecyclus van kindermishandeling wil Baartman in dit licht bezien dan ook ten stelligste bestrijden: „Daar valt zeker aan te ontsnappen.“ Hij brengt daarnaast een aantal keren met veel stelligheid de noodzaak tot verbetering van sociaal-economische omstandigheden ter sprake. Slechte huisvesting, werkloosheid, gebrek aan opleidings- en recreatieve mogelijkheden en het ontbreken van kinderopvang, kunnen de neiging tot kindermishandeling in de hand werken en in stand houden. Baartman: „Ik leg daar altijd veel nadruk op omdat ik het gevaarlijk vind als wij ons zouden onttrekken aan onze algemeen-maatschappelijke verantwoordelijkheid. Wij schuiven dan de oplossing van het probleem in de schoenen van de psychotherapeuten en dat is niet juist.“

Zorgplicht

De hulpverlening moet zich volgens Baartman al met al op een zo breed mogelijk terrein bewegen. In het ideale geval worden de ouders niet alleen psychologisch begeleid, maar zorgt de hulpverlener ook voor assistentie op het gebied van bijvoorbeeld huisvesting, werk, schuldsanering en juridische bijstand. Baartman: „Het blijkt een nuttig effect te hebben als de hulpverleners de ouders het gevoel geven dat er ook voor hen goed wordt gezorgd.“ Dat de overheid op afstand een belangrijke rol kan spelen bij het zorgen voor kinderopvang, waardoor de moeder voor een deel wordt ontlast van de dagelijkse zorgplicht, spreekt vanzelf.

Een dergelijke alles dekkende zorgverlening kan lang niet altijd worden gerealiseerd, weet Baartman. Te veel nog werken instanties als sociale diensten, wijkagenten, leerkrachten en vertrouwensartsen langs elkaar heen omdat het aan een goede organisatie schort. In het geval van de in 1972 opgerichte bureaus vertrouwensartsen, waarvan er nu tien functioneren, is bovendien sprake van onvoldoende mankracht. „Er moet

Een kind ervaart een klap als kwetsend. FOTO: WILLY OUBIN

worden geselecteerd uit de verzoeken om hulp. Dat is natuurlijk heel triest.“

Hij raadt aan desondanks wel bij de bureaus aan te kloppen. „Wij menen ons niet graag in elkaars leefomstandigheden en hebben de neiging ons om te draaien als we iets vervelends tegenkomen. Dan gebeurt er in elk geval niets. Gezinnen waarin kindermishandeling voorkomt, blijven zo in het sociale isolement zitten waar ze juist uitgehaald moeten worden. Ouders mishandelen niet voor hun lol, maar voelen zich onmachtig hun handelwijze te veranderen. Het blijkt voor hen vaak een hele opluchting erover te kunnen praten.“

Ivoren toren

Baartman prijst zich gelukkig dat de belangstelling van studenten rechten, medicijnen, psychologie en pedagogiek voor een gezamenlijke werkgroep over kindermishandeling meer dan het dubbele was van wat werd verwacht. Er zijn dit stu-

diejaar 62 aan de VU deelnemers, die de opgedane kennis later zullen kunnen toepassen in de praktijk van de hulpverlening.

Baartman streeft er naar bij zijn onderzoek naar de beste hulpverleningsmethodieken samen te werken met hulpverlenende instanties, waar de verworven inzichten aan de praktijk moeten worden getoetst: „Soms heb ik wel eens het gevoel dat ik hier aan de universiteit in een ivoren toren zit. De opzet is echter dat het door mijn contact met de praktijk tot een vruchtbare kruisbestuiving komt.“ Tot slot lijkt het de aanstaande hoogleraar een goed idee in navolging van andere acties een voorlichtingscampagne te houden onder het motto „Slaan spreekt niet vanzelf“. Hij is in dat verband blij dat door zijn benoeming de schijnwerpers weer eens extra op kindermishandeling worden gericht. Dat zal de komende jaren waarschijnlijk bitter noodzakelijk blijven.

Vertrouwensartsen onder druk

'Er ligt een verontrustende stapel meldingen'

door Els Buseman

UTRECHT - Het werk van de vertrouwensartsen stapelt zich op. Gevolg van de aandacht die de media aan incest schenken, vermoedt directeur drs. H. Mourits van het Landelijk bureau Vertrouwensartsen. Om het werk aan te kunnen, zijn eigenlijk tien mensen extra nodig.

Mourits: „Als ik hoor dat op een bureau een stapel van twintig mappen met meldingen ligt, die nog moeten worden nagetrokken en daar al een maand liggen, vind ik dat verontrustend.“

De werkdruk heeft ook een vrij hoog ziekteverzuim tot gevolg. „Kijk, als ik op een girokantoor zou zitten en wat achterstand van het werk had, dan zou ik m'n werk nog wel goed doen en 's nachts rustig slapen. Maar als ik op een bureau vertrouwensartsen werk en ik ga 's avonds naar huis terwijl ik nog vijf dossiers niet heb opgedaan, dan vraag je je 's nachts wel af: wat zou er tussen zitten - en ik heb er nog niks mee gedaan...“

Te veel

De taak van de vertrouwensartsen wordt steeds groter. In 1987 kwamen er 5 500 geverifieerde meldingen binnen. Daarbij gaat het om het aantal gezinnen, terwijl bekend is dat binnen een gezin vaak verscheidene kinderen mishandeld worden. Mourits: „Ik vind 5 500 te veel.“

Tot dusver dit jaar zijn 46 procent meer gevallen van kindermishandeling gemeld dan de eerste drie maanden van vorig jaar. FOTO ANDRÉ RUIGROK

Reden voor optimisme is er niet. „De eerste maanden van dit jaar duiden op een belangrijke stijging. Ik denk dan aan een brief uit Groningen waar in januari en februari vorig jaar 44 meldingen waren, en nu 115.“

Niet vaker

De stijging van het aantal meldingen betekent niet dat het delict vaker voorkomt, stelt het Bureau vertrouwensartsen. „Dat vergt geweldig nauwkeurig onderzoek, als het al te onderzoeken valt“, zegt Mourits. Hij zoekt de oorzaak in de taboe-doorbreking „Ik las dat vrou-

wen die nu volwassen zijn maar nog steeds worstelen met de incest die ze in hun vroegste jeugd hebben ondergaan, dat nu melden, omdat ze merken dat het nu kan en dus nu hulp vragen. Bovendien: zou het een aantal jaren geleden nu zo veel minder zijn geweest? Het kwam in elk geval niet boven tafel, maar je moest wel van enorm goeden huize komen wanneer je twintig jaar geleden had durven zeggen dat je vader je mishandelde of incest met je pleegde. Ik denk ook dat gezagsverschuivingen een rol spelen, dat een kind nu eerder iets niet pikt. En onder mishandeling versta ik niet de

moeder die zegt: 'Kind, ik kan je wel achter het behang plakken' en een uithaal met haar hand maakt, die wat fors uitvalt. Het gaat dan echt om consequente, continue mishandeling, verwaarlozing van het kind.“

De meldingen nemen toe, maar de medewerkers van de bureaus niet - met alle gevolgen van dien. Voorbeeld daarvan is opnieuw Groningen, waar de laatste zeven jaar het aantal meldingen verdrievoudigde, maar waar men het moet doen met de personeelsbezetting van zeven jaar geleden. Volgens Mourits is Groningen zeker niet uniek. Cijfers om dat te onderbouwen, ontbreken echter. Oorzaak: de registratie is sinds 1983 niet bijgehouden. Mourits neemt ze dat 'allerminst' kwalijk, „want ik denk dat als je administratief werk moet doen, dus cijfertjes keurig moet registreren in hokjes, maar de mappen blijven liggen en het werk stapelt zich op, dat je dan een keuze maakt. Ik zeg dat ze in die situatie de enig juiste keuze hebben gemaakt.“

Cijfertjes

Geld om die achterstand weg te werken, geeft de overheid niet. „Ik zit in een vicieuze cirkel. Elke keer zeg ik dat het aantal meldingen zo verschrikkelijk stijgt en dat daar financiering voor op tafel moet komen. Dan zegt de overheid: kom eerst maar met cijfertjes. Maar ik heb geen geld om die cijfertjes boven tafel te krijgen.“ Mourits heeft nu verscheidene fondsen benaderd

(„al vind ik dat wel een beetje bedelen“) en met het toegezegde geld op drie bureaus een extra kracht aangesteld om de registratie bij te werken.

Immiddels heeft het ministerie van WVC wel een half miljoen extra gegeven voor het werk van de bureaus. Mourits denkt dat de overheid hem wel ondanbaar zal vinden, maar hij wil meer. „Ik vergelijk het met de man die twee krukken nodig heeft, er maar een krijgt en niet uit de voeten kan. Dat heb ik ook. Ik vind het erg fijn dat ze me één kruk hebben gegeven waardoor we wat verder kunnen komen, maar ik kan nog niet zo goed uit de voeten, dus blijf ik om een tweede vragen.“

Mourits betreurt het feit dat er geen geld is voor extra personeel, wat volgens hem een goede investering zou zijn. „Als je gewoon economisch rekent, denk ik: overheid, tel uit je winst. Want als je nu ziet dat al die mensen van wie veel te laat naar buiten komt dat ze incestslachtoffer zijn geweest, wat dat aan hulpverlening en dus aan overheid kost.“

„Ach“, relateert de directeur zijn probleem tenslotte. „Ik wil geen larmoyant verhaal houden. Elk kind dat geholpen wordt, vind ik prachtig. Ik kom ook wel eens een bureau binnen waar men in een zalige buis is. Dan zegt iemand: we hebben dat er gedaan, het kind wordt uit huis geplaatst en de vader geeft zich aan. Het loopt als een trein. Dat gebeurt natuurlijk ook.“

Aantal meldingen van kindermishandeling explosief gestegen

Van onze verslaggevers
AMSTERDAM - Het aantal meldingen van kindermishandeling is de afgelopen maanden explosief gestegen. Volgens het Landelijk bureau vertrouwensartsen zijn er het eerste kwartaal van dit jaar 46 procent meer gevallen gemeld dan in dezelfde periode vorig jaar.

Vooraf door de aandacht die de media de laatste tijd aan incest en andere vormen van kindermishandeling besteden, is het werk voor de vertrouwensartsen sterk toegenomen, zegt directeur H. Mourits van het landelijk bureau. Gevolg van de toegenomen werkdruk is een tekort aan geld en personeel.

Uit onderzoek van het bureau blijkt dat er jaarlijks twintig kinderen overlijden aan de gevolgen van mishandeling.

In het tv-programma 'Achter het nieuws' van de Vara zei de Amsterdamse vertrouwensarts drs. C. de Waal gisteravond dat een aantal van die dodelijke gevallen van kindermishandeling voorkomen had kunnen worden als er meer tijd was om aandacht te besteden aan de meldingen. „Het aantal meldingen is zo groot dat ze onvoldoende afgewerkt kunnen worden. Dertig procent kan daardoor niet afgehandeld worden“, aldus de Waal.

Vorig jaar kwamen in totaal 4 900 meldingen van kindermishandeling binnen - overigens nog „eeri fractie“ van wat er werkelijk plaats

vindt, aldus de vertrouwensartsen. Omdat in het eerste kwartaal van dit jaar al 900 meldingen meer binnenkwamen dan in dezelfde periode van vorig jaar, verwacht het Landelijk bureau vertrouwensartsen dat het in 1988 over minstens 7 500 gevallen zal worden ingelicht. De stijging is zo groot dat kinderen na het aangeven van de mishandeling wegens een tekort aan opvang een of meer dagen in een politiecel moeten worden ondergebracht.

Het Landelijk bureau vertrouwensartsen vindt dat het ministerie van WVC geld beschikbaar moet stellen om meer vertrouwensartsen aan te stellen. Vrijdag gaat het bureau daarover praten op het departement. Volgens directeur Mourits zouden de artsen op grond van de regeringsplannen zelfs nog negen procent van hun uren moeten inleveren. „En dat met een toename van het aantal meldingen van 46 procent“, aldus Mourits.

De directeur vindt de voorgenomen bezuinigingen onbegrijpelijk. In een interview met Trouw zegt hij dat „extra personeel een goede investering“ zou zijn. „Als je gewoon economisch rekent, denk ik: 'Overheid, tel uit je winst!' Want als je nu ziet dat al die mensen waarvan veel te laat naar buiten komt dat ze incestslachtoffer zijn geweest - wat dat aan hulpverlening en dus aan de overheid kost!“

• Pagina 3: Vertrouwenartsen onder druk

Utrechtse arts bezorgd over toename kindermishandeling 'Hulp mishandelde kinderen schiet te kort

(Door Rian van Kuppenveld)
UTRECHT - „In dit land wordt meer gepraat en gedacht over paspoorten van tien miljoen dan over kinderen. Maar de kinderen om wie het gaat, komen helemaal niet aan zo'n paspoort toe, die zijn dan allang naar de hemel“. De Utrechtse schoolarts dokter B. Rensen klinkt verbitterd. De afgelopen maanden is het aantal meldingen van verwaarloosde en mishandelde kinderen zo dramatisch toegenomen, dat de hulpverlening allang niet meer toereikend is. Acute crisis-situaties kunnen door de bureaus van vertrouwensartsen wel meteen in behandeling genomen worden, maar meldingen over mishandeling

en verwaarlozing die er op het eerste gezicht niet al te ernstig uitzien, worden voor latere afhandeling - even op een stapel gelegd. De toren van dergelijke dossiers groeit verontrustend. Al komen enkele gevallen toch snel weer boven drijven, omdat de situatie inmiddels in een crisis is uitgedomd. Als gevolg van het uitblijven van hulpverlening. De eerste drie maanden van 1988 kregen de bureaus van vertrouwensartsen 46% meer meldingen over kindermishandeling dan in de eerste drie maanden van 1987. Op grond van deze cijfers voorspelt de directeur van het Landelijk Bureau Vertrouwensartsen, H. Mourits, dat er in 1988 7 200 meldingen zullen binnen-

komen. In 1987 was dit aantal 5520. „De samenleving is verplicht zorg te dragen voor haar kinderen. Die kunnen zich niet vereren. Mishandeling en incest kan kinderen zo kapot maken, dat je daarop niet kunt bezuinigen“, aldus Mourits. „Bovendien kan de overheid een eenvoudig rekensommetje maken. Het aantal volwassenen dat als gevolg van incest en mishandeling in hun jeugd nu zwaar getraumatiseerd rondloopt, kost handenvol geld. Je moet dus zorgen dat je de kinderen opvangt, om later problemen te voorkomen.“

OP PAGINA 3:
Iedere dag uitstel hulp is er één teveel

'Voor zo'n kind is iedere dag uitstel van hulp er één teveel'

(Vervolg van pagina 1)
UTRECHT - Schoolarts Rensen ziet de toekomst somber in. „Alles wat er aan ondersteunende hulpverlening is wordt afgebroken. Het Buitengewoon Onderwijs, Medische kleuterdagverblijven, buurtwerk, RIAGG (Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg), noem maar op. Een lichte vorm van hulpverlening kun je dus nauwelijks meer bieden. Het leidt tot 'rampen hulp', hulp wanneer de situatie uit de hand gelopen is.“

„Wij willen dat mensen signalen zenden over kindermishandeling, maar dan moet je ook zorgen dat er hulp is. Anders is het allemaal nog nauwelijks ethisch te noemen. Ik

weet langzamerhand niet meer hoe het moet.“

Ook Adrie de Koning, als maatschappelijk werkster verbonden aan het Utrechtse bureau van vertrouwensartsen, wordt er wanhopig van. „Door de golf van bezuinigingen worden allerlei specifieke jongerenvoorziening zoals het JAC, het Allochtonenproject, de RAJO (Raad voor Advies aan Jongeren), de stichting Jeugd en Gezin, bedreigd. Situaties waarin zij vroeger hulp boden, zieken nu verder. Dat leidt er vaak toe dat de kinderen bij ons terecht komen, terwijl dat - als er eerder hulp was geboden - helemaal niet nodig was geweest.“

Adrie de Koning signaleert

eveneens de problemen die voortvloeien uit het op de stapel leggen van niet-crisisachtige meldingen. „Voor een kind dat in een dergelijke situatie zit, is iedere dag uitstel van hulp er één te veel“. Een ander punt is, zo zegt De Koning, dat goede hulpverlening een kwestie van „lange adem“ is. „Je moet zo'n gezin heel lang volgen, nadat er hulp is geboden. Kijken of het goed blijft gaan. In de gaten houden of er geen nieuwe problemen ontstaan, waardoor de situatie weer uit de hand loopt. En die follow-up komt in gevaar wanneer er steeds meer werk komt, zonder dat er mensen bijkomen. Want het aantal meldingen wat we nu krijgen is nog maar het topje van de ijsberg.“

UN-25, voor pag.

UN 25

VERTROUWENSARTSEN KUNNEN MELDINGEN NIET AAN:

Mishandelde kinderen twee keer slachtoffer

Bh 20
**VANDAAG
 IN HET
 NIEUWS**

ARNHEM — De vertrouwensartsen kindermishandeling zijn kwaad. Morgen doet een delegatie een vertwijfelde poging om het ministerie van WVC af te brengen van het voornemen om negen procent op hun aantal werkuren te korten. Een rampzalig plan, vinden de artsen, aangezien het aantal meldingen van kindermishandeling het afgelopen kwartaal met bijna de helft is toegenomen, vergeleken met de eerste drie maanden van 1987. Veel kinderen dreigen volgens de artsen tussen wal en schip te vallen. Er zijn juist méér mensen nodig om de nog steeds

wassende stroom meldingen goed te kunnen behandelen.

Wat onderkoeld vertelt de Arnhemse vertrouwensarts Nora Karthaus (36) over de „ongelooflijk grotere werkdruk” door de „explosieve groei” van het aantal gevallen van kindermishandeling. Ze zegt dat vooral het aantal meldingen van incest enorm is toegenomen; zo'n veertig procent van het totaal. „Dat percentage is de laatste jaren sterk gestegen. Maar je ziet ook een sterke toename van wat we nu maar even de gewone kindermishandeling zullen noemen. Let wel: in het aantal meldingen. Dat hoeft natuurlijk niet te betekenen dat er meer mishandeld wordt in Nederland. Alleen dat er meer gevallen aangegeven worden”.

Haar bureau kan de toevloed nauwelijks aan. „Je moet afwegen hè. Welke melding is erg acuut, wat is minder spoedeisend en wat is nog minder spoedeisend? Dan heb ik het dus over nieuwe meldingen”. Maar is niet elke melding acuut, geredeneerd vanuit het belang van het kind? „In zekere zin wel. Eigenlijk moet je met elke mel-

ding binnen een paar dagen aan de gang. Maar er zijn dagen dat je vijf meldingen krijgt, en dat is te veel, want daar hebben we te weinig mensen voor. Ons bureau heeft drie parttime vertrouwensartsen voor in totaal 42 uur en drie maatschappelijk werkers voor in totaal 82 uur en drie administratieve krachten voor zestig uur. Als de plannen van WVC doorgaan moeten wij als artsen nog negen procent aan uren inleveren, terwijl we in de praktijk stuk voor stuk al meer uren werken dan waarvoor we in feite betaald worden. Dat is de situatie. Belachelijk natuurlijk. Uren inleveren is gelet op de werkdruk voor ons als artsen volstrekt onmogelijk. En we zouden er ook zeker een maatschappelijk werker bij moeten hebben”.

Te laat

De Amsterdamse vertrouwensarts De Waal heeft deze week gezegd dat door de onderbezetting dertig procent van de meldingen tussen wal en schip valt. Hij voegde daar aan toe overtuigd te zijn dat er dodelijke slachtoffers vallen die hadden kunnen worden voorkomen. Nora

Karthaus: „Daar durf ik geen uitspraak over te doen. Maar het is zeker waar dat sommige meldingen te laat en misschien niet adequaat behandeld worden. Er zitten soms weken tussen de melding en de daadwerkelijke hulpverlening. Het komt voor dat je een melding krijgt en na een tijdje een tweede melding eroverheen, zonder dat er in die tussentijd iets gebeurd is. Dan is het kind al toegetakeld. Doordat je vaak niet à la minute kunt handelen gaan er dingen fout”.

Zijn er in haar rayon al dodelijke slachtoffers gevallen als gevolg van uitstel van hulpverlening? Licht geschrokken: „Gelukkig niet. Maar het is natuurlijk onvermijdelijk dat er slachtoffers vallen. Uitstel van hulp hoeft geen dodelijke afloop te hebben, maar kan ook blijvende psychische of neurologische schade tot gevolg hebben”. Het valt Nora Karthaus op, dat het ook om steeds jongere kinderen gaat. „Steeds meer kinderen die nog nauwelijks kunnen praten. Zuigelingen soms nog Peuters en kleuters. Dat wordt soms op zuigelingen zorg geconstateerd of door de kleuterarts. Of een kleuterleidster merkt een

abonormale sexuele gefixeerdheid van zo'n kind, in een tekening of door een angst voor aanraken. Wij benaderen van zo'n gezin dan heel omzichtig, zeker als het om jonge kinderen gaat. Je moet daarbij het tempo van het kind aanhouden. Vergeet niet dat een gezin een gesloten front is. Denk ook even aan de schuldgevoelens waarmee zo'n kind wordt opgezadeld als het gezin uit elkaar valt: door mij is mijn vader het huis uit. Maar je moet niet loslaten, want dan heb je kans dat het front zich weer sluit. Voorwaarde voor handhaving van een kind binnen gezin is dat het zich

beschermd weet, bijvoorbeeld door de moeder. Maar helaas is dat door het macho-gedrag van de vader niet altijd het geval”.

Maar wat als het slachtoffer niet kan praten en de dader ontkent? Karthaus: „Ja, dan wordt het heel moeilijk. In laatste instantie schakel je dan justitie in. Helaas vinden nog heel veel ouders dat een kind geen enkel recht heeft, alleen maar plichten. Dat het hun kind is en dat ze er mee mogen doen wat ze willen. In dat soort gezinnen zie je ook vaak dat de geschiedenis zich herhaalt bij een volgend kind. Dat geldt ook voor ern-

stige vormen van „gewone” mishandeling: lichamelijk geweld en affectieve verwaarlozing. Je maakt mee dat kinderen op morbide wijze mishandeld worden. Geslagen met riemen. Urenlange opsluiting in een donkere kast als ze tien minuten te laat thuiskomen, dat soort zaken. Kijk, iedereen geeft een kind wel 's een corrigerende tik. Ik heb zelf ook drie kinderen en ik ken de situaties waarin je hand soms uitschiet. Helemaal geen ramp, als het kind er maar geen schade van ondervindt en het niet tegen zijn belang gericht is”.

HOMME KROL

WVC bezuinigt minder wegens groei aangiften van kindermishandeling

Van onze redactie samenleving
 UTRECHT — Het ministerie van WVC heeft het Landelijk bureau vertrouwensartsen toegezegd om een eerder aangekondigde bezuinigingsoperatie van 250 000 gulden terug te draaien. Maar de bureaus krijgen geen extra geld om meer personeel in dienst te nemen.

Het Landelijk bureau vertrouwensartsen had daarom gevraagd, omdat het aantal meldingen van kindermishandeling de laatste tijd drastisch is gestegen. WVC heeft wel beloofd dat er nog voor deze zomer een onderzoek komt naar de werkdruk bij de bureaus vertrouwensartsen. Of er na dat onderzoek extra geld beschikbaar komt, wil het ministerie nog niet zeggen.

VR 30
 Volgens directeur H. H. A. Mourits van de het landelijk bureau is deze toezegging „teleurstellend”. De vertrouwensartsen hadden gisteren op het departement een gesprek over de toegenomen werkdruk en het tekort aan geld.

In het eerste kwartaal van dit jaar is het aantal meldingen van kindermishandeling met maar liefst 48 procent gestegen. Vorig jaar kwamen 5 500 meldingen binnen bij de tien bureaus vertrouwensartsen. De grote toename heeft volgens het landelijk bureau tot gevolg, dat veel meldingen onverantwoord lang in de la blijven liggen.

Hersenletsel

Zo werd kort geleden een kind van acht jaar in het ziekenhuis opgenomen met onherstelbaar hersenletsel. Een eerdere melding van mishandeling was bij het bureau 'op de stapel' terecht gekomen omdat de

zaak zich in eerste instantie niet zo ernstig liet aanzien.

Het landelijk bureau had het ministerie gevraagd om naast het terugdraaien van de bezuinigingsoperatie nog eens 250 000 gulden uit te trekken om daarmee extra part-time maatschappelijk werkers te kunnen inschakelen voor in totaal 200 uur per week.

Werkdruk

„Daarmee zijn de problemen met de werkdruk nog niet opgelost, maar we zouden dan tenminste alvast vooruit kunnen”, zegt Mourits.

„Nu is weliswaar het besluit teruggedraaid om alle bureaus negen procent van hun uren te laten inleveren, maar dat komt er alleen maar op neer dat we met evenveel personeel als vorig jaar bijna de helft meer meldingen moeten verwerken.” Het bureau is van plan de zaak aan te kaarten bij de Tweede Kamer.

Volgens een woordvoerder van het ministerie van WVC heeft het landelijk bureau vertrouwensartsen het departement er niet van kunnen overtuigen dat de toename van het aantal meldingen ook inderdaad noopt tot het inschakelen van de gevraagde hoeveelheid extra personeel.

Volgens WVC „moeten de vertrouwensartsen niet doen alsof ze een tekort aan geld hebben”. Het budget is de afgelopen drie jaar verhoogd van 2,5 naar 5 miljoen gulden. Daar is het afgelopen jaar nog eens een half miljoen bij gedaan.

„Dat het ministerie het bestrijden van kindermishandeling belangrijk vindt, komt duidelijk tot uiting in de financiële ruimte voor de instanties die zich daar mee bezighouden”, aldus de WVC-woordvoerder.

„Stijging aantal komt door golf van publiciteit”

Tub.
29

DIG
na dag

(door Pim Kalkman)

BORNE - De cijfers van kindermishandeling voor het eerste kwartaal van dit jaar doen, absoluut gezien, het ergste vermoeden voor Overijssel. Zo steeg het aantal meldingen bij het Bureau Vertrouwensartsen in Zwolle over deze periode van 47 gezinnen (78 betrokken kinderen) vorig jaar tot 83 (139 kinderen) nu. Daarnaast nam het aantal telefonische consultaties („constructieve gesprekken”) met 30 toe tot 50. „Toch kun je niet stellen dat het aantal mis-

handelingen toeneemt. De stijging is vooral een gevolg van de toenemende bereidheid om misstanden te melden, voornamelijk door de golf van publiciteit”.

Aan het woord een van de twee Overijsselse vertrouwensartsen, dokter R. Lokin uit Borne. Lokin is drie halve dagen per week verbonden aan het Bureau Vertrouwensartsen in Zwolle, een van de tien bureaus in Nederland. Verder zijn er nog een part-time arts, twee full-time maatschappelijk werkers en drie administratieve krachten in dienst.

„Het is niet zo, dat ik niet méér wil werken voor het bureau, want gezien het aantal meldingen zou daar juist alle aanleiding voor zijn. De zaak is dat het ministerie van WVC de zaak financiert en er op dit moment simpelweg geen geld extra beschikbaar wordt gesteld om de stijging van het aantal meldingen op te vangen”, aldus Lokin.

Die stijging is direct een gevolg van de enorme publiciteit, die aan het onderwerp kindermishandeling - met name incest - het afgelopen jaar is gegeven. „Daarnaast werken de vertrouwensartsen

enorm laagdrempelig, omdat de melder geen juridische consequenties behoeft te vrezen en indien gewenst zelfs anoniem kan blijven.

Dat maakt onze bureaus bijzonder toegankelijk”, verklaart Lokin.

Kindermishandeling is volgens de arts onder te verdelen in drie categorieën: de lichamelijke, de geestelijke en de seksuele. Tevens is in elke categorie onderscheid te maken tussen mishandeling en verwaarlozing. Met name de stijging van het aantal meldingen van incest draagt ertoe bij, dat de toestand voor de vertrouwensartsen niet meer is te overzien; vijf jaar geleden was het aantal nog geen vijf procent van het totaal, nu is dat bijna 40.

De publiciteit kan volgens Lokin een aantal potentiële daders van hun plannen afhouden en kinderen meer weerbaar maken in situaties van mishandeling. Maar een oplos-

sing voor het probleem vormt het niet. „Je kunt aannemen, dat kinderen nu extra onder druk worden gezet om toch vooral niets over de zaak naar buiten te brengen. Daarnaast beperkt incest zich niet tot een ziekelijk verschijnsel in een aantal gezinnen, maar vormt het een maatschappelijk probleem. Voor de oplossing daarvan is een complete mentaliteitsverandering nodig”.

Hoewel dokter Lokin met name

de seksuele mishandeling terugvoert tot een stuk machtsongelijkheid tussen de betrokkenen, is dat volgens hem niet de hoofdzaak. „De belangrijkste reden voor mishandeling is de onmacht van ouders hun kinderen op te voeden. Het heeft in eerste instantie dan ook geen zin, deze mensen via de Raad voor de Kinderbescherming juridisch te vervolgen, omdat na de straf dezelfde onmachtige mens in de samenleving terugkeert. Structureel is er dan niets opgelost”.

En hij vervolgt: „Met de komst van de Bureaus Vertrouwensartsen dertien jaar geleden is er een bewuste stap gezet daadwerkelijk iets aan de problemen te doen. Met een stuk zorg en begeleiding proberen we de „daders” tot een gedragsverandering te brengen, zonder dat ze bang behoeven te zijn voor juridische vervolging. Op deze manier kunnen we echt iets doen, als we tenminste de financiële ruimte krijgen”.

Directeur drs. H. A. A. Mourits van het landelijk Bureau Vertrouwensartsen is daarom vergramd over het voorstel van het ministerie van WVC, dat inhoudt dat hij negen procent van „zijn” uren moet inleveren. „De acute meldingen worden door onze artsen nog direct nagetrokken, maar de minder dringende gevallen moeten apart worden gelegd. Het is niet zo, dat door een gebrek aan mankracht kinderen sterven, zoals onlangs in een interview werd gesuggereerd. Maar de praktijk is wel dat hierdoor foutief genomen beslissingen ernstige gevolgen kunnen hebben voor de betrokkenen. Dit betekent dat de artsen onder een enorme psychische druk moeten werken, die niet licht beoordeeld moet worden.”

Vandaag gaat Mourits in onderhandeling met het ministerie over de voorgestelde bezuinigingen. „Ik vraag een paar ton meer om onze activiteiten gelijk te houden

WVC weigert extra steun aan opvang kindermishandeling

Van onze verslaggeefster

VK 30

RUIJSWIJK - De bureaus vertrouwensartsen krijgen geen extra geld om het stijgend aantal meldingen van kindermishandeling op te vangen. Het ministerie van WVC heeft vrijdag een verzoek van de bureaus afgewezen om een kwart miljoen gulden voor het aantrekken van meer maatschappelijk werkers.

De tien regionale bureaus kunnen door overbelasting niet alle meldingen van kindermishandeling direct in behandeling nemen. Het aantal meldingen stijgt explosief. In de eerste drie maanden van dit jaar werden 48 procent meer gevallen gerapporteerd dan in het eerste kwartaal van 1987. Vorig jaar werden 5.200 gevallen gemeld. Naar verwachting stijgt het aantal meldingen dit jaar tot 7.500.

In Amsterdam moet 25 tot 30 procent van aangemelde gevallen wachten op behandeling. In plaatsen als Groningen wordt ongeveer 5 procent van de zaken tijdelijk terzijde gelegd.

Het ministerie van WVC stelt een onderzoek in naar de werklast van de bureaus. Ook krijgen de bureaus 250 duizend gulden extra als de 22 vertrouwensartsen binnenkort in vaste dienst komen van de bureaus. Het geld dient voor de betaling van werkgeverspremies. De artsen zijn nu nog in dienst bij WVC.

aan die van het vorige jaar. Met een half miljoen meer zouden we de mogelijkheden iets kunnen uitbreiden, hetgeen gezien de omstandigheden eigenlijk noodzakelijk is. Over de ideale situatie praat ik dan niet eens”, aldus Mourits.

Hoewel hij niet het onderste uit de kan verwacht, is Mourits toch optimistisch over de besprekingen van vandaag. „Ook bij het ministerie weet men dat een van de eerste zorgen van de samenleving de zorg voor de kinderen is. Kinderen kunnen immers niet voor zichzelf zorgen en zijn alleen maar slachtoffer. Mochten de onderhandelingen echter niet het minimumresultaat opleveren, dan stappen we naar de Kamer. Want dit kan gewoon niet”.

PETER VASTERMAN

Incest en de media

Al jaren is incest nieuws. Welke beeldvorming heeft die aandacht opgeleverd? De toonzetting in de berichtgeving, de immer stijgende cijfers en de selectieve waarneming. Een analyse van vijf jaar incest-berichtgeving.

REPORTERK MAART '88

Peter Vasterman (1951)
redacteur van Reprover

Incest is nieuws. Niet omdat incest nieuw is, of omdat incest de laatste jaren toeneemt, maar omdat het taboe rond seksuele kindermishandeling is doorbroken. Slachtoffers van incest die zich in 1982 organiseerden in de Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling binnen het Gezin (v.s.k.) wilden niet langer zwijgen en hebben er een belangrijk maatschappelijk issue van gemaakt. De media hebben bij de afbraak van 'het laatste taboe' een belangrijke rol gespeeld. Er zijn tientallen praatprogramma's, films en documentaires aan gewijd, terwijl ook de dag- en weekbladen pagina's vulden met verhalen van slachtoffers, deskundigen en onderzoekers. Over het algemeen krijgen de media veel lof toegevaaid bij het slechten van een dergelijk taboe: dankzij de publiciteit rond incest zijn veel vrouwen naar buiten gekomen met hun ervaringen en is de ernst van het probleem pas goed duidelijk geworden. Maar welke beeldvorming heeft inmiddels plaatsgevonden rond incest? En draagt die beeldvorming wel bij tot een realistische beoordeling van de maatschappelijke omvang van het probleem? Hoe komt het dat incest zo lang nieuws blijft? En: welke mensen hebben invloed op de definities, de invalshoeken en de toon van de berichtgeving?

Uit een analyse van de berichtgeving in kranten en tijdschriften vanaf 1982 tot en met februari 1988 (1) blijkt dat de media één duidelijke boodschap doorgeven: *incest komt heel veel voor en is zeer ernstig of heeft ernstige traumatiserende effecten*. In veel artikelen over dit onderwerp staan cijfers over hoeveel vrouwen in Nederland

slachtoffer zijn van incest, doorgaans geschat op zo'n 10 procent. Vervolgens lezen we over de persoonlijke ervaringen van vrouwen en de artikelen besluiten doorgaans met enkele citaten van deskundigen. Juist die combinatie van ervaringsverhalen die vrijwel zonder uitzondering zeer ernstige gebeurtenissen weergeven (verkrachting, langdurig misbruik, etc.) en een hoog percentage leidt tot deze beeldvorming. Maar hoe betrouwbaar zijn de gepubliceerde cijfers en belangrijker nog: wat betekenen ze eigenlijk?

Gegoochel

Het aantal vrouwen dat met incest te maken heeft gehad varieert sterk in de berichtgeving door de jaren heen: er is sprake van 1,5, 3,5, 7, 10, 12,5 en 15 procent, terwijl soms zelfs sprake is van 62 procent (zie overzichtstabel). Het cijfer 1 op de 10 komt in de knipsels het meeste voor, hoewel opvallend is dat het cijfer na een aanvankelijke daling van 1 op 6 naar 1 op 20 de neiging heeft om weer te stijgen om in 1987 te blijven hangen op 1 op 8. In al die artikelen is sprake van de meest uiteenlopende omschrijvingen: het gaat bijvoorbeeld om *seksuele handelingen, onvrijwillige incest, seksueel contact, seksuele avances, gedwongen geslachtsgemeenschap, seksueel geweld, verkrachting, incestueuze contacten, seksuele initiatieven van naaste verwanten, seksueel misbruik, seksuele mishandeling, incestueuze ervaringen, enige vorm van seksuele mishandeling, in meer of mindere mate seksueel misbruikt, etc.* Voor de krantelezer moet het gegoochel met cijfers en definities een uiterst verwarrende zaak zijn: een op

de tien vrouwen is er wellicht ooit slachtoffer van geweest, maar van wat dan eigenlijk? En neemt incest nu toe, of worden de definities breder? Bovendien is in de meeste artikelen onduidelijk waar die cijfers nu eigenlijk op gebaseerd zijn. Op onderzoek ja, maar welk onderzoek? Hoe betrouwbaar waren de uitkomsten ervan? Mocht de onderzoeker op basis van zijn steekproef wel generaliseren naar de totale populatie van vrouwen?

Wie de knipsels doorbladert zal merken dat de cijfers in de berichtgeving een eigen leven zijn gaan leiden, terwijl het oorspronkelijke onderzoek nauwelijks representatief was of expliciet genoeg in de gehanteerde definities. In de *Volkskrant* van 7 mei 1983 bijvoorbeeld probeert Jos Frenken, hoogleraar seksuologie in Leiden en onderzoeker van het NISSO, de cijfers te interpreteren van een onderzoek waarin incest-vragen waren opgenomen. Daarbij ging het om een niet-representatieve steekproef van 257 mannen en 272 vrouwen, waarbij zeven procent van de in de steekproef ondervraagde vrouwen in hun jeugd is geconfronteerd met incestueuze contacten. In absolute getallen uitgedrukt: 38 gevallen, waarbij het in drie gevallen (1,1 procent) ging om geslachts-gemeenschap. 'Als we zouden mogen generaliseren', schrijft Frenken, 'van deze willekeurige steekproef naar de totale populatie vrouwen van 20-55 jaar (2.340.000) dan zouden 7 procent of ongeveer 160.000 vrouwen in hun jeugd seksuele contacten met een gezinslid hebben gehad van wie ruim 25.000 gedwongen geslachts-gemeenschap

hebben ervaren.' Hoewel Frenken met de nodige voorzichtigheid generaliseert naar de totale populatie, kan hij daarmee niet verhinderen dat vooral die absolute cijfers in de pers blijven opduiken. Dat het cijfer van 25.000 gebaseerd is op drie respondenten uit de steekproef - een aantal waarmee je statistisch gezien nog niet eens mag percenteren - doet dan niet meer ter zake.

Een op de duizend

Het probleem in die eerste jaren van de publiciteit rond incest is dat er geen betrouwbaar, representatief onderzoek beschikbaar is over de mate waarin vrouwen het slachtoffer worden van seksueel misbruik.

Vandaar dat iedereen moet terugvallen op Amerikaanse cijfers, die ook al niet uitblinken door representativiteit of heldere definities. De hoge cijfers van 1 op 6 in de beginperiode zijn dan ook terug te voeren op Amerikaans onderzoek. In 1985 publiceerde de psychologe Nel Draijer van de Universiteit van Amsterdam haar vooronderzoek 'De omgekeerde wereld', waarin zij het beschikbare Amerikaanse en Nederlandse onderzoek naar waarde probeert te schatten. Haar conclusies liegen er niet om: de grote verschillen in de gegevens over de omvang van seksueel misbruik zijn te verklaren vanuit uiteenlopende definities van misbruik, verschillen in methoden en

technieken, de uitermate hoge non-response bij dit soort onderzoek (soms zelfs van 50 procent) en de nadelen van retrospectief onderzoek (mensen hebben gekleurde herinneringen of verdringen gebeurtenissen). Bovendien zijn 'de Nederlandse steekproeven te klein om landelijk generaliseerbare uitspraken te kunnen doen.' Draijer schat op basis van het beschikbare onderzoek dat seksueel misbruik (ooit gedurende hun jeugd) bij meisjes ongeveer tussen de 5 procent en de 16 procent voorkomt en rond de 1,5 procent bij de jongens. (2) In de berichtgeving blijft de voorzichtige schatting van 1 op de 20 vervolgens enige tijd terugkeren, maar in 1986 en vooral in

1987 kiezen steeds meer journalisten voor 1 op de 8 zoals in *De Telegraaf* van 29 november 1986 of in de *Volkskrant* van 8 augustus 1987. *De Telegraaf* neemt in het artikel alvast een voorschot op het representatieve onderzoek met 1054 respondenten van Nel Draijer naar seksueel geweld binnen het gezin dat voorjaar '88 zal verschijnen. Zij ontkent de bron van dat nieuws te zijn: 'Ik heb met het Ministerie van Sociale Zaken afgesproken dat ik niet voortijdig, voor publicatie van het onderzoek naar buiten zal komen met de resultaten ervan en daar hou ik me aan. Maar wat mij fascineert is de vraag waarom mensen denken door één getal iets te weten. Waarom het getal een indicatie voor ernst is geworden? In mijn onderzoek komt bijvoorbeeld een vrouw voor die een keer toen ze zes was is verkracht door een oom, dat is één op de duizend. Ik vind dat al meer dan genoeg, als je die ellende de rest van haar leven ziet. Het is veel interessanter om te weten hoe mensen dat wel of niet verwerken.'

Incidentie en prevalentie

Opmerkelijk in de manier waarop journalisten met onderzoeksgegevens omspringen is het feit dat zij vaak geen onderscheid maken tussen het aantal meisjes die *nu op dit moment* (of dit jaar) slachtoffer zijn van seksueel geweld (*incidentie*) en het aantal vrouwen dat *ooit* in hun leven incest-ervaringen heeft meegemaakt

(*prevalentie*). De cijfers uit het steekproefonderzoek hebben altijd betrekking op het laatste: zij geven een beeld van de mate waarin vrouwen ooit in hun jeugd het slachtoffer zijn geweest van seksueel misbruik. Een indruk krijgen van de actuele situatie is veel moeilijker: het aantal meldingen bij justitie, politie of hulpverlening zegt nog maar weinig over het werkelijke aantal gevallen in een bepaald tijdsbestek. Toch kunnen journalisten de verkiezing niet weerstaan om vanuit de prevalentie-cijfers de onjuiste stap te zetten naar incidentie. *De Telegraaf*: 'En op de tien meisjes wordt binnen het gezin misbruikt. Wat betekent dat in een straat of een flatgebouw? Veel meisjes van nog maar drie of vier jaar. Ook van twee jaar en jonger. Baby's zijn geen uitzondering meer.' (29-11-86). Jos Frenken: 'Van die 10 procent vrouwen die het slachtoffer zijn van incest hebben vier op de tien een keer

iets meegemaakt, drie op de tien hebben twee tot vijf keer iets meegemaakt en de rest heeft dan frequenter dan 5 keer ongewenste handelingen meegemaakt. In meerderheid heeft men lichte, oppervlakkige (hopen de kleren), ongewenste intimiteiten meegemaakt binnen het gezin of de familie. Bij een minderheid gaat dat verder, zijn het strelingen onder de kleren en bij een nog veel kleiner gedeelte gaat het om geslachts-gemeenschap, gedwongen masturbatie of genitaal contact. Die laatste categorie schat ik op een *half of een kwart procent* van de vrouwen. Deze omschrijving is nauwkeuriger, dan relatiever je ook, zonder de ernst teniet te doen. Ik vind een half procent ook al veel te veel. Het zou beter zijn om de term 'ongewenste intimiteiten binnen het gezin' in te voeren en incest te reserveren voor de ernstige zaken.'

Percenteren ontoelaatbaar

Ook hij het in oktober 1987 gepubliceerde onderzoek van Jos Frenken en Bram van Stolk naar hulpverlening en incestslachtoffers duiken in de pers dezelfde 'fouten' op. De berichtgeving over dit onderzoek onder 130 hulpverleners en 50 incestslachtoffers die ervaringen hebben gehad met hulpverlening wordt gedomineerd door één cijfer: *10 procent* van de slachtoffers van incest is seksueel misbruikt door de ingeschakelde hulpverlener. Die 10 procent waar iedereen het bericht aan ophangt, is gebaseerd op een absoluut aantal van vijf vrouwen uit een niet-representatieve steekproef (deze respondenten hebben zichzelf aangemeld na het lezen van twee artikelen in *De Telegraaf*), zodat percenteren ontoelaatbaar is. In de meeste kranten is overigens sprake van 'seksueel misbruikt door de hulpverlener', terwijl slechts een enkel blad zoals *NRC Handelsblad* de volledige omschrijving uit het persbericht overneemt met de toevoeging 'of geconfronteerd met pogingen daartoe'. Opmerkelijk genoeg komt het cijfer 10 procent niet voor in het persbericht van het NISSO over het onderzoek, maar wel in het boek dat Frenken en Van Stolk naar aanleiding van het onderzoek hebben geschreven. En ook in dit geval projecteren journalisten de percentages op de actuele situatie, terwijl 'Een deel van hun ervaringen (van de

De harde cijfers over incest

Jaar	krant/weekblad	incest-cijfer	definitie incest	bron	
1982:	Vrij Nederland	6 % v.d. vrouwen	seksuele handelingen	W. Wolters	
1983:	NRC Handelsblad	16 % v.d. vrouwen	onvrijwillige incest	Amerikaanse schattingen	
	de Volkskrant	25 % van alle kinderen	incest	Nel Draijer, Amerikaanse schattingen	
Trouw	Algemeen Dagblad	7 % van alle vrouwen	seksuele avances	P. Vennix, NISSO-onderzoek	
			seksuele contacten		idem
			incestueuze contacten		idem
1984:	NRC Handelsblad	1 à 2 % v.d. bevolking	incest	G. Roelofs, Amerikaans onderzoek	
			seksueel misbruik		B. Ensink, F. Albach, onderzoek
1985:	de Volkskrant	5 % van alle meisjes	seksuele initiatieven	Nel Draijer, voorond. hulpverleners	
			incest		
1986:	de Volkskrant	6 % van alle vrouwen	seksuele mishandeling	Amerikaans onderzoek	
			incestueuze ervaringen		
1987:	de Volkskrant	6,5 tot 12,5 % van alle meisjes	seksueel misbruik	Nog te publiceren onderzoek	
			incest		Draijer
1988:	de Volkskrant	5 tot 10 % van alle meisjes	seksueel misbruik	Nog te publiceren onderzoek	
			incest		Draijer
1989:	de Volkskrant	5 tot 10 % van alle meisjes	seksueel misbruik	D. Finkelhor, Amerikaans onderzoek	
			incest		

Dit is een greep uit de publicaties over incest van 1982 tot en met januari 1988. Soms zijn er meer dagbladen die hetzelfde cijfer publiceren, maar deze zijn (wegens ruimtegebrek) niet in dit overzicht opgenomen.

VERVOLG "REPORTER"

50 vrouwen (pv) betrekking had op een tijd waarin de openbare incest-discussie nog niet of pas op gang gekomen was en waarin de hulpverleners naar alle waarschijnlijkheid ook minder voor het onderwerp 'gesensibiliseerd' waren (3), aldus de onderzoekers.

Golf incest in Groningen

Uiteraard hebben onderzoekers op dit terrein de verantwoordelijkheid om de resultaten van hun onderzoek betrouwbaar weer te geven en daar schort het af en toe ook aan, zeker wanneer er belangen in het geding zijn zoals het verwerven van subsidies voor nieuwe hulpverlenings- of onderzoeksprojecten. Een goed voorbeeld daarvan is de publicatie van een notitie over de Groningse hulpverlening aan slachtoffers van seksuele kindermishandeling, geschreven door ambtenaren en hulpverleners. Deze notitie haalde *De Telegraaf* onder de veelzeggende kop: 'Golf van incest in Groningen'. 'Vijftien procent van de meisjes in de provincie Groningen is langdurig slachtoffer van incest.' En ook *de Volkskrant* neemt de zaak hoog op getuige het artikel (18-12-87) met de forse kop: 'Seksuele mishandeling bij kinderen onderschat'. 'Percentage ligt veel hoger dan gedacht.' De argeloze lezer krijgt eerst te horen dat 'het aantal kinderen in de leeftijd van drie tot tien jaar dat het slachtoffer is van seksuele mishandeling, veel hoger ligt dan tot voor kort werd aangenomen. In een provincie als Groningen met rond de 560 duizend inwoners, hebben tussen de 3.800 en 11.300 meisjes te maken met enige vorm van seksuele mishandeling.' Als men van de schrik bekomen is en meer wil lezen over het belangrijke onderzoek dat hieraan ten grondslag ligt krijgt men te horen: 'Deze getallen komen voort uit de ervaring van wetenschappers en hulpverleners dat 5 tot 16 procent van alle meisjes met seksuele mishandeling te maken krijgt. Exacte getallen zijn er niet, omdat de registratie van seksuele kindermishandeling - een ruimer begrip dan alleen incest - nog uiterst gebrekkig is.' Waaruit blijkt dat de voorzichtige conclusies uit het voortonderzoek van Nel Draijer uit 1985 opnieuw zijn afgevoerd en geprojecteerd op de absolute aantallen van de provincie Groningen. Reactie Frenken: 'Dat is absoluut ontoelaatbaar en demagogisch.'

Het lijkt meer op een zorgvuldige uitgekende publiciteitscampagne van de Groningse hulpverleners dan op nieuws dat in landelijke dagbladen thuisloort. Blijkbaar is de fixatie bij de journalistiek op het getal zo enorm dat ieder

'Dat is absoluut ontoelaatbaar en demagogisch.'

signaal in die richting veel aandacht krijgt. Wanneer Frenken en Draijer lezingen houden tijdens een studieconferentie in december '87 in Noordwijkerhout halen weer opnieuw speculaties over het cijfer de pers. *Trouw* en *Volkskrant* berichten allebei dat 'eerdere conclusies dat bijna 15 procent van de vrouwen in zware of lichte mate is misbruikt door iemand in de familie, in dit onderzoek (dat van Nel Draijer, pv) lijkt te worden bevestigd. Van de vrouwen zou 1 tot 3 procent door vader of stiefvader zijn verkracht.' En dat is nieuws, dat is welhaast een primeur! Maar dat het onderzoek van Nel Draijer er juist op gericht is om precies te onderzoeken 11,47 er dan precies gebeurt bij dat veronderstelde

misbruik, is verslaggever Jeroen Trommelen ontgaan. Een hoogtepunt wat de cijfers betreft, maar een waar dieptepunt in de stoelendans rond het getal duikt in januari 1988 in *de Volkskrant* op. 'Helpt van de vrouwen als kind misbruikt', schrijft verslaggeefster Margot Minjon naar aanleiding van een lezing van de Amerikaan Prof. D. Finkelhor, die op basis van enkele onderzoeken aanpreeft dat 'ruwweg de helft van de vrouwen seksueel misbruikt rapporteert.' Margot Minjon: 'Toen ik Finkelhor vroeg wat hij dan bedoelde met misbruik, zei hij alleen maar "all kinds of sexual abuse". En als hij daar onderzoek naar heeft gedaan, dan kun je zulke cijfers in een nieuwsverhaal toch gewoon melden.' Nel Draijer, die naar aanleiding van dit bericht een ingezonden brief schreef ('bericht over seksueel geweld opgeblazen'): 'De verantwoordelijkheid ligt voor een deel ook bij de onderzoekers, die zouden voorzichtiger moeten zijn bij de presentatie van dergelijke gegevens. Zo'n Finkelhor is er toch op uit om de zaak enigszins

op te blazen. Bovendien is Amerika niet zo'n liberaal land, daar noemen ze alle seks van kinderen met iemand die vijf jaar ouder is 'misbruik', dat doe ik in mijn onderzoek niet, daarin is ook aandacht voor 'gewenste' contacten.'

Verkrachtingen

Hanteren onderzoekers vaak brede definities van seksueel misbruik, in de verhalen in dag- en weekbladen lezen we vrijwel uitsluitend over de ervaringen van vrouwen die ernstig en vaak langdurig seksueel misbruikt zijn. In de berichtgeving vanaf 1983 zijn ruim dertig verhalen - en daarbij

gaat het vaak om paginagrote achtergrondverhalen - te vinden waarin vrouwen zeer expliciet uitleggen welke vormen van seksueel geweld zij binnen het gezin hebben meegemaakt. (Soms vertellen deskundigen uitgebreid wat hun cliënten is overkomen). Daarbij gaat het om gebeurtenissen als verkrachtingen (door-gaans niet eenmalig, en soms door meer mannen), orale en genitale contacten, bewerken met voorwerpen, sadistische praktijken, seks met honden, enz. Die keuze van de journalist voor dit soort schokkende verhalen is begrijpelijk: ernstige gebeurtenissen hebben per definitie meer nieuwswaarde dan bijvoorbeeld eenmalige ervaringen met incest waarbij geen daadwerkelijk seksueel contact plaatsvond. Jeroen Trommelen die in januari 1988 een pagina in *Het Vervolg* (*de Volkskrant*) besteedde aan een ernstig geval van langdurig seksueel misbruik: 'Je hoeft natuurlijk niet 't minst erge probleem te beschrijven, waarom zou je niet kiezen voor een ernstig serieus verhaal? Je schrijft toch ook niet over bijna-ongelukken, alleen over ernstige ongevallen. Ik ben niet bang voor een verkeerde beeldvorming, je moet niet doen alsof wij telkens schrijven dat 15 procent van de vrouwen verkracht is door de vader.

zo staat dat nooit in de krant.' De keuze voor ernstige gevallen van seksueel misbruik heeft behalve met nieuwswaarde ook met de keuze van de bronnen te maken. Journalisten kunnen meestal aan vrouwen komen voor hun verhaal door een beroep te doen op de hulpverleners. Daarbij gaat het uiteraard om vrouwen die veel hebben meegemaakt en soms ernstig getraumatiseerd zijn geraakt. Psychologe Marie Jose Nottet, een van de oprichtsters van de v.s.k. die vaak telefoontjes kreeg van journalisten op zoek naar ervaringen van slachtoffers: 'De journalistiek was altijd meer gericht op persoonlijke

verhalen dan op bijvoorbeeld het werk van onze zelfhulporganisatie. Sensationele verhalen zijn altijd nieuws, maar het eerste lustrum van de v.s.k. in september '87, dat stond nergens in, dat heeft geen nieuwswaarde.'

Daarnaast zal de journalist op zoek gaan naar deskundigen, naar psychiaters bijvoorbeeld of wetenschappers die klinisch psychologisch onderzoek doen. In beide gevallen zal de verslaggever te horen krijgen dat vrouwen bij incest ernstig seksueel misbruikt worden met alle schadelijke gevolgen van dien, want bij de vrouwen waar deze deskundigen mee te maken hebben is dat ook zo.

Jos Frenken: 'In de pers is ten onrechte het beeld ontstaan van: het komt veel voor en het is zeer ernstig. Dat is gebaseerd op het in elkaar schuiven van twee soorten onderzoek. Het voorkomen van incest is gebaseerd op *random* steekproef *survey* en de ernst van de schade op klinische studies. Bij klinische studies gaat het om mensen die in de hulpverlening terecht gekomen zijn. De meeste mensen komen met die gebeurtenis niet daar terecht, eenvoudig omdat het maar een keer gebeurt is: een oom bijvoorbeeld die het meisje op een verjaardagsfeestje bij de borsten greep, maar daar raak je niet van getraumatiseerd. Dat mag best beschreven worden, dat gebeurt net als een keer vallen met de fiets, maar dat is niet hetzelfde als een dodelijk ongeluk.' Maar voor de lezers zal het niet eenvoudig zijn om dat onderscheid in de gaten te houden wanneer zij in hetzelfde verhaal over incest zowel cijfers van 10 tot 15 procent tegenkomen als de ervaringen van vrouwen die zonder uitzondering het slachtoffer zijn geweest van de ernstigste vormen van seksuele mishandeling.

Deskundigen-circuit

De vraag welke mensen in de berichtgeving over incest vaak aan het woord komen is ook belangrijk, omdat deze woordvoerders het probleem min of meer definiëren en de toon zetten in de discussie. In kranteknipsels uit de periode 1982 tot 1988 valt op dat slecht een beperkt aantal namen voortdurend opnieuw in het incest-nieuws blijven opduiken. Vanuit de journalistiek is dat begrijpelijk: ieder onderwerp kent zijn eigen woordvoerders, van wie de nummers genoteerd staan in de telefoonklappers op de redacties. Wie eenmaal ontdekt is door de media, zal nog vaak gebeld worden. Op die manier creëren de media zelf een vast circuit van deskundigen. Carla van Lichtenburcht bijvoorbeeld, momenteel projectleidster van het landelijk coördinatiecentrum voor incest-hulpverlening, is een naam die jarenlang in ongeveer een op iedere vier grote verhalen over dit onderwerp is terug te vinden. Zij behoorde samen met Marie Jose Nottet, Margot Punter en Betty Mijlof tot de oprichtsters van de v.s.k.

En Betty van Mijlof (momenteel coördinatrice van het Gronings incesthuis) kreeg uiteraard ook veel journalisten over de vloer, van *De Telegraaf* bijvoorbeeld waarin ze zegt: 'Wij moeten de vloedgolf aan incest-ellende nu keren. Een dam opwerpen, want het gaat waarschijnlijk niet om tienduizenden, maar om honderdduizenden plegers en slachtoffers.' (20-11-86). Dat zijn geluiden waar deze krant wel raad mee weet. 'Misbruik binnen gezin veel erger dan we durven vrezen', luidde dan ook de kop. Vrouwen die geen deel uitmaken van het kleine deskundigen-circuit - waar ook psychiaters en onderzoekers bij horen -, maar die wel actief zijn als ervaringsdeskundige, bijvoorbeeld binnen de v.s.k., krijgen bina uitsluitend verzoeken om persoonlijke verhalen 'aan te leveren'. Voor verkla-

ringen, theorieën en achtergronden zal de verslaggever een beroep doen op zijn telefoonklapper. Deze concentratie op enkele deskundigen rond incest kan er toe leiden dat andere visies op het probleem nauwelijks aan bod komen. Het lijkt erop dat journalisten alleen nog maar oer hebben voor uitspraken en gegevens, die het geconstrueerde beeld bevestigen.

Een goed voorbeeld van selectieve waarneming is wederom de verslaggeving rond het onderzoek van Frenken en Van Stolk over incestslachtoffers en hulpverleners. Jos Frenken heeft tijdens de persconferentie gezegd 'dat hij de indruk had dat incest geleidelijk aan minder voorkomt', aldus het citaat uit *NRC Handelsblad* van 14 oktober 1987. Was dit niet in regelrechte tegenspraak met de hele berichtgeving tot dan toe, en dus nieuws? Blijkbaar niet, er kwam geen enkele follow-up. Reactie van Frenken: 'Ik leid dat af uit het feit dat de condities die incest bevorderen afnemen: rigide rolverdeling, traditionaliteit en autoritaire verhoudingen binnen het gezin, onmondigheid van kinderen, dat neemt gelukkig af. Nee, niemand in de journalistiek pikt dat op want het is sociaal onwenselijk om daar op door te gaan. Nieuws dat moet erg zijn en het moet toenemen. Het afnemen van iets is geen nieuws.' En het moet gezegd, Frenken noemde er geen cijfers bij...

Incest-plegers

Een opmerkelijk aspect van de invloed van het deskundigen-circuit op de berichtgeving is dat de media pas over andere aspecten van het incest-probleem gaan berichten, wanneer de deskundigen die zelf aanklaarten. In de berichtgeving vanaf 1982 tot eind 1987 valt op dat de incest-plegers, de mannen, vrijwel onzichtbaar blijven. Er wordt wel over hen gesproken door slachtoffers, deskundigen en onderzoekers, maar nooit met hen. Waarschijnlijk zal het niet eenvoudig zijn om mannen aan het praten te krijgen, behalve dan om zichzelf vrij te pleiten. Er zijn journalisten geweest die geprobeerd hebben om mannen te interviewen, maar dat verzoek werd dan door de deskundigen die daders onder hun hoede hadden afgewezen. Pas wanneer de hulpverlening er belang bij heeft om publiciteit te verwerven voor hulpprojecten aan incest-plegers verschijnt er plots een paginagroot verhaal over een dader in *Het Vervolg* (21-11-87), waarin hij - onder de veelzeggende kop 'Er is geen excuus' - uitgebreid zijn verhaal mag vertellen. Aanleiding voor de publicatie is een onderzoek van de Rutgers Stichting naar de gebrekkige hulpverlening aan de plegers van seksueel geweld. In de periode daarvoor is het stil rond de incest-plegers. Een opmerkelijke uitzondering is het verhaal van Maarten Huygen in *NRC Handelsblad* die onder de kop 'De wrange consequenties van een bezoekregeling' (23-5-1987) uitvoerig beschrijft hoe een gescheiden vrouw haar ex-man beschuldigt van incest. De beschuldigde vader krijgt de kans om zich te verdedigen. Maarten Huygen: 'Ik ben aan dat verhaal begonnen na een telefoontje van die vrouw. Ik dacht toen meteen, ik moet die man ook horen, want hij wordt ergens van beschuldigd, dat heb ik ook tegen haar gezegd. Ik zeg ook niet dat de klacht van de vrouw onterecht was, maar door de vader niet aan het woord te laten wék je de indruk dat de vrouw in alles gelijk heeft. Bovendien ging het hier om een man die niet was veroordeeld. Ik vind het heel merkwaardig dat mijn verhaal een uitzondering is, het lijkt wel een nieuw taboe, ja.' Uit opvangverslagen van de

Stichting Korrelatie blijkt dat er na uitzendingen over incest ook mannen bellen die incest pleegden en daarover willen praten. Michaja Lange-laan van de Stichting Korrelatie: 'Het is lange tijd taboe geweest om over daders te schrijven. Dat komt omdat het onderwerp incest geclaimd is door de ervaringsdeskundigen die niets met de daders te maken wilden hebben.' Marie Jose Nottet van de v.s.k. bevestigt dat: 'Toen we begonnen durfde niemand een confrontatie aan te gaan met de pleger. Nu zijn we een paar jaar verder en is de tijd rijp om confrontaties aan te gaan als het slachtoffer dat wil. Dat sijpelt nu ook steeds meer door naar de media.' Mensen die steun zoeken voor hun project, organisatie of subsidie-aanvraag lijken de incest-gevoeligheid bij de media intussen ontdekt te hebben. En dat komt goed uit in een tijd waarin het welzijnswerk fors moet bezuinigen. Om toch geld binnen te sluiten wordt de aandacht verplaatst naar onderzoek of hulpverlening aan incestslachtoffers of plegers, terwijl de media voor de nodige publiciteit zorgen. Want incest is per definitie nieuws en de hoge aantallen bewijzen onontkoombaar dat de overheid veel geld beschikbaar moet stellen.

Verloekend beeld

Naar de effecten van deze beeldvorming rond incest valt alleen nog maar te gissen. Het geïmponeerde met cijfers en definities kan ertoe leiden dat onderzoekers of deskundigen niet meer serieus genomen worden of dat hulpverleners opnieuw lauw gaan reageren, ditmaal omdat het vaak niet ernstig genoeg is wat een vrouw heeft meegemaakt. Marie Jose Nottet: 'Je moet niet door blijven gaan met

'Heel veel ernstige verhalen zorgen voor een soort vervlaking, het is al snel gewoon.'

hulperige verhalen, dat geeft een vertekend beeld. Heel veel ernstige verhalen zorgen voor een soort vervlaking, het is al snel gewoon, ook in de therapeutische wereld.' Even nadelig is misschien het negatieve effect op de houding van ouders tegenover hun kinderen of het vertrouwen van kinderen in hun ouders. Hopelijk zal Nederland de Amerikaanse histerie bespaard blijven waarover psycholoog Stan Katz uit Los Angeles in *Vrij Nederland* (13-4-85) zei: 'Hoewel ik de nieuwsmidia dankbaar ben dat ze dit in de openbaarheid hebben gebracht - want geloof me, ik werk al tien jaar met slachtofferjes van seksuele kindermishandeling, maar niemand wilde ooit geloven dat dit een wijd verspreid probleem is - heeft de constante berichtgeving een hysterische sfeer gecreëerd. Het is een heksenjacht, en het resultaat is angst.'

1. Een spreukrecht loop diverse documentatiecentra leverde een uitvoerige collectie van ruim 100 artikelen op uit dag- en weekbladen. De beschrijving op de televisie van praktische realiteiten niet beschreven maar de conclusie licht gerechtvaardigd dat er weinig verschillen zijn met de gepubliceerde journalistiek.

2. Nel Draijer, De omvang van seksueel misbruik van kinderen binnen het gezin. *Maandblad voor Geestelijke Volksgezondheid* nr. 6, 1985.

3. Jos Frenken, Bram van Stolk, Incestslachtoffers en hulpverleners. *Maandblad voor Geestelijke Volksgezondheid* nr. 11, 1987.

TOP DOCTORS FLAY SEX

Mail on Sunday Reporter

ALARMING new evidence of British children being wrongly named as sex abuse victims was revealed last night.

The nation's most distinguished experts in the field — doctors, surgeons and academics — condemned a controversial test, widely used to detect molested youngsters.

They insist the technique used by Cleveland and Leeds paediatricians Marietta Higgs, Geoffrey Wyatt, Jane Wynne and Christopher Hobbs to prove hundreds of children have been sexually defiled is worthless.

And a new survey of specialists, released to *The Mail on Sunday* exclusively shows that many children may well have been diagnosed mistakenly and removed from their families into care unnecessarily.

Physical

The survey asked the experts if the Reflex Anal Dilatation (RAD) technique could be used to detect sex abuse in children. All 42 said no.

And all 42 declared that they would not even suspect sex abuse if a youngster showed signs of reflex anal dilatation.

Instead, the doctors and surgeons said that this physical sign is likely to occur in a normal child or because of an everyday ailment such as constipation or threadworm.

Pioneers of the technique say that the anus dilates automatically in children when they are about to be abused as a protective response to a painful experience. But the rectal experts point out that muscles always contract, not expand, in re-

TESTS

THE MAIL 17-4
**Cleveland technique
absolutely worthless
say leading experts**

sponse to either real or anticipated pain.

What is clear is that if the experts are correct, then more than 400 youngsters in Cleveland and Yorkshire may have suffered without cause at the hands of the four doctors.

The survey — conducted over the last three weeks — is the first real indication that RAD is widely distrusted among respected experts in this field.

It was promoted in Britain three years ago by Dr Wynne, a child doctor at Leeds General Infirmary when that city began to compile a sex abuse register. And it was Dr Wynne who taught Dr Marietta Higgs how to use the same technique at a seminar in June, 1986.

Dr Higgs and Dr Wyatt declared

that a staggering 202 children had been abused — a figure that prompted the Cleveland child sex abuse inquiry and subsequent transfer of Dr Higgs. The inquiry has not yet announced its findings.

Absurd

Last night Mr Bill Heald, a fellow of the Royal College of Surgeons who conducted the survey, said: 'The suggestion that RAD can be used to decide if a child has been sexually abused is absurd. Quite honestly it is beyond our belief.'

'Until Dr Wynne and Dr Hobbs published an article in *The Lancet* (a leading medical journal) in October 1986 which attempted to give RAD some kind of credence no one took

Continued on Page 2

The Mail
ON SUNDAY
OPINION

Misguided child abuse doctors should resign

NOT before time a Government backed body, the Standing Medical Advisory Committee, is investigating the validity of the so-called RAD (Reflex Anal Dilatation) test which doctors in Leeds and Cleveland have employed to decide whether children have been sexually molested.

As *The Mail on Sunday* shows today, not a leading British specialist in the relevant field accepts that RAD has any relevance whatsoever.

In fact, what seems to have happened is that two doctors in Leeds (without the necessary scientific background to make such a diagnosis) adopted a method which they themselves promoted, enlisted one or two impressionable colleagues to their cause and then proceeded to use it clinically without first seeking any proper scientific evaluation of what they were doing.

It seems incredible that this could happen. Yet, because of these doctors more than 400 youngsters in Cleveland and Yorkshire have been dragged away from their parents under the most distressing of circumstances. Some may never be returned.

We believe that what is going on in Leeds and Cleveland has echoes of the witchcraft trials which so disfigured this country in the 17th Century.

Then, professional witch-hunters sought out the evidence of their trade. They looked for bodily scars or swellings which they said were the objects of willing servitude to Satan.

They searched for suspicious-looking spots which were pricked with a pin and if no pain was felt and no blood flowed when the pin was withdrawn, guilt was immediately assumed.

People were accused of being witches for the most remarkable of reasons — for not crying, having long eyes, making ill-favoured faces and mumbling.

What is going on in Leeds and Cleveland is not far short of all of that.

No one suggests that the doctors involved, Geoffrey Wyatt, Jane Wynne, Christopher Hobbs and Marietta Higgs, are anything but well-meaning. But what evil, what great evil have they unwittingly wrought and on what hocus-pocus that evil has been based?

But the doctors are not the only ones to blame. The system has failed too.

These doctors have been allowed to proceed in their work largely unchallenged by other professionals. Councils like Cleveland and Leeds have wrecked the lives of a vast number of people and terrified many others.

And all of this has happened because of a test which has little scientific or medical validity. The lives and dignity of decent ordinary folk have been destroyed — perhaps forever.

The doctors in Leeds said that, following our article last week, they were considering resigning.

If they do not they must be suspended from duty until such time as the Government Committee has reported. There is no other choice — both for themselves and their patients.

Abuse test 'worthless'

From Page One

the slightest notice of this physical sign in child sex abuse diagnosis.

I and many of my colleagues cannot believe that in Cleveland or Leeds such a large number of young infants have been bugged. It must frighten every parent, every decent ordinary person. What has happened is very like a 20th century version of the Witches of Salem.'

Mr Heald, a consultant surgeon, said of the dilatation diagnosis: 'If you get something in your eye it hurts and you close your eye in a reflex action to stop that pain. In medicine there is no example of a muscle relaxing in response to something painful. The muscle always contracts.'

Last week Dr Wynne said

she did not use RAD on its own to discover sex abuse cases. But parents in Leeds have consistently insisted that she relies almost solely on this technique.

Disclosures

Derek James, director of Leeds social services, defended the high number of child sex abuse cases in his area, disclosed by *The Mail on Sunday*. He claimed that the Leeds figures — 263 cases in 1987 — were no worse than any other part of Britain.

But an investigation has shown that Leeds had more cases last year than Leicestershire, Lothian or Hereford and Worcester — all areas with a similar population to the York-

shire city where Dr Wynne and Dr Hobbs work.

Last week both Dr Wynne and Dr Hobbs threatened to resign over *The Mail on Sunday*'s disclosures following complaints from Leeds Children and Parents Action Group that 75 youngsters from 39 families had been taken into care after being examined by the doctors using RAD.

Only 60 of the children have been returned home.

One Leeds mother, who had two children taken into care after the controversial doctors diagnosed sexual abuse, said yesterday that she was planning to sue both Leeds social services department and the hospitals where the two doctors work.

Opinion: Page Eight

„Door het spel wordt het kind loslippiger”

Tub. 1

DIG
na dag

(Door Annemieke ten Thije Boonkamp)

ENSCHEDÉ - De RIAGG's (Regionale Instelling voor de Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg) in Almelo, Hengelo en Enschede worden maandelijks meerdere keren geconfronteerd met jonge incestslachtoffers. Arie Holkers van de Enschedese instelling: „Vermoedens van incest worden over het algemeen door het onderwijs, de moeder of andere familieleden bij ons aangekaart. Het gebeurt

ook dat een kind aanvankelijk met een heel andere klacht, zoals angst voor lichamelijk contact, slaapproblemen, afwijkend bewegingsgedrag of eetproblemen bij ons wordt aangemeld. In gesprekken ontstaat bij de hulpverlener dan soms het vermoeden dat het kind wel eens seksueel misbruikt kan zijn. Omdat kinderen tot zes jaar niet bevatten en moeilijk onder woorden kunnen brengen wat hen is overkomen blijft het vaak bij een vermoeden. Bij ondervraging in zo'n spannende situatie is gebleken, dat een kind in die leeftijd op bepaalde vragen bijna altijd „ja” zegt, al was het maar om lief gevonden te worden of een straf te ontlopen”.

Met zogebeten anatomisch correcte poppen, die er net zo uitzien als een gewoon mens, dus met geslachtsorganen, lichaamsopeningen en haar op plaatsen waar het hoort, hoopt de hulpverlening de kinderen spelenderwijs loslippiger te krijgen. „Nadat het probleem is gesignaleerd volgt een onderzoek. Omdat incest ook lichamelijk sporen achter laat zijn eveneens deskundigen als een kinderarts, gynaecoloog of psychologisch pedagoog er bij betrokken. Als seksuele kindermishandeling is vastgesteld, volgt behandeling. Tot nu toe is het zo dat we op het moment van zo'n constatering bij kleine kinderen eigenlijk met de handen in het haar zitten. Hoe weet je zeker dat het kind slachtoffer is geworden van één of meerdere nare seksuele er-

varingen? Omdat we nu in veel gevallen over onvoldoende zekerheid beschikken, verwachten we veel van de nieuwe speltherapie”, zegt Holkers.

De bedoeling is dat een hulpverlener op het slachtofferijde met mama-, papa- en kindpoppen laat spelen in de hoop er achter te komen op welke wijze het ooit seksueel is misbruikt. De Twentse hulpverlenende instanties hebben hoge verwachtingen van de door ortho- en psychopedagoge Francien Lamers uit Haarlem in Nederland geïntroduceerde nieuwe behandelingsvorm. In Amerika heeft het poppenspel zijn nut al bewezen. „Meestal ontwikkelt het spel zich spontaan waarbij de poppen al gauw een gezinnetje

Uit onze krant

vormen. Door op het juiste moment de goede vragen te stellen kan een therapeut achter de ernst van de zaak komen”.

Kinderen spelen met poppen om hun fantasie te verrijken. Holkers denkt echter niet, dat het op deze wijze herbeleving van een incestervaring, behandelde kinderen afke-

rig van poppen maakt. „Ik ben er niet bang voor dat prettige herinneringen aan het spelen met een pop hierdoor zullen verdwijnen. In de hele opzet mag niet worden vergeten, dat ook positieve gevoelens naar boven komen. Bovendien houdt het spel op als de therapeut merkt dat het kind niet meer wil”.

Sommige onderzoeken houden 't erop, dat zelfs tien tot vijftien procent van de vrouwen in Nederland een incestervaring achter de rug heeft. Bij mannen ligt dit percentage beduidend lager en schommelt het rond de vijf procent. In 97 procent van de gevallen gaat het om een mannelijke dader. Nu het probleem uit de taboesfeer is gehaald, stijgt het aantal klachten. „In het hele land zijn de aangegeven instellingen dan ook bezig een beter hulpverleningsapparaat op te zetten. Dit poppenspel voor de jonge slachtofferjes kan een stap in de goede richting zijn”, hoopt Holkers.

Twintig hulpverleners beginnen 6 mei in het Twents Centrum voor Opleiding en Nascholing in Hengelo aan de cursus. In drie dagen tijd worden zij onderricht in deze speltherapie. Holkers: „Het zal voor zich spreken, dat men er dan nog niet is. Bij de verschillende RIAGG's in Twente zullen één of twee medewerkers na de cursus nog verder worden bijgeschoold”.

INCEST **ELS 23**

Wie dr Wolters' uitspraken over een reeks van jaren heeft gevolgd kan weten dat deze met zijn appél 'fixatie op incest is schadelijk' is als de tovenaarsleerling die nu met afschuw de onbeheerste ontwikkeling beziet die hij zelf heeft ontdekt. Want anders dan Wolters het in Elsevier van 26 maart doet voorkomen, is hij zelf een der hoofdschuldigen aan de nu door hem bestreden 'fascinaties' met seksuele kindermishandeling. De aandacht die hij van het begin van de jaren tachtig af aan het onderwerp besteedde, bestond steevast uit gruwelijke generalisaties, vaak gelardeerd met voorbeelden van extreem seksueel misbruik.

In het Leids Dagblad van 3-2-1981 ('Seks met kinderen is altijd gewelddadig') 'sadistische manoeuvres, die heel extreem kunnen zijn', 'je bent steeds bang dat het door kan slaan naar moord'. Een wetsvoorstel om voortaan boven 12 jaar alleen seksueel misbruik van jongeren door volwassenen strafbaar te stellen zou de deur openzetten voor seksueel misbruik van baby's, peuters en kleuters (Medisch Contact, 17-1-1986). In AVRO's Televisier (okt 1986) volgde de waarschuwing dat jongeren tot 18 (!) jaar 's avonds niet alleen de straat op

konden. In Vrij Nederland van 7-2-1987 liep hij met o'ifantspoten door een met grote zorgvuldigheid voorbereid voorstel van het COC om de tegenstellingen over de strafbaarstelling van seks van en met jongeren te overbruggen heen.

Het zijn maar een paar voorbeelden uit een veel te lange reeks Wolters' zou als psycholoog moeten weten welk effect zulke opsittende uitspraken hebben

op een toch al angstige bevolking. Het is weliswaar goed dat hij alsnog de mede door hem aangename schade onderkent, maar dat hij nu zijn eigen schuld op anderen probeert af te schuiven en daar alle ruimte voor krijgt, is echter uiterst kwalijk.

J. Schuijer, Den Haag

INCEST (2)

Het adagium 'hoe schokkender, hoe mooier' doet opgeld in de media zodra men het over incest heeft. Kinderpsycholoog Wim Wolters heeft dan ook gelijk wanneer hij in Elsevier van 26 maart het incestdebat 'uit die opgewonden sleer' wil halen. Niettemin vraagt zijn betoog om enkele kanttekeningen.

Wolters mag dan 'een van de eerste Nederlandse deskundigen' zijn geweest 'die de aandacht vestigde op het incestprobleem', de eerste was hij niet. Die eer komt de leden van de Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling binnen het Gezin (VSK) toe, die het klimaat schiepen waarna Wolters als deskundige kon gedijsen. Zijn geringschattende opmerkingen over de VSK sieren hem dan ook niet. Toen de VSK in 1982 werd opgericht, was de hulpverlening aan incestslachtoffers praktisch nihil. De VSK ging zelf hulp verlenen, noodgedwongen, maar tegelijkertijd heeft zij zich van het begin af erop toegelegd de professionele hulpverlening wakker te schudden en van informatie te voorzien.

Niet minder onzorgvuldig is Wolters in zijn uitlatingen over de moeders van incestslachtoffers. Grijpt zo'n moeder niet in, dan speelt zij een gedogende rol,

grijpt zij wel in en wil zij scheiden om haar kind te beschermen, dan loopt zij het gevaar van valse beschuldiging te worden beticht. Zoiets zal zeker wel eens voorkomen, maar beseft Wolters niet dat hijzelf met zijn grove generalisaties moeders opnieuw ertoe brengt hun mond maar te houden?

Tot slot is volgens Wolters een vader die incest pleegt, net zo goed een slachtoffer als zijn dochter, omdat 'veel van die mannen een geschiedenis van generaties vol verpaupering en ellende achter de rug hebben'. Dat geldt echter ook voor de meeste moordenaars. Een man die zijn dochter seksueel heeft misbruikt, is als mens meer dan alleen een dader en zijn dochter ontleent ook niet haar hele identiteit aan haar status van slachtoffer. Maar met betrekking tot de incest moeten deze termen worden gebruikt om duidelijk te maken bij wie de verantwoordelijkheid ligt.

José Rijnaarts, Amsterdam

Affiche **NKY**

Als Hagenaarster werd ik vorige week in Amsterdam geconfronteerd met het incest-affiche (zie het artikel op de U-pagina van 2 april). De ontwerper en de schrijfster van de ingezonden brief Elise Steilberg, wil ik mijn compliment maken.

Ik ben zelf een van de bloedgeschonden dochters van mijn opa en daarnaast ook incest-slachtoffer. De sensatie die ik ondervond door op straat met de tekst

Dear Ann Landers: Our annual family reunion is coming up soon. This means going to my parents' house with my husband and children to join my siblings, their spouses and children.

For some reason, my mother wants to break this family tradition by inviting her second cousin, a social nightmare who has been jailed for sexual assault, convicted for giving liquor to and then making moves on young boys. This creep once posed (in uniform) as a police officer who was trying to give extensive physical examinations "in the name of the law."

I have a young son and quite frankly, Ann,

I would feel uncomfortable subjecting him to the company of this weirdo. When I mentioned this to my mother she became very self-righteous and said, "Don't come then." Point blank, bottom line. Then she hung up on me.

Should I go and be uncomfortable or keep my family home and deprive them (and myself) of something we have been looking forward to for a long time? I am - Between a Sad Rock and a Hard Place in Eau Claire, Wis.

Dear Eau Claire: By all means go to the family reunion. But keep your eye on the creepy cousin and make sure he isn't alone with any of the children.

I suspect your mother is trying to help in the rehabilitation of this black sheep (bless her for that), and including him in the family get-together is a way to help build his self-esteem.

Obviously you are not aware of Landers' Law on Social Gatherings. Anyone who says, "I won't come if you have so-and-so" should be told, "Sorry, we will miss you."

SEATTLE P-1 4/13/88

Ann Landers is a columnist with the Los Angeles Times Syndicate who writes daily in the Post-Intelligencer. Write to her at P.O. Box 11562, Chicago, Ill 60611-0562.

„Incest”, dichterbij dan je denkt, geconfronteerd te worden, vond ik een grandioze belevenis. Ik, die van mijn wieg tot op heden op allerlei gebieden met de incest-problematiek bekend ben, kan alleen mijn welgemeende waardering voor de vormgeefster en de medewerkers van Tegen Haar Wil uitspreken.

Wat mij betreft mogen ze heel Nederland met deze affiches volhangen. Want, brave burgers, incest is veel dichterbij dan wij met z'n allen denken.

DEN HAAG

Karla Smit

INCEST

Wat is er met Wim Wolters aan de hand? Hij had me laatst al verbaasd met zijn opmerking dat het een 'horreur' was vertrouwensinspecteurs voor het onderwijs aan te stellen. Als voorzitter van de Werkgroep Sexueel Misbruik in het Onderwijs wil ik even benadrukken dat het niet om 'aiover-de-bol-problematiek' gaat zoals Wolters suggereert.

Nu (Elsevier van 26 maart) maakt hij het helemaal te bont. De media krijgen een veeg uit de pan omdat incest eindelijk de aandacht krijgt die het behoort te krijgen, juist omdat het een maatschappelijk en geen individueel probleem is. Door al deze aandacht zijn er vele slachtofferjes die in een relatief vroeg stadium met hun verhaal naar buiten durven komen, hetgeen voorkomt dat het misbruik doorgaat tot het meisje in een huwelijk vlucht, zoals vroeger vaak het geval was. Verder beweert Wolters dat de professionele psychologie en

psychiatrie voortaan een belangrijker rol moeten gaan spelen. Heeft hij het onderzoek van Jos Frenken niet gelezen over de professionele hulpverlening aan incestslachtoffers, of het onderzoek van Gusta Boland van de Landelijke Stichting tegen Sexueel Geweld? Uit beide onderzoeken blijkt dat zelfs al geeft de cliënt aan dat zij hij incest heeft meegemaakt, er door de meeste professionele hulpverleners niet op wordt ingegaan omdat ze het niet kunnen hanteren.

Komen er, volgens binnen- en buitenlandse onderzoek, nog de 5 à 15% vakkbroeders bij die tijdens de behandeling seksueel misbruik maken van de cliënten. Daar moeten de media zeker ook niet over schrijven? Verder krijgen de ervaringsdeskundigen een kat van Wolters om hun zogenaamde eenzijdige benadering wijst hij vervolgens met een nauwelijks verholten beschuldigend vingertje naar de moedertrol in de incestsituatie. Om de stigma's compleet te maken komt incest ineens, volgens Wolters, toch meer voor in de sociaal zwakkere milieus.

Ook het feminisme krijgt nog even een veeg uit de pan. En Wolters eindigt met gemjammer om de vaders, die nu eindelijk wat expressiever werden met hun emoties, die nu door al dat gepraat over incest niet meer spontaan met hun kinderen zouden kunnen omgaan zonder enige lichte krampegevoelens. Iedere vader met een zuiver gevoel en geweten zal de openheid over incest alleen maar toejuichen, meneer Wolters! Steekt het soms dat u geen monopoliepositie meer inneemt als het over incest en seksueel geweld gaat?

Maria Evers, niet-professionele ervaringsdeskundige seksueel geweld van het Haagse Vrouwen Gezondheids Centrum

Rooster (COC, Afd. Amsterdam)
maart/april 1988

De werkgroep voorlichting is een van de groepen die het meest naar buiten treden voor het COC-Amsterdam. Met welk ideaal doen ze dat eigenlijk, hoe gaat zo'n voorlichting in zijn werk en welke reacties krijgen ze? Tom stelde al deze vragen en nog andere aan Marian Vos, sinds 5 maanden coördinatrice van de werkgroep.

HEUS NIET HETEROSEXOFIEL

Met welk doel is de werkgroep opgezet?

Als gehele werkgroep kennen we eigenlijk geen doelstelling. In principe is het natuurlijk zo dat je probeert een mentaliteitsverandering op de lange termijn te creëren, maar dat ligt voor iedereen anders. De een stapt erin met hele idealistische gevoelens, de ander zegt "ik zie het allemaal wel, als ik per voorlichting één iemand iets mee kan geven over homoseksualiteit, dan is dat mooi zat". Misschien zijn er op de lange termijn wel effecten in die zin dat wanneer men vijf jaar na ons verhaal in aanraking komt met homo's, men nog een keer terug denkt aan die voorlichting.

Is het gewoon laten zien van homo's op scholen niet al een heel pluspunt?

Mensen weten inderdaad vaak gewoon niet hoe een homoseksueel eruit ziet. Ten eerste is het altijd een man; vrouwen kunnen niet zo zijn. Ten tweede is het dus of een nicht, of een leertje. Die laatste categorie is ondertussen heel goed doorgedrongen. We gaan in principe dan ook altijd als gemengd duo op pad, tenzij we naar VOS-cursussen of vrouwen groepen gaan. Die hebben vaak een sterke voorkeur voor twee vrouwen.

Hoe komen jullie aan adressen om voorlichting te geven?

We sturen elk jaar een brief naar alle scholen. Daarnaast hebben we ons bezig gehouden met bejaardentehuizen, zijn er contacten met buurthuizen en hebben we verschillende projecten lopen, zoals het project "basisscholen" of "politie school". Ook doen we nog iets met gehandicapten en met bijzondere scholen en maken we een uitstapje door deel te nemen aan het project "antihomoseksueel en anti-lesbisch geweld".

derd. We zijn er zelf achterheen gaan belien, waarna bleek dat ze bang waren dat bijvoorbeeld allochtone gezinnen acuut hun kinderen van school zouden halen wanneer het woord homoseksualiteit zou vallen. Ze waren ook als de dood dat ze kinderen zouden verliezen aan katholieke scholen in de buurt, die vooral werven op hun degelijke imago. Maar dat neemt niet weg dat we in contact gekomen zijn met een katholieke school in Noord, die ons wel toegelaten hebben.

Wat waren de reacties op zo'n katholieke school?

De docenten van de betreffende school waren zeer enthousiast. En waar iedereen steeds zo bang voor was is niet gebeurd: er zijn geen klachten binnengekomen van ouders, nul komma nul reacties uit die hoek. En bij de kinderen zelf valt het op een of andere manier wel makkelijk. Ze doen heel actief mee en tussen neus en lippen door komen er ontzettend veel dingen ter sprake. Het enige dat je niet moet doen bij kinderen van die leeftijd is het expliciet betrekken van seksualiteit in je voorlichting. Dat proberen we dan ook te vermijden. Het feit dat er geen klachten gekomen zijn is een argument dat we zeker kunnen gebruiken wanneer we opnieuw basisscholen gaan benaderen, zeker ook omdat de scholen waar we geweest zijn een relatief hoog percentage allochtone kinderen telden. Vertel eens iets meer over het project dat jullie hebben lopen op de politie school?

Bij de politie vind je vaak nog veel meer vooroordelen dan je op de gemiddelde middelbare school tegenkomt, waar we toch al wat van gewend waren. Tot nu toe kregen we in de eerste fase van de politie-opleiding, de theoretische fase, een voorlichting van anderhalf uur. Daarna krijgen ze praktijkervaring en komt er als laatste nog een schoolperiode. Omdat we juist ook in die derde fase betrokken wilden worden, zijn we in overleg gegaan met de kopstukken van de opleiding, met als gevolg dat we de toezegging hebben gekregen dat we drie uur voorlichting mogen komen geven in de eerste fase en vier uur in de derde fase. Daarnaast gaan we ook nog eens een drie uur durende docentenvoorlichting geven, hetgeen natuurlijk heel belangrijk is om structurele effecten te bereiken.

Voor die speciale projecten versturen we weer aparte brief met uitleg over de inhoud. Nu moeten we wel zeggen dat de toegankelijkheid nogal tegenvalt. Er zijn bijvoorbeeld in Amsterdam drie tot vierhonderd middelbare scholen en ongeveer evenveel basisscholen. Wij hebben op dit moment toegang tot 40 middelbare en 4 basisscholen. Erg weinig dus, maar daar moet bij gezegd worden dat we nog maar net begonnen zijn met werven onder basisscholen.

Maaruit bestaat dat project basisscholen?

Het hele project bevat vier lessen, waarbij uit wordt gegaan van levenssituaties: je hebt bijvoorbeeld alleenstaande ouders, BOM-moeders, noem maar op. Andere rollen dus dan die in het traditionele gezin. Daar wordt over gepraat en er worden een paar stellingen gedeponereerd, die in de tweede les worden uitgediept door middel van rollenspelletjes. In de derde les proberen we dat wat meer toe te spitsen op hun eigen beleving van andere samenlevingsvormen. Je hebt natuurlijk tegenwoordig in een klas niet alleen meer complete gezinnetjes, die ook nog van Nederlandse oorsprong zijn. Die derde les is met name een stellingenspel, bijvoorbeeld: "ik vind dat meisjes ook die dingen mogen die jongens altijd mogen en andersom". De vierde les gaat specifiek over homoseksualiteit.

Komen we toch nog aan bod..?

Ja, dat is nog het merkwaardige. We hebben pas geleden overleg gevoerd met alle hoofden van openbare scholen in de Pijp. In eerste instantie waren ze heel enthousiast, maar in het tweede gesprek vonden ze dat we het teveel toespitsten op homoseksualiteit. Ze zouden na dat gesprek nadenken en ons uitnodigen voor een derde gesprek. Maar daarvoor werden we dus niet eens meer be-

Toe maar. Dus de politie wil wel?

Ja, maar ik denk dat je goed in de gaten moet houden dat er op dit moment een mentaliteitsverandering plaatsvindt bij de politie. Dat betekent dus niet dat die al generaliseerd is, maar wel dat ze daar druk mee bezig zijn. Vroeger was men heel erg gericht op het handhaven van het strafrecht, nu richten ze zich meer op slachtofferhulp, variërend van inbraak tot antihomoseksueel en antilesbisch geweld; je kunt je daar genoeg bij voorstellen. We hebben daarbij een goede ingang via een welwillende coördinator en een openlijk homoseksuele brigadier.

Welke vragen worden nu het meest gesteld tijdens een voorlichting?

De vragen die heel erg veel gesteld worden staan ook achter in de Flikkeragenda: wat is homoseksualiteit, bestaat er in een homoseksuele relatie een mannen en een vrouwenrol, etcetera? Volgens mij beseffen veel COC-ers, die al heel erg lang in deze wereld zitten en er bijna dagelijks mee omgaan, niet meer hoe anderen tegen homoseksualiteit aankijken, als ze er nog nooit mee te maken gehad hebben. Kijk, als er iemand op straat loopt aan wie je het niet kunt zien, verandert die persoon ook niets aan het beeld, dan ziet men niet hoeveel homoseksuelen er eigenlijk zijn. Met zo'n beperkt beeld hebben wij bijna dagelijks te maken. Je merkt dat, zodra je de klas binnenkomt en begint over homoseksualiteit, de hele klas begint te gieren van het lachen, het is blijkbaar enig. Maar ook opmerkingen als "smerige poot" komen nog wel voor. Of het is zo dat ze zeggen dat ze het allemaal prima vinden, maar verder hun bek niet open trekken. Het is vaak heel moeilijk om daar doorheen te breken. We hebben zelf ontdekt dat het bij tijd en wijle heel handig is om je zeer provocerend op te stellen. Verder merken we ook dat je als voorlichter vaak gewoon seksuele voorlichting staat te geven. Veel mannelijke politieagenten wisten bijvoorbeeld niet eens hoe het lichaam van een vrouw in elkaar zit.. Toch merk je dat ze na afloop napraten over zo'n voorlichting. Ik ben op de politie school wel eens onopvallend in de kantine gaan zitten, toen bleek dat ze het allemaal hadden over die en die, die ook zo zou zijn en brigadier Peter, die ze allemaal kenden.

Vage Britse wet lokt discriminatie uit

door Rita van Veen

AMSTERDAM - Willem III zit in zijn koets een zakje patat te eten. Zijn vrouw, Mary Stuart, hangt wat moeizaam met haar strak ingesnoerde jurk over de opengeslagen kap. Ze praat met wat vriendinnen.

Het is twee uur zaterdagmiddag. Duizenden mensen staan bij het homomonument aan de Westermarkt klaar om door Amsterdam te trekken. Er moet gedemonstreerd worden tegen de Engelse anti-homowet. Section 28 van de wet op het plaatselijk bestuur verbiedt gemeenten vanaf 1 juni homoseksualiteit te 'bevorderen'. Britse onderwijzers mogen geen propaganda meer maken voor homoseksuelen en al helemaal niet tegen hun leerlingen zeggen dat homo's die samenwonen normaal zijn.

Middeleeuwen

Tijdens een persconferentie die morgen heeft de koning-stadhouder al aangekondigd dat het niet bij deze demonstratie zal blijven. Hij maakt duidelijk dat 'potten en flikkers' donderdag luidrechtig bij de Nieuwe Kerk in Amsterdam zullen staan. Prins Charles en prinses Margriet mogen van hem herdenken dat Willem III drie eeuwen geleden op de Engelse troon zat. Maar de Britse hoogwaardigheidsbekleders zullen er ook aan herinnerd worden dat zij met hun 'Middeleeuwse' anti-homowet een nieuwe geschiedenis schrijven.

De ongeduldig trappelende paarden mogen lopen, de stoet kan vertrekken. Alle opvallende figuren zijn aanwezig. Fabiola, het lopende kunstwerk, het koor van lesbische vrouwen, een travestiet met accordeon. Het clubje ouders van homoseksuele kinderen deelt pamfletten uit. Bij de Dam raakt de koets op een zijspoor. Ingesloten door bussen en auto's doet de koetsier wanhopige pogingen om bij de demonstranten te blijven. De voorste lijn loopt onverstoord door achter een wit laken. 'Sexual apartheid', een Brits echtpaar wijst beschaamd naar het spandoek. Zij kunnen er ook niets aan doen.

Sally en Paula, twee Britse lesbiennes die meelopen, zijn verrast over de ongevraagde Nederlandse steun. Begin februari zorgden zij voor een ongekend spektakel in het deftige Hogerhuis. Aan touwen lieten ze zich van de publieke tribune zakken

Beeld uit de homo-demonstratie in Amsterdam.

om in de zaal luidkeels hun geaardheid te roepen. 'We zijn lesbisch en daar zijn we trots op'. De lords bogen zich die dag over het wetsontwerp om propaganda en voorlichting over homoseksualiteit te betugelen. Het Hogerhuis nam het wetsvoorstel van de conservatief David Wilshire aan met een meerderheid van tachtig stemmen. Het Britse Lagerhuis volgde met een meerderheid van 53 stemmen. Ook al treedt de anti-homowet pas in juni in werking, nu zijn de gevolgen volgens Sally al merkbaar. 'De nieuwe wet is heel slim geformuleerd. In de letterlijke zin verbiedt het niet om homoseksueel te zijn, maar het mag niet gepropageerd worden. Die omschrijving is zo vaag dat het gemeentebesturen een vrijbrief geeft om allerlei discriminerende maatregelen te nemen.'

'De wet geeft bovendien mensen die homoseksualiteit niet verdragen een handvat om op straat openlijk tegen homo's te ageren. De laatste weken neemt de agressie tegen homoseksuelen toe. Ze worden sneller in elkaar geslagen en er is onlangs zelfs op een homoseksueel stel geschoten. Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel op 12 december werd het kantoor van het homotijdschrift Capital Gay in brand gestoken. De politie zegt weinig te kunnen doen om de daders te pakken omdat er te weinig bewijs is.' Uitspraken van het conservatieve Lagerhuislid mevrouw Kellie-Bowman bevestigen de vrees van Britse homo's dat zij een hachelijke tijd tegemoet gaan. Na de aanslag op Capital Gay zei Kellie tegen een journalist dat 'het juist is dat men intolerant is ten opzichte van het kwaad'. 'In ons gevecht tegen de anti-homowet staat de homobeweging geheel alleen. De onderwij-

zersbond wil zich niet tegen de wet verzetten. Zelfs de vakbonden houden zich afzijdig. En dat terwijl we door organisaties van homoseksuelen uit de hele wereld worden gesteund.'

In de Leidsestraat wordt het de vier paarden teveel. De kar met vrolijk drummende dames, die voor de koetsier springt van de bok om de zaak nog te redden. Het koninklijk gezelschap laat zich ten einde raad afgeleiden naar de achterblijvers. Leden van de Roze Driehoek duwen een klein jongetje een boekje in de handen. De moeder grist het snel uit zijn handen om te kijken wat er op de omslag staat. 'Vies is lekker, alleen voor jongens, stoute en spannende verhalen om stiekem na te doen'. Snel geeft ze het boekwerkje aan de demonstrant terug.

Mary, een van de organisatrices laat de stoet aan zich voorbij gaan. Ze is beduusd over de grote opkomst. 'Ik weet niet waarom het COC niet op het idee is gekomen om zo'n demonstratie te organiseren. Ze zitten denk ik vastgeroest in hun eigen papierwinkel. Het plan voor de demonstratie is heel spontaan ontstaan, tijdens een reünie van zestien vrouwen die vorig jaar tegen de anti-homowet in Manchester hebben gedemonstreerd. Dat er vandaag zoveel mensen zouden komen had ik nooit verwacht.'

De demonstratie eindigt op het Museumplein. Het heeft voor de demonstranten geen zin om nog naar het huis van Van Thijn te gaan. De burgemeester heeft laten weten niet in de stad te zijn. De actievoerders zijn nogal teleurgesteld over de reactie van Van Thijn op de brief die hij vorige week van hen kreeg.

Vindingrijkheid

'Leuke woorden maar weinig daden.' is de conclusie van één van de actievoerders. 'Ik heb geen zin om Van Thijn te promoten. Het antwoord lees ik dan ook niet voor. Erg creatief is hij zeker niet. Hij zegt niet afwijzend te staan tegenover ons protest, maar vindt het nog te vroeg om duidelijk stelling te nemen tegen de anti-homowet. Het enige wat hij ons toewent is veel vindingrijkheid om de zaak aan de kaak te stellen. Het minste wat hij had kunnen doen is zijn afkeuring over de anti-homowet uit te spreken aan de Britse autoriteiten tijdens het eeuwfeest. Maar zelfs dat doet hij niet.'

Je krijgt dan toch het idee dat het een soort eye-opener is geweest.

Wat zijn de toekomstplannen?

Maar we nu over aan het nadenken zijn is het maken van een programma voor de schooltelevisie en het bewerken van leermiddelen. Voorlichting is namelijk over het algemeen éénmalig, met geluk kom je nog een keer terug. Leerboeken en andere middelen zijn structureel, daar hoort homoseksualiteit gewoon in te zitten.

Maar zoals ik al zei, we hebben nogal wat projecten lopen en we hebben eigenlijk een te kleine groep mensen, alhoewel we met 25 leden zo'n beetje de grootste werkgroep zijn. We krijgen daarbij ook steeds meer aanvragen voor voorlichting. Eigenlijk hebben we dus al veel meer mensen nodig om alleen maar aan de vraag te voldoen. Plannen zijn er dus genoeg en zolang we nog af en toe kunnen lachen houden we het wel vol. Zoals om dat meisje dat over een vraag over homoseksualiteit antwoordde: 'Oh, maar ik ben helemaal niet heteroseksueel, hoor! Waarmee ze maar wilde zeggen dat ze niet lesbisch was.'

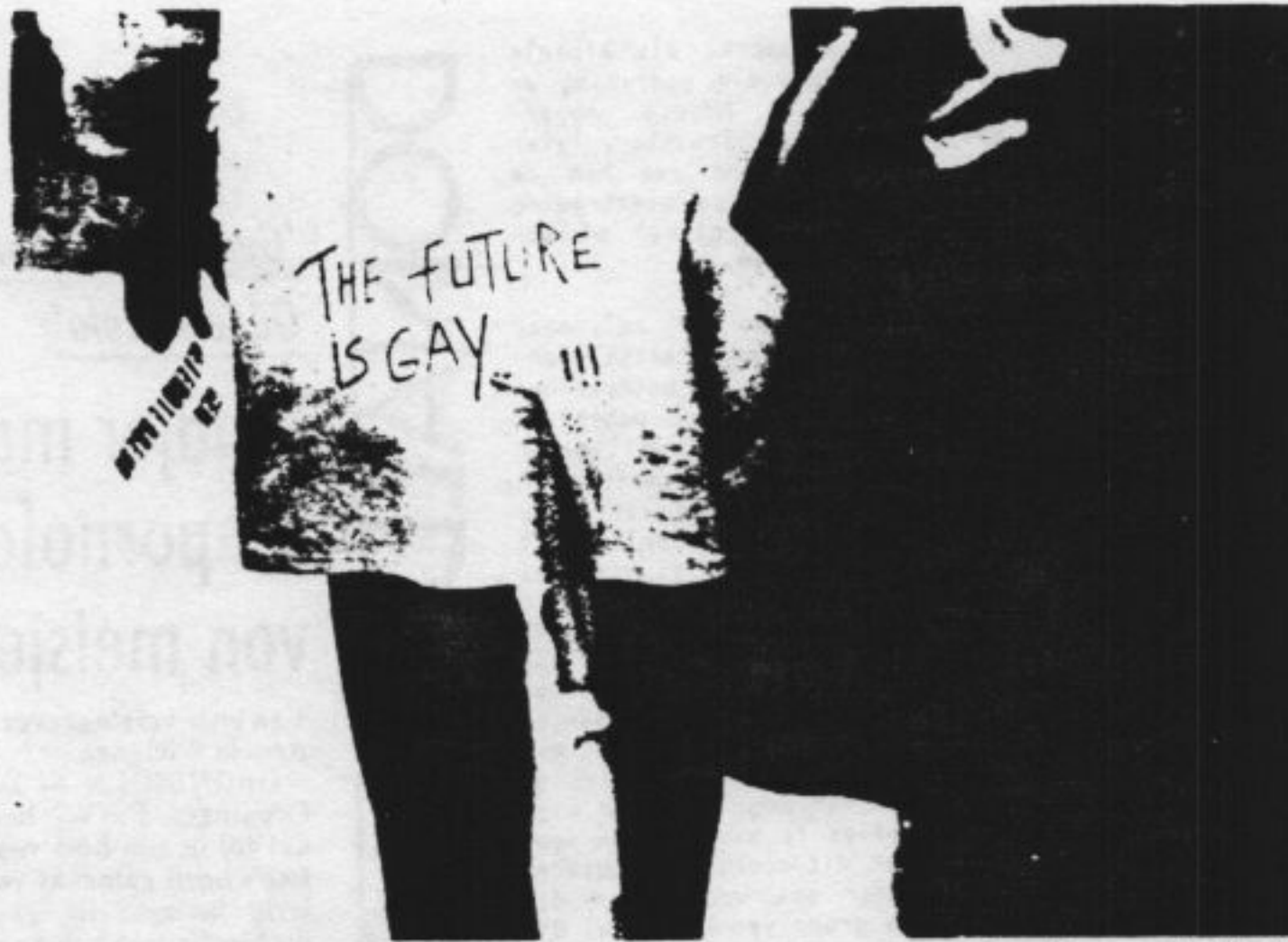

Foto: Bernard de Wolff

Het is de Britse Conservatieven dan toch gelukt: artikel 28 van de Wet op Lokaal Bestuur verbiedt het voortaan om net te doen alsof homoseksualiteit iets heel normaal is. 'Het rectum is niet geschikt voor het reproductief orgaan', argumenteerden de Tories in het Lagerhuis. In werkelijkheid is het wetsartikel slechts een onderdeel van een groots conservatief réveil, meent homo-aktivist Keith Alcorn. 'In de nieuwe Britse nationale identiteit staat het gezin centraal. Homo's passen daar niet in.'

HET EERSTE BORDJE MET 'NO GAYS' IS AL GESIGNALEERD

BRITSE CONSERVATIEVEN JAGEN ANTI-HOMOWET DOOR HET LAGERHUIS

GA 13

'Homoseksualiteit in beide seksen is een psychopathologische perversie', sprak het Conservatieve Lagerhuislid Nicholas Fairbairn. Met name de mannelijke homoseksualiteit is 'een perversie van een menselijke functie', zo vervolgde hij, 'want ze gebruikt de uitscheidende anus en het rectum met een reproductief orgaan'.

Labour-afgevaardigde Stuart Holland betwijfelde of een relatie, waarbij 'penetratie van de achtergang' plaatsvindt, als homoseksueel te bestempelen is. Hij wees erop dat in Markies de Sades roman *Justine 'de seksuele gemeenschap tussen een reeks van personen en Justine uitsluitend via de achtergang plaatsvond'*, en hij vroeg kollega Fairbairn om de verzekering dat deze nooit andere seks had gehad dan via de voordeur. Het antwoord op deze brandende vraag werd nooit gegeven, want Nicholas Fairbairn had de vergaderzaal inmiddels verlaten.

Bij het debat op 9 maart in het Engelse Lagerhuis ging het niet om een vrijblijvende gedachtenwisseling tussen homologen, maar om een antihomoseksueel wetsontwerp, waarvan alleen de Conservatieven brood lusten. Artikel 28 van de Wet op Lokaal Bestuur werd - met de Tories vóór en Labour tegen - aangenomen en op 1 april zette Koningin Elizabeth haar handtekening onder het besluit. Vanaf 1 juni aanstaande mogen lokale overheden in het Verenigd Koninkrijk niet 'opzettelijk homoseksualiteit propagereën of materiaal publiceren met de opzet homoseksualiteit te propagereën', noch 'in gemeentescholen opzettelijk onderwijs stimuleren dat homoseksualiteit als iets aanvaardbaars voorstelt, of voorstelt alsof het om een gezinsrelatie zou gaan'.

's Lands nationale homolesbische weekblad *The Pink Paper* noemde de aanvaarding van de wet 'de meest verpletterende klap die de homolesbische rechten sinds *men-senheugenis* werd toegebracht'. Volgens de oorspronkelijke indiener van het wetsartikel, het Lagerhuislid Jill Knight, is die klap hard nodig, 'want het gezin wordt aangetast'.

De Conservatieven willen met het artikel een einde maken aan de

subsidiering van homolesbische groepen door lokale, door de Labour Party gedomineerde besturen en aan het door Labour in een aantal gemeentes opgezette seks-onderwijs, waarin homoseksualiteit als normaal wordt behandeld. Maar de formulering van de wetstekst geeft aanleiding tot vele discussies over de precieze betekenis ervan. Je kunt homoseksualiteit niet 'propagereën', iemands homoseksualiteit komt niet door verleiding tot stand. Bovendien, wat is 'propagereën' en wat is 'opzettelijk'? Zullen boeken van James Baldwin, Tennessee Williams en Plato uit de schoolbibliotheken verwijderd moeten worden? Kunnen films als *My Beautiful Laundrette* en *The Color Purple* nog wel worden vertoond?

Valkuil

Beeldend kunstenaar David Hockney heeft bedreigd met terugtrekking van zijn werk voor een tentoonstelling in de Tate Gallery dit najaar. Maar zou de rechter sowieso niet een groot deel van zijn tekeningen voor expositie verbieden met een beroep op artikel 28? Homo- en lesbische aktie- en adviesgroepen hoeven in de toekomst natuurlijk niet meer te rekenen op financiële steun van de lokale bestuurders, maar zullen lesbische bars en homo-disco's onder de nieuwe wet hun vergunningen verliezen?

De formulering in de nieuwe wet is voor velerlei uitleg vatbaar. De tegenstanders van de nieuwe wet verzinnen ondertussen de meest ingenieuze anti-homolesbische interpretaties van de wet en volgens sommigen staat het fascisme in Groot-Brittannië voor de deur. De regering en de Conservatieven benadrukken de beperkte reikwijdte van de wet: het gaat niet om discriminatie, maar om het bestrijden van uitwassen. Het zullen straks de rechters zijn, die duidelijk zullen maken hoe de wet geïnterpreteerd moet worden.

Een voorproefje van hoe de wet gebruikt kan worden, laten de Conservatieven in de Noordlondense gemeente Haringey zien. Daar zal eind van deze maand in de raad gestemd worden over een door hen opgestelde motie, waarin - met een beroep op de nieuwe wet - onder meer wordt voorgesteld om de ge-

meentelijke homolesbische beleidsafdeling te sluiten en de subsidie aan de *Reading Matters Bookshop* in te trekken vanwege de twee planken homolesbische lektuur die daar te vinden zijn. De motie bevat ook een aardige valkuil. Zij vraagt om het stoppen van alle promotie van homoseksualiteit op gemeentescholen. Antwoordt de gemeenteraad bevestigend op die vraag, dan geeft zij toe dat ze in het verleden homoseksualiteit propageerde, reageert ze ontkennend, dan spreekt ze uit ermee door te willen gaan. De motie zal ongetwijfeld door de Raad worden verworpen, omdat Labour daar de absolute meerderheid heeft.

Ook elders zien we de nieuwe wet, voordat zij officieel van kracht is, al haar invloed uitoefenen. Op de jaarvergadering van de Britse ABOP, de *National Union of Teachers*, raadde vorige week het bondsbestuur een motie af waarin werd gepleit voor 'positieve beeldvorming' over lesbische en homoleefstijlen. De vergadering ging overstag voor het pleidooi van het bestuur om mogelijke toekomstige legale conflicten met artikel 28 van de Wet op Lokaal Bestuur te voorkomen.

Vogelvrij

Maar het kan nog erger. Bij de ingang van een wegrestaurant even buiten Londen is al het bordje 'No gays' gesignaleerd. En vorige maand werd in Leeds tijdens een benefietfeest tegen artikel 28 in een naburige telefooncel een professionele bom gevonden. Volgens Peggy ('geen achternaam, je weet nooit wat ermee gebeurt'), een van de organisatrices van de demonstratie tegen artikel 28 in Amsterdam op 16 april, zijn de homo's en lesba's met de nieuwe wet 'vogelvrij' verklaard. 'De wet is een duidelijke boodschap aan het Britse volk: ga je gang maar. De regering moedigt de mensen aan om nog agressiever tegen potten en flikkers te worden dan ze nu al zijn'.

Hoe is het in hemelsnaam mogelijk dat zo'n achterlijke wetgeving anno 1988 in een modern land als Groot-Brittannië wordt aangenomen? Peggy woonde een paar jaar bij haar vriendin in Londen en proefde de atmosfeer. 'Ik heb gemerkt hoe intolerant dat land is en wat voor effect dat heeft op de pot-

ten daar. Ik was hier zo gewend om heel open over mezelf te zijn en hand in hand over straat te gaan, daar dacht ik niet eens bij na. De vrouwen daar zijn veel voorzichtiger en veel meer voorbereid op botte reacties. Ze zijn bang'.

In de verkiezingsstrijd voor de parlementsverkiezingen vorig jaar was het onderdeel van de Conservatieve strategie om Labour met homoseksualiteit te associëren en daarmee onfatsoenlijk te maken. De antihomoseksuele wetgeving is voor een aantal Conservatieven ongetwijfeld bedoeld om de laatste bolwerken van lokaal Labour-bestuur te breken. Maar de Tories gebruiken homoseksualiteit niet alleen om de Labour Party te bestrijden, maar ook om hun eigen gezinsmoraal te pushen. Op de laatste Conservatieve Partijkonventie stelde Margaret Thatcher dat een aantal linkse lokale autoriteiten de kinderen 'het onvervreembare recht om gay te zijn' onderwezen in plaats van hen respect voor de 'traditionele morele waarden' bij te brengen. Geen wonder dat mrs. Thatcher achter de schermen de 'drijvende kracht achter artikel 28' blijkt te zijn, zoals de *Guardian* vorige week onthulde.

Gezinspartij

Keith Alcorn, redakteur van het homolesbische culturele tijdschrift *Square Peg*, analyseert de Torystrategie: 'De Conservatieve partij heeft de laatste negen jaren de macht behouden niet vanwege haar economische politiek, maar voornamelijk door zichzelf te presenteren als de partij van het gezin, van „law and order“ en van de moraal. Zij schilderde de Labour-partij af als partij van wanorde en immoraliteit. De Conservatieve partij heeft eerder een morele dan een economische strategie.'

Maar hoe komt het dat de Tories met deze morele strategie zo'n groot succes hebben bij de bevolking? Volgens Alcorn heeft de negatieve berichtgeving in de rioolpers over homo's en lesba's - waarbij Aids dankbaar werd aangegrepen - een belangrijke rol gespeeld. Maar nog belangrijker is zijns inziens de nationale identiteit van het Britse volk. 'Een van de redenen waarom het Thatcherisme zo'n succes heeft, is omdat het de onlustgevoelens over

het gedesintegreerde Britse impérium heeft gekalmeerd. Thatcherisme heeft de Britten een nieuwe nationale identiteit gegeven, waarin de waarden van het gezin centraal staan. En homo's passen daar niet in.'

De Britse potten en flikkers demonstrenen zich rose. De demo tegen artikel 28 in Manchester op 20 februari trok 20.000 mensen, in Londen worden op 30 april 100.000 boze demonstranten verwacht. Maar de wet is al aangenomen. De strategie van de homolesbische beweging is er daarom nu op gericht zo veel mogelijk lokale besturen te laten verklaren artikel 28 niet te zullen uitvoeren.

De demonstratie deze zaterdag in Amsterdam voert onder meer als eis dat de Nederlandse regering protest aantekent bij de Britse regering. De vragen die PvdA-Kamerleden medio februari aan de koördinator van het homo-emancipatiebeleid, 'gezinsminister' Brinkman stelden zijn nog steeds niet beantwoord. Van den Broek heeft de Britse ambassadeur nog niet op het matje geroepen. De geplande acties op Europees niveau zullen ook niet een-twee-drie tot resultaten leiden. Voorlopig zal Groot-Brittannië de *Deep South* van West-Europa blijven. Het is maar goed dat Britannia de waves niet meer ruled.

KLAAS BREUNISSEN

De landelijke demonstratie in Amsterdam tegen artikel 28 op zaterdag 16 april vertrekt om 14.00 uur vanaf het homomonument op de Westermarkt. Om 16.00 uur is er een manifestatie op het Museumplein.

Rechtszaak 'kinderporno'

JEK APRIL

Politie en justitie hebben inmiddels uitvoerig naar de in beslag genomen foto's van Donald Mader gekeken en erover gediscussieerd. Mader en zijn advocaat zijn gehoord. De arrondissementsrechtbank van Amsterdam heeft op 3 februari beschikt dat 'verdachte naar de terechtzitting verwezen dient te worden'. Van de foto's die bijna een jaar geleden door de politie verwijderd werden van een tentoonstelling bij Internale, zijn er nu elf teruggegeven. Van de resterende vier gaan er bij het proces twee een rol spelen. Na het artikel van Jan Schuijjer in Sek 1988/2 nu opnieuw aandacht voor deze zaak. Haije Stobbe had een gesprek met Mader.

Donald Mader verhuisde enkele jaren geleden uit Amerika naar Nederland. In '87 kon hij bij boekhandel Internale in Amsterdam een fototentoonstelling krijgen. Hij selecteerde daarvoor foto's die hij over langere tijd gemaakt had. Dezelfde jongens had hij in de loop der jaren opnieuw gefotografeerd; op de expositie wilde hij hun ontwikkelingsgang laten zien. De tentoonstelling was nog maar enkele dagen open of de politie verscheen; er werden vijftien foto's meegenomen. Mader: 'Als ik met jongens werk, laat ik ze hun gang gaan. Ze zijn vaak heel trots op hun lijf en vinden het prachtig als er naar hen gekeken wordt. Ik op mijn beurt kijk dan graag naar de manier waarop ze zich laten zien. Bij een beeldend moment druk ik af. Regelmatig sta ik zelf voor verrassingen als ik de foto's uiteindelijk te zien krijg'.

er is afgebeeld. Zo is er een foto van een geheel naakte jongen die z'n handen voor z'n ogen houdt. Mader: 'Volgens de politie schaamt hij zich. Maar dat was helemaal niet zo: hij had grote lol en speelde het spelletje kiekboek met me'. Op een andere foto ligt een naakte jongen op zijn rug, z'n tamelijk forse penis ligt over z'n onderbuik. Mader: 'Hier zou sprake zijn van een erectie! Nou, nee hoor. Hij was zeer trots op zichzelf, had op z'n school in een wedstrijd van jongens-onder-elkaar dik de eerste prijs behaald. Dat wou te wel eens even laten zien, maar van een erectie was geen sprake'.

Artikel 240b WvS

Bij deze zaak gaat het om de toepassing van artikel 240b van het Wetboek van Strafrecht. De arrondissementsrechtbank schrijft: 'Criterium voor de strafbaarheid is dat het handelt om een afbeelding van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van zestien jaar nog niet heeft bereikt, betrokken is'. Op geen van de foto's wordt seks met kinderen bedreven, op alle foto's staat maar één persoon afgebeeld, op geen wordt het geslachtsdeel gemanipuleerd. De rechtbank: 'Het naakt poseren op zich kan niet als een seksuele gedraging worden aangemerkt. Dit wordt evenwel anders indien in die afbeelding een onevenredige nadruk op het geslachtsdeel wordt gelegd'. Twee foto's zouden volgens de rechtbank

kunnen worden aangemerkt als afbeeldingen van een seksuele gedraging en men acht het 'niet hoogst onwaarschijnlijk' dat de strafrechter, later oordelend, aan de hand van hem te leveren bewijsvoering, de overtreding van artikel 240b WvS geheel of ten dele bewezen zal achten.

De behandeling van deze zaak zal, naar ik denk, een prikkelende aangelegenheid worden: alle erbij betrokkenen zullen aan de hand van het materiaal in extenso en tot op de millimeter nauwkeurig moeten aangeven waarom in deze afbeeldingen 'een onevenredige nadruk op het geslachtsdeel wordt gelegd', of waarom dat juist niet het geval is.

Naar ik hoop, zal Mader deze zaak winnen. Dat gun ik hem persoonlijk van harte. Maar de kwestie is ook van algemeen belang. Vrijspraak zal aangeven wat er niet onder artikel 240b WvS valt. Vrijspraak zal zedenmeesters op de grenzen van hun mogelijkheden wijzen. En dat alles is niet alleen voor liefhebbers van dit soort afbeeldingen belangrijk, maar ook voor allen die behoren tot de groep van hen (v.w.) die regelmatig in de belangstelling staan van zedenmeesters (v.w.).

Haije Stobbe

Meerkeuzetoets voor onze lezers en lezeressen:

- A. foto's A en B zouden 'kinderporno' zijn
- B. foto A zou 'kinderporno' zijn, foto B niet
- C. foto B zou 'kinderporno' zijn, foto A niet
- D. foto's A en B zouden geen 'kinderporno' zijn

DONALD MADER

'Geen verband met Oude Pekela'

Stadje maakte 40 pornofoto's van meisje (4)

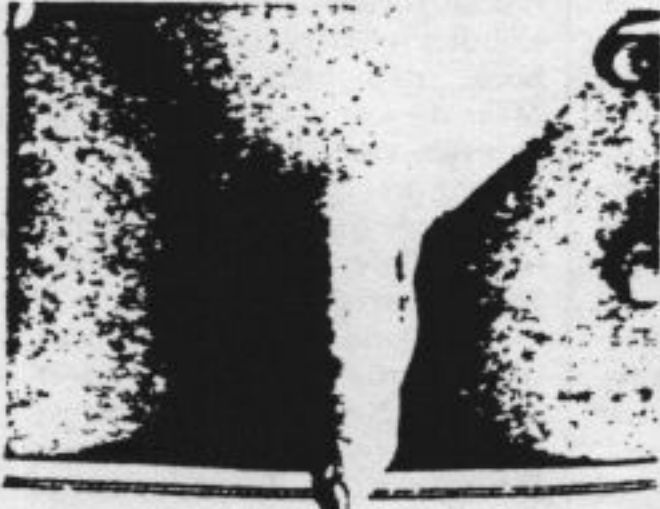
Van onze verslaggever Arnold Wielenga
GRONINGEN — De 33-jarige Groninger F.S.W. heeft bekend dat hij in zijn huis veertig pornofoto's heeft gemaakt van een vierjarig meisje. Het gaat om een dochtertje van een kennis van de man. Zij kwam regelmatig bij hem op bezoek. De man en het kind staan samen ontkleed in diverse poses op de foto's. Deze wilde hij in de handel brengen. De politie gaat er volgens een woordvoerder vanuit, dat deze zaak niets te maken heeft met de kinderporno-affaire in Oude Pekela. Vooralnog is volgens deze woordvoerder niet gebleken dat de man ontuchtige handelingen met het meisje heeft gepleegd.

De rechter-commissaris heeft de man inmiddels vrijgelaten. Het onderzoek is overigens nog niet helemaal afgerond. Ruim een week geleden kwam er bij de Groninger politie informatie binnen over het maken van kinderpornofoto's door W. De politie wil niets zeggen over de manier waarop haar deze informatie in handen werd gespeeld. De man werd daarna aangehouden en zijn woning werd doorzocht. In de schuur van het huis vonden rechercheurs twee albums met veertig foto's van de man en het meisje en de negatieven. Deze werden in beslag genomen.

De man vertelde de politie dat hij de foto's ongeveer een half jaar geleden met behulp van een zogeheten zelfontspanner had genomen. Hij zou dit hebben gedaan uit commerciële overwegingen. Hij wilde de foto's over een tijdje als kinderporno in de handel brengen. Uit de verhoren van de man is volgens een politiewoordvoerder gebleken dat hij slechts één keer een dergelijke fotosessie in zijn woning heeft gemaakt. Hij is ook niet eerder voor dit soort feiten met de politie in aanraking geweest.

Interpretatieprobleem

Een Nederlandse dichter zei eens: 'Lees maar; er staat niet wat er staat. Er staat...' Een andere dichter, toen hij een lezing over zijn werk had bijgewoond: 'Ik wist niet dat ik dit allemaal zo geschreven had'. Daarmee zijn twee posities aangegeven. Aan de ene kant is er de maker en wat hij beoogde weer te geven, aan de andere kant is er de lezer (kijker, luisteraar) en zijn interpretatie. Tussen hen in staat het produkt. Mader en politie/justitie zijn het volstrekt met elkaar oneens over wat

B foto's Donald Mader

BRIEVEN

uit: Sek. '88 APRIL '88

Grote foto

Als lezeres van Sek voelde ik me een beetje bekocht met Sek nr. 3. Mooie voorpagina, mannen deze keer. In Sek nr. 2 werden de middenpagina's in beslag genomen door een grote foto van een jonge bloterik. Ik dacht dat dat nu steeds zo zou zijn: een grote foto op die plaats. Het lijkt mij een prima manier om de Sek wat gevarieerder, speelser te maken. En ik ging ervan uit dat die foto dan net als de voorpagina, afwisselend door mannen- en vrouwenredactie zou worden uitgezocht. Kom vrouwenredactie, laat ons vrouwen ook eens (en liefst vaker dus) van zo'n mooie foto genieten. Als de tekst een beetje kritischer wordt gereedgeerd, is er plaats zat. Tiel Anke van den Braak

'Kinderporno'

Bij deze willen wij reageren op het artikel 'kinderporno' in Sek nr. 2. Jan Schuijjer ageert hierin tegen optreden van het O.M. inzake naaktfoto's. Wij willen niets afdoen aan de strekking van zijn artikel, dat het verwerpelijk is dat het O.M. op eigen houtje de wet oprekt en zo de eigen justitiële agenda aan het doordrukken is. Wel willen wij stellen dat Schuijjer waar hij over 'de homobeweging' spreekt, toch voornamelijk de mannen van die beweging bedoelt. Wat moeten vrouwen aan met een kreet als "zeden-politie en homobeweging zullen altijd elkaars vijanden blijven"? Als vrouwen in aanraking komen met de zedenpolitie, dan is dat vrijwel altijd omdat ze slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld. En juist op dat punt is het beleid van de politie merkbaar verbeterd: betere opvang, voorlichting en informatievoorziening, indien gewenst behandeling van de zaak door een vrouw, op veel plaatsen structureel overleg met Tegen Haar Wil, etc. Dit is geen pluim op de hoed van de politie. Ze doet in dit opzicht eindelijk goed haar werk. Het blijft slecht dat ze dat in andere opzichten niet doet (zoals in het geval van Internale).

Het plaatsen van foto's als bij dit artikel valt onder de COC-doelstelling 'vrijheid van seksualiteitsbeleving'.

Het stoort ons dat de discussie over seksualiteit binnen het COC altijd gevoerd wordt in de sfeer van "het moet kunnen". Het zou een goed ding zijn als we binnen onze vereniging ook de discussie over machtsverhoudingen in relaties aan zouden durven gaan. Vrijheid van seksualiteitsbeleving houdt even goed in dat je nadenkt over diegenen met wie je seksualiteit wilt, zeker als er ook nog machtsrelaties in het geding zijn. Volwassenen hebben per definitie macht over kinderen, meer dan andersom. De meeste vrouwen die ervaringen hebben met seksualiteit in hun kindertijd, hebben daar traumatische herinneringen aan overgehouden. Juist omdat we ons als BC Vrouwenzaken in het COC op de noemer vrouw-zijn hebben georganiseerd, zijn we extra kritisch op machtsaspecten. Wanneer de homo- en de pedobeweging discussies hierover met zichzelf en de buitenwereld niet aangaan, zijn ze geen haar beter dan dezelfde buitenwereld waar ze tegen ageren. Zolang binnen het COC deze discussies niet gevoerd worden, is er reden genoeg om als vrouwen wantrouwig te blijven.

BC Vrouwenzaken

Voor informatie/overleg: Lucia van Westerlaak; werk: 020 - 226295 (COC), thuis: 030 - 882468.

Noot red.: We willen suggereren dat het l.b. de gevraagde discussie op gang brengt en coördineert.

Nina 13-4-88

Boeken maken mensen

NATURISME WINTER 87-88

Een verkenning in de wereld van het blote kinderboek

Paul Kuyer en Guus Schipperheijn

Hoed u voor boeken!

Boeken kunnen gevaarlijk zijn. Ze kunnen iemand op ongewenste ideeën brengen. Daarom werd er wordt het boek door machthebbers vervolgd. Van Sultan Soliman wordt verteld, dat hij bij de verovering van Alexandrie, in 642 na Chr., de bibliotheek, 500.000 boeken, liet vernietigen. Zijn argument: "Of boeken zijn in strijd met de Koran en dan zijn ze gevaarlijk. Of ze zijn in overeenstemming met de Koran en dan zijn ze overbodig." Meer over deze zaken vindt u in W. A. C. Whitlau en H. van Praag: Het argument van Soliman.¹⁾ Ouderen herinneren zich nog de massale boekverbrandingen uit de jaren dertig van deze eeuw. Deze zomer trok EO-direkteur Dorens ten strijde tegen ontuchtig drukwerk. Fotograaf Hans van Oort was er bij. Hij legde vast hoe een tegenactievoerster heur charmes gedeeltelijk ontblootte. Naast haar stond een dame die een papier omhoog hield: "Stop de verloedering." Verloedering! Welke eigenlijk? Een maand voor dit gedenkwaardig feit werden in de Volksrepubliek China meer dan 10 miljoen "pornografische", "politiek ongezonde" en "slecht geschreven" boeken vernietigd.²⁾ En hoeveel moorden worden er in Umberto Eco's meesterwerk De naam van de roos gepleegd om de wereld te beschermen tegen een boek? De moraal is duidelijk: Hoed u voor boeken!

De wereld van de volwassene als oriëntatiepunt

Wat moet je veel leren voordat je groot bent! En misschien vooral: wat moet je veel afleren. Een heleboel kennis over de wereld van de volwassene doet het kind kijken op. Het vormt zich een mening over de manier waarop het zich moet gedragen. Vervolgens

ervaart het hoe de omgeving op zijn gedrag reageert en al naar gelang de reactie zal het zijn gedrag bijstellen. Opvoeden betekent dan ook: heel duidelijk reageren.

Zogen

Hoe leert een kind zich oriënteren op het lichaam? Wat leert hij uit eenvoudig observeren? Studies over dit onderwerp zijn vooral gericht op de vraag: hoe werd en wordt het kind "ingeleid in de geheimen van het seksuele leven"? Hoe gebeurde dat vroeger? We citeren Lea Dasberg³⁾ hierover: "Er waren (...) geen geheimen! Behalve op het kasteel en vanaf het einde van de 17e eeuw in de huizen van de hoge burgerij, aliep men met de ouders in dezelfde ruimte. Aan nachtkleding bestond tot in de 17e eeuw vreemd genoeg alleen ... de nachtmuts! Badhuizen, waar die bestonden, waren tot in de 17e eeuw gemengd. De weg ertheen werd door vrouwen meestal met ontbloot bovenlijf en door mannen soms geheel naakt afgelegd. Bevallingen vonden plaats in aanwezigheid van de kinderen en voor zover het meisjes betrof met hun hulp. Zuilgelingen kregen in het openbaar de borst, in de protestantse landen met hun eindeloze kerkdiensten, op zondag van wel drie uur lang, zelfs in de kerk. Een treffend voorbeeld hiervan levert het kerkinterieur van de Middelburgse schilder Daniel de Blieck (1673), waarop een vrouw in een volle, kennelijk gereformeerde kerk, tijdens de preek een zuigeling zoogt aan de ene borst, terwijl ze de andere biedt aan een kleuter van een jaar of drie, die al op eigen beentjes staat in het gangpad naast de kerkbank: waarschijnlijk trachtte ze hem op deze manier stil te krijgen toen hij uit verveling was begonnen te hullen! De kerkbezoekers vertonen geen zweem van verbazing."

Naar de kinderkamer

In de situatie die we boven beschreven, kwam in de loop van de 18e eeuw verandering. Voordien was het opvoedingsideaal (voor zover er van opvoeden gesproken kon worden) de kinderen aanpassen aan de bestaande maatschappij. Onder invloed van nieuwe ideeën verandert dit. Dasberg: "Het opvoedingsdoel kon niet langer zijn dat de maatschappij tevreden zou zijn met de volwassene die uit de opvoeding gegroeid was, maar dat de volwassene mens gelukkig moest zijn in en met de maatschappij." Opvoeders kregen de taak de jeugdigen gelukkig te maken, ze in een situatie te plaatsen, waarin zij de wereld om hen heen positief konden ervaren. Er werden allerlei maatregelen genomen om de kinderen in hun eigen wereld te plaatsen. Men verbande ze naar de kinderkamer. Jongens en meis-

strandgenogens van weleer uit: Voor het jonge volkje. Selectie uit de jaargangen 1880-1900 van het gelijknamige kindertijdschrift, door Bronks en Leonard de Vries.

jes werden strikt gescheiden in aparte slaapkamers en op aparte scholen. Barends of zogende vrouwen (of dieren) kregen kinderen niet meer te zien. Ze kregen fabeltjes voorgeschoteld over kindertjes die door de oelevaar werden gebracht of die uit de kool kwamen. Dasberg weer: "(...) de zo hemelhoog geprezen waarneming van de wereld (...) gold blijkbaar niet langer voor het eigen lijf, de eigen genitaliën, de eigen lichaamsappen, laat staan die van een ander. Die gebieden werden aan de waarneming onttrokken door kieren, beddegoed, nachtkleding, gordels en bovenal: taboes." Kinderen bleef geen keus dan stiekem het eigen lichaam verkennen. Wie weet hoeveel berouw er na die sonde kwam? Het is duidelijk dat de wereld van de volwassenen op het punt van het eigen lichaam en het omgaan ermee, niet langer oriëntatiemogelijkheden bood. Deze situatie gold heel lang alleen voor kinderen uit gegoede milieus.

En nu?

Is de situatie nu zoveel veranderd? We hebben de indruk dat er over seksualiteit in elk geval veel opener gepraat wordt dan voor de jaren zestig. Maar wanneer kinderen met het naakte lichaam geconfronteerd worden, is het o.i. vrijwel altijd binnen een erotisch kader: film, reclame, etalages van seksshops, beelden van lingerie-etelages. We hebben niet het idee dat er op dit moment al sprake is van een oriëntatie op het naakte lichaam als een natuurlijk gegeven, en ook niet op het natuurlijk functioneren van het lichaam ...

De schrijver en de normen

Schrijvers van en tekenaars voor kinder- en jeugdboeken zijn zelf allemaal door de molen van de opvoeding gegaan. Ze hebben hun plaats gevonden in de wereld van de volwassenen. Voor een belangrijk deel zullen hun boeken de heersende waarden en normen weerspiegelen. Dat geldt zelfs voor schrijvers die normdoorbrekend zijn. Zo gauw ze namelijk te revolutionair worden, zal geen uitgever zich aan hun werk wagen. Tot op het moment dat de maatschappij er aan toe is, er voor open staat. Dan zullen ze met hun werk ook een aandeel kunnen leveren aan normverschuivingen.

Ellis Post Uiterweer

In 1976 verscheen Een vrolijke valpartij, geschreven en getekend door Ellis Post Uiterweer.⁴⁾ Het gaat over een jongetje dat op een wolkje leefde en er op een dag afviel. Hij komt dan tussen de mensen terecht en vindt na een aantal avonturen een moeder en een vader, bij wie hij altijd mag blijven. Gedurende het hele boekje is het jongetje bloot. Maar op het laatste plaatje, als hij zijn ouders gevonden heeft, zien we hem keurig in de kleertjes tussen vader en moeder afgebeeld. Ellis Post Uiterweer vertelt: "Het lijkt een soort geboortegeschiedenis, maar zo heb ik het niet gemaakt. Ik ben gewoon bij het eerste plaatje begonnen en werkte door van plaatje naar plaatje. Ik had er geen idee van hoe het verhaal zou aflopen. Het is al werkende zo ontstaan. Ik zat in die tijd op de Rietveldakademie in Amsterdam, afdeling illustratief tekenen, en kreeg les van Piet Klaas. Ik had niet direct het idee om het naar een uitgever te sturen. Toen vertelde een vriendin mij over een prijsvraag voor illustratoren die nog niet gepubliceerd hadden. Vlak voor het sluiten van de inzendingstermijn heb ik de zaak gefotokopieerd en op de bus gedaan. Ik kreeg een tweede prijs en twee uitgever wilden het boekje wel publiceren. Ik heb toen voor Ploegsma gekozen, omdat ik hun fonds mooi vond. Het verhaal is geïnspireerd op mijn neefje. Hij was toen anderhalf jaar. Ik kwam veel bij hem en zag hem ook wel bloot door het huis dribbelen. Ik heb niet echt diepe opvoedkundige bedoelingen

gehad. Volgens mij werken schrijvers van jeugdboeken bijna altijd voor hun plezier. De opvoedkundige les zit er misschien wel in, maar het gaat hen daar niet in de eerste plaats om. Ik denk dat zelfs de moraliserende gedichtjes van Hieronymus van Alphen in de eerste plaats geschreven zijn omdat hij er plezier in had. Al die boeken die zo bewust opvoedend en taboedoorbrekend zijn, zijn vaak ook zo vervelend. Misschien is het fijn om zo'n probleemboek te lezen, als je zelf op dat moment met dat probleem worstelt. Maar ik heb de indruk, dat het vooral de problemen van volwassenen zijn waar kinderen zo nodig mee in aanraking moeten komen. Misschien is overigens mijn boekje wel bekroond en daarna direct uitgegeven, omdat het paste in de tijd. Er heerste toen een grotere openheid en men was in voor dingen die een beetje normverleggend waren." Ellis Post Uiterweer is de kersverse moeder van een mooie, tien weken oude baby: Anna. Ze is zich nog drifig aan het oriënteren op de wijze waarop ze Anna groot moet brengen. "Als opvoeder heb je een enorme verantwoordelijkheid ten opzichte van je kind. Je moet natuurlijk vrij en open opvoeden, maar je moet je er tegelijkertijd van bewust zijn, dat het kind met alles wat je het meegeeft ook naar buiten gaat. Het moet in die buitenwereld niet alleen geaccepteerd worden, maar ook alert en waarbaar zijn. Het is natuurlijk mooi om te zeggen: "Houd se er bij, betrek se bij het leven van de volwassenen. Maar hoever dat moet gaan, dat weet ik op dit moment echt nog niet."

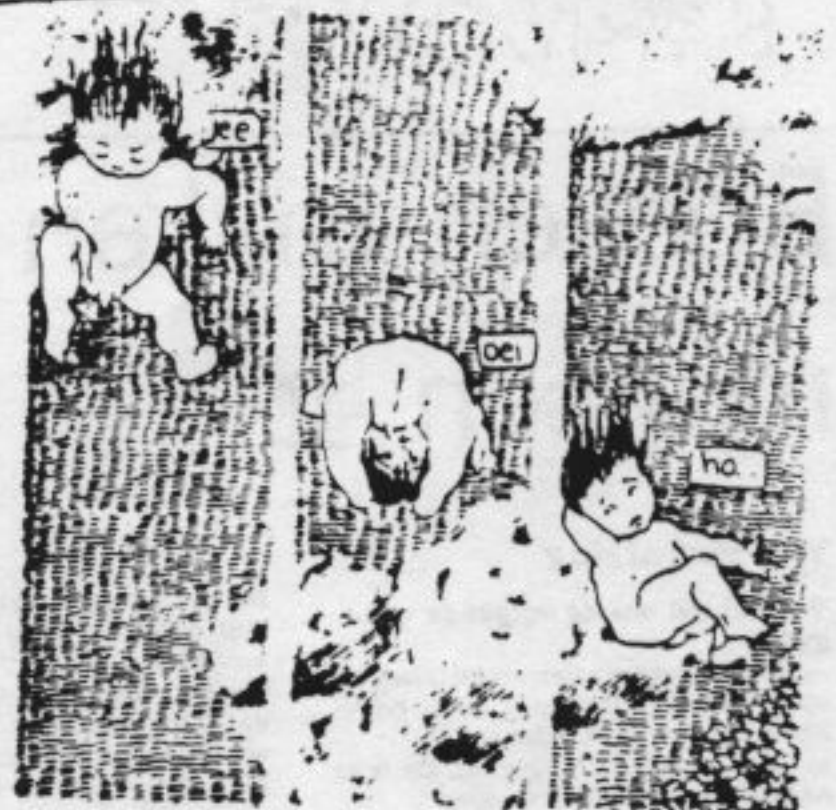
De wereld in het kinderboek als oriëntatiepunt

Kinderen leren ook heel veel uit boeken. Wij zijn op zoek gegaan naar blote boeken voor de jeugd. Onze hoofdvraag was daarbij: Welke oriëntatiemogelijkheden op het naakte lichaam biedt het boek aan jonge kinderen? Zijn de afbeeldingen en de tekst natuurlijk en ongedwongen? Of is het taalgebruik verhullend en wordt het lichaam voor een belangrijk deel "aan de waarneming onttrokken door kieren, beddegoed, nachtkleding", of door iets anders? We vonden een dertigtal boeken. Die hebben we op vier stapeltjes gelegd:

1. een bewerking van het scheppingsverhaal;
2. de boeken die algemene informatie geven over het menselijk lichaam;
3. meer toegespitst: de boeken die seksuele voorlichting beogen te geven;
4. de boeken die in een fantasiewereld spelen zoals het boekje Een vrolijke valpartij, of die een dag beschrijven uit het leven van een kind.

Het eerste stapeltje

Karel Eykman (tekst) en Bert Bouman (tekeningen) bewerkten in de eerste mensen het scheppingsverhaal. Karel Eykman interpreteerde de bijbel op een vooruitstrevende wijze. In het Boek der boeken ligt het accent op sonde, naaktheidsbesef en straf. Bij Eykman ontbreekt dit alles. Als

'an het jongetje mocht altijd bij hen blijven' uit: Een vrolijke valpartij

'an hij viel an hij viel an hij viel' uit: Een vrolijke valpartij

VERVOLG NA?

Adam en Eva van de vrucht gegeten hebben, verbergen ze zich, gedreven door een onberedeneerde angst. Als God hen vindt, is hij eigenlijk niet eens boos. Hij constateert dat ze nu zelf voor hun eten kunnen zorgen en buiten de tuin kunnen leven, zoals een ouder tegen een opgroeiend kind zegt, dat hij al een heleboel zelf kan. Over naaktheid en schaamte wordt niet gesproken. Maar God verbant Adam en Eva wel uit het paradijs. "Zo gingen Adam en Eva uit de tuin. Adam sloeg zijn arm om de schouders van Eva om haar te troosten. Toen voelden ze alletwee een warme vacht om hun schouders. God gaf hun die voor als het koud was 's nachts." U ziet: de sondeval is volwassenwording geworden. De tekeningen van Bert Bouman zijn vitaal en realistisch. Adam en Eva bewegen zich natuurlijk en ongedwongen door het landschap.

De tweede stapel

De volgende boekjes die we hier behandelen, bevatten vooral technische informatie over het menselijk lichaam. In Je Binnenste Buiten neemt Midas Dekkers geen blad voor de mond als hij de kinderen vertelt over "het eigen lijf, de eigen geni-

taalén, de eigen lichaamsappan." Maar de tekeningen van Angela de Vreede lijken ons wat verhuilend. De kinderen zijn meestal keurig gekleed en als dat niet het geval is, zijn lullietjes en kutjes buiten het beeld gemanoevreerd. Er is maar één uitzondering op de meer dan 100 tekeningen. In Mijn Lichaam behandelen Germaine Finifter en C. en D. Millet de verschillen tussen mannen en vrouwen op een heel reële en realistische manier. Op ongedwongen wijze tonen zij naaktheid, bevruchting, geboorte en het zogen van een kind. Maar o wee, die paring! Wat is dat toch een eng onderwerp: "De zaadjes kunnen bij de vader door de penis naar buiten. Maar van de baarmoeder loopt in de buik van de moeder een buis naar buiten, de vagina. Die eindigt in de schaamspieet. En daar moet de vader dus zijn penis naar binnen brengen. Dan komt het zaadje goed op zijn plaats en komt het zeker het eitje tegen." Over verhuilend taalgebruik gesproken! Alona Frankel laat een jongen en een meisje Samen voor de spiegel staan. De kinderen krijgen van alles te zien. Maar voor de wezenlijke verschillen tussen een jongen en een meisje moet je ogen als een valk hebben en dan zie je nog bijna niets. Maar ze vertelt wel wat de verschillen zijn: "Op de

plaats van het piemeltje zit bij meisjes een gleufje. WAT LEUK." Waarom het nou zo leuk is, vertelt ze er helaas niet bij. Johan van Gelder publiceerde twee boekjes met foto's: Ons Lichaam en Dat zou je moeten weten over je lichaam. De foto die in Ons Lichaam staat, wijst vrijwel alles aan. Alleen bij één lichaamsdeel kon dat niet. Daar zit zedig een broekje voor. Ook in het tweede boekje blijft het broekje aan. De jeugdige lezer krijgt wel te horen dat er een aantal stoffen in zijn lichaam veranderen als hij verliefd is: "(...) hormonen die helpen bij het je zijn voelen." Wat er verder gebeurt blijft geheim, maar enige tijd later wordt de lezer verteld: "Jij bestond pas toen een spermacel van je vader samenamolt met een eicel van je moeder. Dit gebeurt in de buik van je moeder." De hele teneur van de tekst is afstandelijk, koel en technisch. De illustraties zijn verhuilend. Ook in dit boekje vindt een kind geen oriëntatiemogelijkheid.

Bij Claire Smallman en Edwina Riddell (Je binnenste buiten) bestaan alleen maar geklede kindertjes, behalve in de hoofdstukjes: De huid zit van buiten en Bloedvaten. Over de functie van het verschil tussen jongens en meisjes wordt niet gesproken. Dat blijft geheim.

Kijk mij, lezen en praten over je lichaam is geschreven door Edith Heuser en getekend door Dieter Metteliefen. Er zitten wel realistische plaatjes in en de tekst bevat één keer een "gewoon" woord: "Je noemt het lid penis of piemel. Er zijn nog veel meer namen voor." Maar de paring wordt in het al eerder geciteerde afschuwelijke vakjargon beschreven. Het Oproekboek over jezelf van Michael Wright (anslotte) beschrijft van alles over het menselijk lichaam. Naakte figuren zijn geslachtloos, behalve in het hoofdstuk Opgroeien. De tekeningen zijn

Voorlopige conclusie

Karel Eykman leert dat wij ons voor onze naaktheid niet meer hoeven te schamen en dat ons verblijf op aarde geen straf is. Waar de voorlichtende boekjes het naakte lichaam tonen, gebeurt dat over het algemeen realistisch.

maar net wordt eigenlijk uitsluitend getoond in samenhang met verschillen tussen de geslachten, paring, bevruchting en geboorte. In andere situaties zijn de figuren altijd heel decent gekleed, of slechts boven de gordel afgebeeld.

Het taalgebruik is daarenboven altijd verhuilend. Voor ons gevoel kunnen de kinderen zich niet echt oriënteren op het leven door middel van deze boekjes. De teksten zijn een remedie tegen de liefde. Dat "geslachtsgemeenschap" of de "colitus", om in stijl te blijven, ook nog lekker kan zijn, wordt zorgvuldig verzweigd. Dat vrijen niet uitsluitend tot doel hoeft te hebben "het zaadje bij het eitje te brengen", idem.

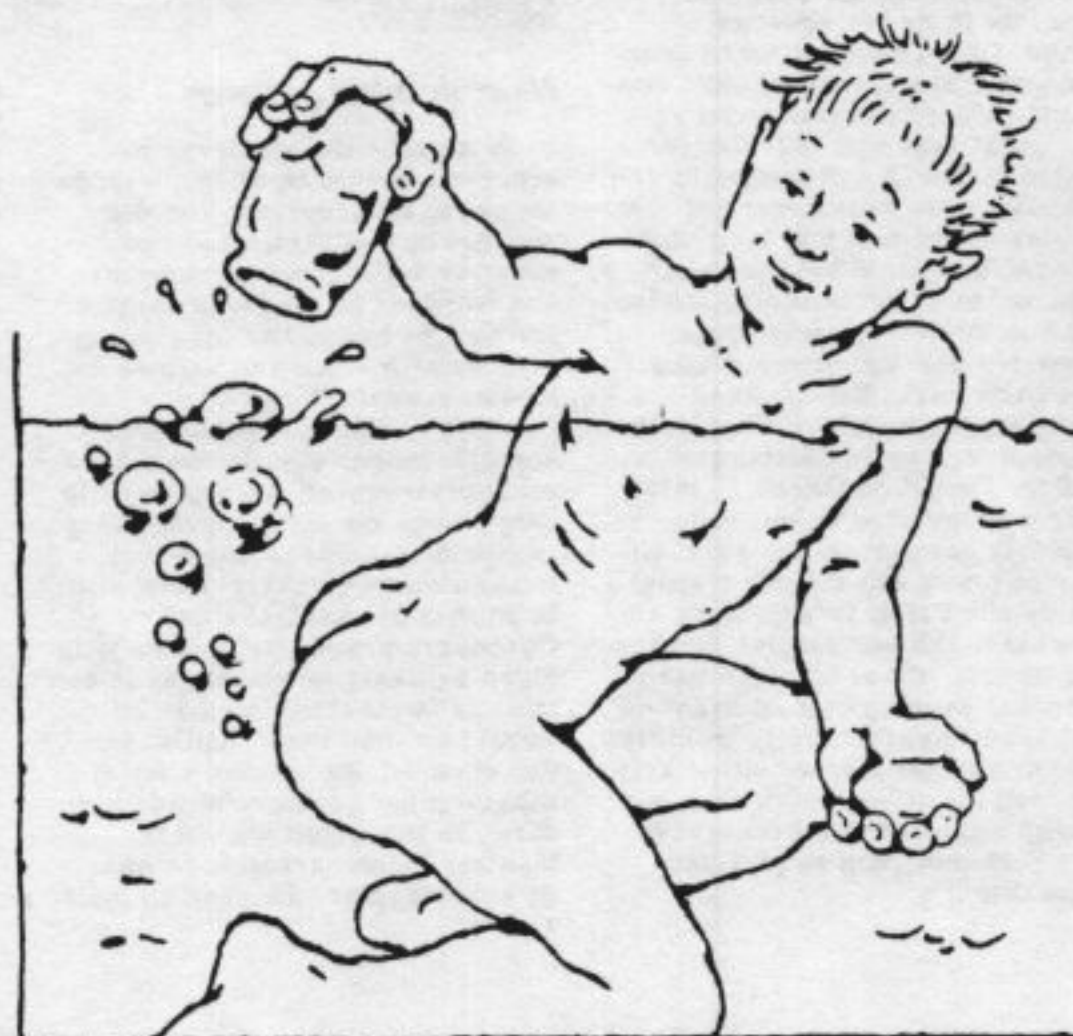
Tenslotte

We hebben nog twee stapeltjes over. Die willen we de volgende keer met u doorbladeren. Zou de situatie in die boekjes ook zo zijn? Aan het eind van de tweede aflevering onthalen we u nog op een staaltje van hypocrisie in het hoofdstuk Filosofie voor boven de 18.

'Ze lachten tegen elkaar en hielden van elkaar' uit: de eerste mannen

'Een onwettiglijk plekje over een onwettigst onderwerp' uit: Je Binnenste Buiten

'Ons lichaam' ... en daar zit zedig een broekje voor uit: Ons Lichaam

'Dan komt het zaadje goed op zijn plaats en komt het zeker het eitje tegen.' uit: Mijn Lichaam

Noten

- 1) W. A. C. Whitteu en drs. H. van Praag. Het argument van Solomon. Opstellen over het geestesleuk boek. Uitgever CPNS, boekenweek 1966.
- 2) Beide berichten in De Volkskrant, resp. 20 augustus en 19 juli 1987.
- 3) Les Daaberg. Grootbringer door kleinhouden als historisch verschijnsel. Maastricht, Boom, 1975.
- 4) Ellis Post Uiterweer. Een vrolijke verparij. Amsterdam, Ploegma, 1976. Dit is de laatste noot. De andere boeken die we noemen, vindt u hieronder in de literatuurlijst beschreven.

Literatuurlijst

- Midas Dekkers en Angela de Vreede. Je binnenste buiten. Amsterdam, Meulenhoff Informatief, 1986.
- Karel Eykman en Bert Bouman. De eerste mannen. Naar de televisie-serie Woord voor Woord. Amsterdam, Mousset's uitgeverij, 1973.
- Germaine Finifter en C. en D. Millet. Mijn Lichaam. Tournai, Casterman, 1984.
- Alona Frankel. Samen voor de spiegel. Haarlem, Gortmer, 1980.
- J. van Gelder. Ons lichaam. Aartselaar en Hardenwijk, Deltas, 1982.
- Johan van Gelder. Dat zou je moeten weten over je lichaam. Aartselaar en Hardenwijk, Deltas, 1984.
- Edith Heuser en Dieter Metteliefen. Kijk mij. Lezen en praten over je lichaam. Amsterdam, Meulenhoff Informatief, 1983.
- Claire Smallman en Edwina Riddell. Je binnenste buiten. Klap-de-flap-ut-boek. Haarlem, Rostrum, 1986.
- Michael Wright. Oproekboek over JEZELF. Amsterdam, Meulenhoff Educatief, 1980.

Boeken maken mensen II

Wat voorafging

We stelden ons de volgende vragen. — Welke oriëntatiemogelijkheden op het naakte lichaam biedt het boek aan jonge kinderen? — Zijn de afbeeldingen en de tekst natuurlijk en ongedwongen? — Of is het taalgebruik verhuilend en wordt het lichaam voor een belangrijk deel "aan de waarneming onttrokken door klaren, beddegoed, nachtkleding" of door iets anders? De boeken die een antwoord konden geven op onze vragen hebben we in vier stapeltjes verdeeld. Een voorlopige conclusie op basis van een bewerking van het schepingsverhaal en van boeken die algemene informatie over het menselijk lichaam geven, was niet bemoeigend. Twee stapeltjes boeken bleven liggen. De speurtocht wordt nu voortgezet.

De derde stapel

De boeken die zich meer specifiek met seksuele voorlichting bezighouden, geven hetzelfde droeve beeld als de boekjes die algemene informatie over het menselijk lichaam verstrekken. We worden bedolven onder termen als penis, lid, vagina, schede, baarmoeder, eitje, zaadje en paren. Vaak zijn de illustraties niet verhuilend als het om "technische" zaken gaat. Een exacte titelbeschrijving vind je in de literatuurlijst. Andrew C. Andry Steven Schapp tonen in Hoe baby'tjes worden gemaakt hoe je zo'n "leer" onderwerp op "finxinnige" wijze aan

het grut moet uitleggen. Nadat ze zich pagina's lang door stuifmeel en "plantentjes" hebben heengewerkt, wordt het dierenrijk onder de loupe genomen. Op de plaatjes wordt er voorzichtig getoond, hoe kippen en honden het doen, maar als we bij dezelfde oerhandeling komen, uitgevoerd door de mens, dan krijg je door al het beddegoed de indruk dat het oraal gebeurt. In De geschiedenis van de liefde door Jacques Gorot en Annick Desmés zijn alle tekeningen verhuilend, behalve die waarop de verschillen tussen de geslachten worden getoond. Er wordt over het vrijen erg verheven gedaan: je doet het alleen als je heel gelukkig met elkaar bent en hebt besloten bij elkaar te blijven. Dit is overigens de teneur van alle voorlichtende boekjes.

Om enig zicht te krijgen op geslachtsgemeenschap en voortplanting door middel van Hans Grothes boekje Kindertjes groeien in mamma's buik, moeten de 6-10 jarigen (de doelgroep) welhaast geniaal zijn. De tekst is abstract en alle informatie wordt uitsluitend verbaal aangeboden in het gebruikelijke jargon. Aardig zijn een paar passages die niets met het onderwerp te maken hebben. Op een ochtend komt de hoofdfiguur Jeroen, nog voor hij zich heeft aangekleed, de kamer van een logerende tante binnenrennen. Het goede mens berijpt hem streng. Ze zegt dat hij niet zo maar overal binnen moet gaan en dat hij zich moet schamen zó door het huis te lopen. Als Jeroen bij zijn moeder zijn beklag doet, zegt

deze: "Wij hier thuis, kennen elkaar goed. Maar we kleden ons ook maar niet aan en uit met vreemden arbij. En in een hotel bijvoorbeeld kun je ook niet zo maar alle kamers binnenlopen." Over de opmerking dat Jeroen zich moet schamen, omdat hij bloot rondloopt zegt ze: "Tante Emma heeft zelf geen kinderen, (...) ze is niet gewend dat er zo'n paar blote kikkers door het huis springen (...) en trek voortaan in ieder geval wat aan hé, als er bezoek is." Wanneer Jeroen met zijn ouders aan het kamperen is, besluit zijn vader met hem 's nachts te gaan zwemmen. In het donker kan Jeroen zijn zwembroek niet vinden. Vader zegt: "Ach laat toch, (...) ik ga ook zonder." En aldus geschiedt. We citeren: "'Zonder zwembroek worden is veel fijner,' zei Jeroen, 'veel vrijer. Waarom zwemmen we niet altijd zonder?'" "Omdat niet alle mensen er even mooi uitzien zonder badpak," antwoordde vader (Het staat er écht, P. en G.) "En omdat niet alle mensen andere mensen zonder iets aan willen zien.

(...) Er bestaan wel speciale afgesloten stukken strand, waar iedereen bloot loopt en zwemt," zei vader. "Die mensen willen dat de zon en de gezonde lucht hun hele lichaam bereiken kunnen." "Een strand met alleen maar blote mensen en kinderen?" vroeg Jeroen. (...) "Is dat geen gek ge-

sicht?" "Ik ben er nooit geweest," zei vader. "Maar ik denk, dat het maar is, wat je gewend bent. Als je eraan gewend bent, valt het je waarschijnlijk niet meer op." Maar afgezien van deze wijsheid richt het boekje de kinderen geheel op de norm van de geklede maatschappij. De laatste bladzijden bevatten onder meer een taalkundige bespreking. Daaruit leren we dat woorden als pik en lul ruw klinken, "vies" woorden worden genoemd, niet zo vriendelijk klinken, eigenlijk niet zulke goede woorden zijn. Lul en kut zijn daarbij ook nog scheldwoorden. Veel beter is het, aldus de auteur om lid of penis, schede of vagina te zeggen. Jongens mogen desnoods het woord piemel in de mond nemen. En "stoere" woorden als naaien en neuken en so kun je beter ook niet gebruiken. Ze maken "het lieve vrijen van twee mensen een beetje minder." Hoe lelijk de plaatjes van Peter Holm Knudsen in Hoe pape en mama een kindje krijgen ook mogen zijn, ze zijn in elk geval overdudelijk. De tekst hoeven de kinderen er (gelukkig) niet bij te lezen.

Bijzonder charmant is Peter Mayles boekje Waar kom ik vandaan? De ondertitel maakt de auteur

waar: Hoe vertel je het kinderen zonder omhaal en met plezier? De tekeningen van Arthur Robbins sluiten wat hun openheid en hun speelsheid betreft, perfect aan bij de tekst. In Mams waar komen baby'tjes vandaan? vertelt J. Steur 'stap voor stap het grote wonder' aan kinderen van 4 tot 7 jaar. De auteur vertelt dat het boek slechts een wipmiddel is. De teksten zijn met opzet "neutraal" gehouden om degene die het boek voorleest of aruit vertelt, de gelegenheid te geven het verhaal te larderen met

VERVUL NIET

persoonlijke ervaringen. Van het jargon zegt de schrijver: "Vervang deze woorden gerust door de woorden die u en uw kind zelf gebruiken." De plaatjes richten het kind volledig op de "geklede" maatschappij. Waar anatomische details moeten worden getoond, zijn die d.m.v. een gekleurd cirkeltje in de tekening aangegeven, u weet wel, net zoals bij beelden waarbij het slachtoffer bekeken wordt door een vizier.

Mummel Van Frances Vestin en Horst Tuulooskorpi is één van de zeer vele technische verhandelingen op het gebied van paring, zwangerschap en geboorte. Of kinderen met de foto's van de bevaling wat kunnen is voor ons de vraag. De andere foto's zijn verhuilend.

De vierde stapel

We zijn nu toe aan de stapel boeken waarin een gefantaseerd verhaal verteld wordt, of een dag uit het leven van een kind. Het boekje van Ellis Post Uiterweer dat we in de vorige aflevering bespraken, hoort daar ook bij. Adriana D'Arti stelt in twee prentenboeken een gezin aan ons voor: Dit zijn wij en Dit zijn papa en mama. Welke levenssituatie er ook wordt afgebeeld, de hoofdfiguren worden altijd in vol ornaat of sedig bedekt getoont.

Bijzonder vermakelijk geschreven en speels en open getekend zijn de blote avonturen in Het verhaal van Eiseje, door Margret Rettich. Er staat een hoofdstukje in over ses biotekken: Eiseje en haar vijf broers. De jeugd wordt voorgehouden dat roldoorbrekend gedrag zichzelf straft. Of zou de auteur het niet zo bedoeld hebben?

De Waterkinderen van Charles Kingsley werd in 1863 geschreven. In 1982 gaf Het Spectrum het boek uit met prachtige illustraties van Susan Rowe. Het is een uiterst merkwaardig verhaal over een jonge schoorsteenveger, Tom. Als hij zich na allerlei avonturen in een beek wil wassen, verdrinkt hij. Als "Waterkind" maakt hij een soort louteringsproces door. Daarna mag hij nog een tijdje weer als mens leven, door zijn slechte inborst onderscheidt hij zich van de andere waterkinder-tjes. Die zwemmen in smetteloos wit "badkostuum" door de see. Tom blijft gedurende het hele verhaal naakt, maar Susan Rowe manoeuvreert op behendige wijze mogelijk aanstoot gevende gedeelten van zijn anatomie uit het beeld. Jan Ormerod laat in haar woordloze prentenboeken Gosiemorgen en Weterusten een staaltje zien van dezelfde behendigheid. De boekjes geven mooie voorbeelden van het kuise naakt.

Voor de Nederlandse Onderwijs Televisie tekenden en schreven Ingrid en Dieter Schubert Kijk mij nou. Het is, net als het andere werk van dit tweetal, buitengewoon aardig en de tekeningen zijn, waar nodig, niet verhuilend. Het boek als geheel is niet normverlegend.

In Bananenvis met kruimels nam Augusta Stripraan-Verburg een bijzonder aardig hoofdstuk op over naaktrekkatie. Petra, de hoofdfiguur, wordt op een dag door haar ouders meegenomen naar het naaktstrand. Het is haar eerste konfrontatie en ze vindt het heel erg dat haar vader en moeder zich zo maar uitkleden. "Ze schaamt zich dood. Wat moeten al die mensen wel van haar vader en moeder denken? Ze gaat niet bij ze zitten. Ze vindt het stom." De doorbraak komt, als twee meisjes haar uitnodigen met hen te komen spelen. Dan wordt ze zich bewust van het feit dat zij een zwembroek aanheeft en de anderen niet. Vlug kleedt ze zich uit en is de schaamte voorbij. Van de weeromstuit schiet ze door naar de andere kant en ze weigert een bloesje aan te trekken tegen de zon. Dat straft zichzelf, "maar er is nog iemand in huis die last heeft van verbrande plekken. Dat is vader Pech. Hij kan bijna niet zitten. En dan weet jij wel wat hij verbrand heeft." De naaktrekkatie heeft ook negatieve kanten.

Elen is een schrokkerd tenalotte, van J. J. Strong, is een boekje in de trant van Adriana D'Arti, Ormerod enz., een dag uit het keurig bedekte leven van een kind. In zijn alleraardigst boekje Kikker en Pad zijn vrienden draaide Arnold Lobel de zaak om. De normale manier van zwemmen is naakt. Pad zwemt in een badpak rond, maar hij schaamt zich dood omdat hij er zo gek uitziet in zo'n ding. De andere dieren lachen hem vierkant uit.

Konklusie

Het antwoord op onze vragen is niet erg positief uitgevallen, zoals u gezien hebt. Slechts een paar van de 27 boeken die we bespraken, tonen het naakte lichaam op natuurlijke wijze.

- In de voorlichtende werkjes zie je alleen naakt in het kader van verschillen tussen mannen en vrouwen.

- In de niet-voorlichtende boekjes komt het naakt in een kuise verhalende vorm voor. Verder tonen de werkjes uitlopende decant geklede of onder beddegoed vestopie lichamen. Het kind wordt bijna overal volledig gericht op de norm van de geklede maatschappij. Uitzonderingen vormen Karel Eykman, Pieter Mayle, Ellis Post Uiterweer, Margareet Rettich en Augusta Stripraan-Verburg. In dit opzicht vormen jeugdboeken bij ons geen gevaar. Door middel van het blote kinderboek worden de jeugdige lezers gericht op de normen die in de maatschappij heersen.

Filosofie voor boven de achtien

De uitgeverij hebben goed begrepen, dat ze in hun boeken niet ver van de heersende norm moeten afwijken. Een fraai staaltje van hypokrisie leveren de vertalingen van Gullivers reizen van Jonathan Swift. Over het algemeen werden van de vier reizen die Gulliver beschreef er slechts twee voor de Nederlandse jeugd naverteld. De vierde reis naar het land van de Houyhnhnms (Volgens P. de Zeeuw moet je dat uitspreken als Whinino) bevat een voor ons interessante passage.

De Houyhnhnms zijn wezens die naar onze begrippen heel veel op een paard lijken. Maar ze zijn buitengewoon intelligent, beschaafd en edel. Hun land wordt geteisterd door een kwaadaardige, smerige, stinkende, diefstalige diersoort, de Jahu's. Het spijt ons dat we het zeggen moeten, maar de Jahu's lijken zeer veel op mensen. Het spreekt vanzelf dat Gulliver door de Houyhnhnms als een Jahu wordt beschouwd. Maar zijn beschaafde optreden en zijn kleding, die de Houyhnhnms als zijn huid beschouwen, wekken twijfel. Gulliver slaagt er in, in de gunst van een Houyhnhnm te komen en uiteindelijk gelooft het wezen dat Gulliver misschien toch geen Jahu is. Totdat er iets verschrikkelijks

gebeurt. Een bediende van Gullivers meester (ook een Houyhnhnm) treft Gulliver op een ochtend slapend aan. "(...) Mijn kleren waren naast mij op de grond gevallen en mijn hemd was tot boven het middel opgeschoven."

Ontsteld rept de bediende zich naar zijn meester om te vertellen dat er onder de vermomming toch een Jahu schuilgaat. Natuurlijk wil de meester zich hiervan overtuigen. Hij ontbiedt Gulliver en gelast hem zich te ontkleden. Gulliver kan niet weigeren maar hij vertelt dat hij één verzoek heeft: "Te willen verontschuldigen dat ik niet die lichaamsdelen zou ontbloeden, welke de natuur ons geleerd heeft te verbergen."

Zijn meester begreep daar niet veel van. "Hij zei, dat mijn hele toespraak hem bijzonder vreemd in de oren klonk maar vooral de laatste woorden; want hij kon zich niet voorstellen, waarom de natuur ons zou leren te verbergen wat de natuur ons gegeven had. Hij zelf noch zijn gezin schaamde zich voor enig deel van zijn lichaam." (cursivering van ons, P. en G.)

Dese passage komt voor in de vertaling van Mr. S. Davids en in de vertaling van Arjaan van Nimwegen, beide gemaakt voor volwassen lezers. Wie op zoek gaat naar de passage in bewerkingen voor de jeugd, vindt ze niet. P. de

Zeeuw schrijft dat Gulliver na ontdekking zijn meester bekende kleren te dragen en op een Jahu te lijken, verder niets. In de anonieme Lekturama bewerking komt de meester er zelf achter. De bewerker verzwijgt dat Gulliver zich daarvoor moest uitkleden. Begrijpt u waarom de Houyhnhnm-filosofie die in het bovenstaande citaat cursief staat, zorgvuldig moet worden verzwegen voor kinderen?

Het laatste woord voor A. S. Neill

A. S. Neill, de wereldberoemde pedagoog en oprichter van de Summerhill School vertelde zijn pupil- len elke zondag een verhaal. Een aantal van die verhalen is samen- gebracht in het boek De groene wolk of de laatste mensen op de wereld. Het is een heel curieus, buitengewoon aardig boek. Neill laat er vrijwel de gehele mensheid in uitsterven op hem zelf en een handjevol leerlingen na. En ten slotte ruimt hij die leerlingen ook nog op met behulp van een paar gangsters die in Zuid Amerika de dans waren ontsprongen. Daarbij leggen de boeven ook het loodje. Het spreekt vanzelf dat de kinderen het niet eerlijk vinden dat Neill zichzelf alleen over laat blijven om een nieuw menseras te kweken. En als ze vragen hoe die nieuwe er uit komen te zien, antwoordt Neill: "Een en al lichaam, geen hersens. (...) De

voorwolkse mens (dat zijn wij, P. en G.) faalde omdat hij kon denken. Omdat hij intelligentie bezat, maakte hij wapens en overwon de dieren. Maar toen bleek die intelligentie zo zwak, dat hij niets anders wist te doen dan wapens te blijven maken, die hij gebruikte om andere mensen te overwinnen. Mijn nieuwe ras kende geen zelfrespekt en geen verlegenheid. Ze

handelden volgens instinkt. Ze schaamden zich niet voor hun naakte lichaam. Ze maakten geen religie, geen wetten, geen moraal. Ze hadden geen wapens, geen oorlog. Ze hadden geen rijk en arm. Er kwamen onder hen geen ziektes voor. Ze stierven van ouderdom. (...) ik maakte een menselijk ras dat zo hoog stond als het dierlijke."

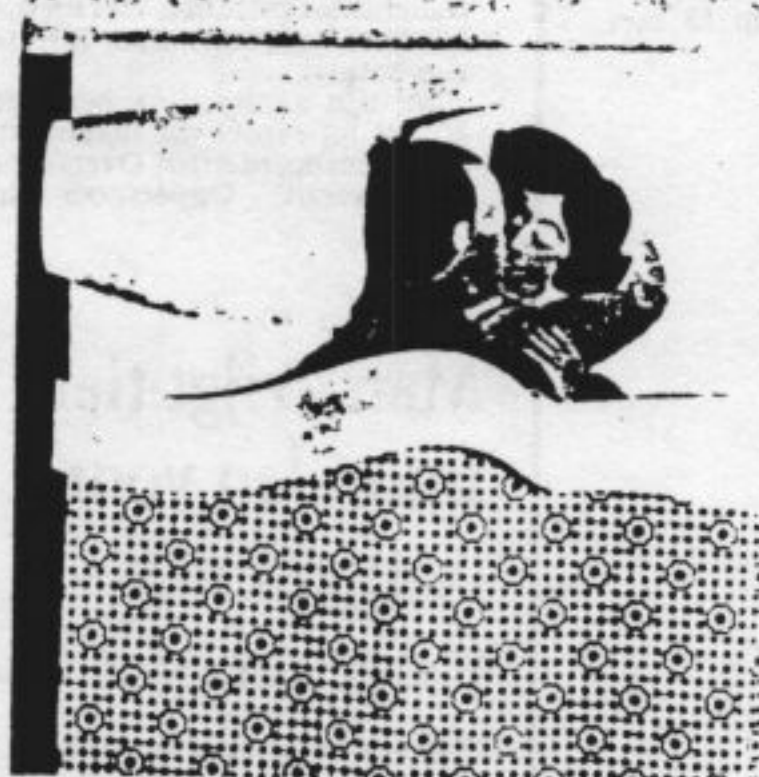
we zijn nog steeds heel anders.

De mooie tekeningen van Ingrid en Dieter Schubert tonen het naakt onge-dwongen waar het functioneel is. Uit: Kijk mij nou

Per Holm Knudsen: lelijke plaatjes bij een openhartige tekst. Uit: Hoe papa en mama een kindje krijgen

De oerhandeling een oris ge-beurtenis? Uit: Hoe baby's worden gemaakt

Literatuurlijst

- Andrew C. Andry en Steven Schapp, Hoe baby's worden gemaakt. Z.p., Time-Life International, 1973.
- Adriana D'Arti, Dit zijn wij. Antwerpen, Lotus, 1977.
- Adriana D'Arti, Dit zijn papa en mama. Antwerpen, Lotus, 1977.
- Jacques Gorot, De geschiedenis van de liefde. Bussum, Van Holkema & Warendorf, 1978.
- Hans Grothe, Kinderjes groeien in mama's buik. Wageningen, Zomer & Keuning, 1971.
- Charles Kingsley, De Waterkinderen. Utrecht/Antwerpen, Het Spectrum, 1982.
- Per Holm Knudsen, Hoe papa en mama een kindje krijgen. Bussum, Centri-Press, 1973.
- Arnold Lobel, Kikker en Pad zijn vrienden. Amsterdam, Ploegma 1979, Bloot-boekjes.
- Peter Mayle, Waar kom ik vandaan? Amsterdam/Bussum, Elsevier, 1980.
- A. S. Neill, De groene wolk. De Bit, De Fontein, z.j.
- Jan Ormerod, Gosiemorgen! Rotterdam, Lannicaat 1981.
- Jan Ormerod, Weterusten! Rotterdam, Lannicaat, 1982.
- Margret Rettich, Het verhaal van Eiseje. Baren, Hollandia, 1981.
- Ingrid & Dieter Schubert, Kijk mij nou. Den Haag, Nederlandse Onderwijs Televisie, 1982.
- J. Steur, Mama, waar komen de baby's vandaan? Aanzet/Hardewijk, Debas, 1985.
- Augusta van Stripraan-Verburg, Bananenvis met kruimels. Utrecht/Antwerpen, Het Spectrum, 1980.
- J. J. Strong, Elen is een schrokkerd. Den Haag en Nieuwkoop, Omnisboek & Heuff, 1979.
- Jonathan Swift, Gullivers reizen. Bussum en Den Haag, Manteau, 1975; Mar-nispocket, vertaling Mr. S. Davids.
- Jonathan Swift, Gullivers reizen. Den Haag, Van Goor, meesters drukken, bewerking P. de Zeeuw (De meeste be-werkingen van Gullivers reizen voor de jeugd bevatten slechts de eerste twee reizen).
- Jonathan Swift, Gullivers reizen. Z.p. Lekturama, 1984.
- Frances Vestin & Horst Tuulooskorpi, Mummel 'e-Gravenhage, Stichting NVSH, 1971.

Twee jaar straf geëist wegens poging tot moord op schoolhoofd

Door een onzer redacteurs

NRC

AMSTERDAM, 30 april — Tegen een 55-jarige man uit Amsterdam-Noord die een schoolhoofd heeft mishandeld en ontvoerd is gistermiddag voor de Amsterdamse rechtbank twee jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist wegens poging tot moord.

Als motief voor zijn daad voert de verdachte aan dat hij zijn slachtoffer een bekentenis wilde afdwingen. De man is ervan overtuigd dat het schoolhoofd drie jaar geleden leiding gaf aan een seksclubje waarbij zijn dochtertje, toen zes jaar oud, zou zijn misbruikt.

Het Openbaar Ministerie heeft inmiddels het onderzoek in die ontuchtzaak zonder resultaat afgesloten. De officier van justitie, mr. J. Nuis, acht bewezen dat de man „na kalm beraad en rustig overleg” tot zijn daad is gekomen. „Dit is een regelrechte aantasting van de persoonlijke levenssfeer”, aldus Nuis die meent dat de verdachte eigen rechter wilde spelen. „Een motief dat deze daad nooit of te nimmer kan rechtvaardigen.”

De raadsman van de man, mr. H. Kersting vroeg om vrijspraak op grond van het feit dat zijn cliënt door overmacht tot zijn daad gekomen is.

Tijdens de zitting was ook de zogenoemde 'beledigde partij' aanwezig: het slachtoffer met haar raadsman. Zij eist in een civiele procedure een symbolisch bedrag van 1500 gulden schadevergoeding.

De verdachte, een ex-medewerker van Fokker die sinds 1972 werkloos is, heeft bekend op 18 december vorig jaar het slachtoffer in haar woning te hebben mishandeld met een zelf geconstrueerd slagwapen. Ook zou de man een vuurwapen hebben gebruikt om de vrouw te bedreigen. Volgens de man heeft hij slechts enkele malen geslagen om „het verzet te breken”. Het slachtoffer verklaart dat de man als een bezetene heeft geslagen, zelfs toen ze al op de grond lag.

Op een zeker moment heeft de man zijn slachtoffer gedwongen mee te gaan met zijn auto. Vervolgens reed hij, na haar gekneveld te hebben, naar zijn woonboot. Daar dwong hij haar te erkennen dat zij en enige leerkrachten van haar school ontucht zou-

den hebben gepleegd met zijn dochter. Uiteindelijk bracht de man het schoolhoofd terug naar haar woning. Sinds het voorval is de vrouw arbeidsongeschikt. Haar gehoor is nog steeds niet in orde.

Volgens getuige-deskundige drs. H. Zaagsma, die een psychologisch rapport samenstelde over de verdachte, is het uitgesloten dat de man het ontuchtverhaal helemaal verzonnen heeft om zijn misdaad te maskeren. Hij acht het goed mogelijk dat het verhaal van de ontucht in de loop der jaren in het gezin als een mythe is ontstaan door het steeds weer vertellen. De psycholoog typeerde de verdachte als „een emotioneel kwetsbare en eenzame man die zich maatschappelijk uitgerand voelt”. De verdachte zou ook „te consequent zijn geweest in het uitvoeren van de vaderrol”.

Kersting schilderde de voorgeschiedenis waaruit blijkt dat de man indertijd aangifte gedaan heeft van ontucht bij politie en kinderbescherming. Als resultaat hiervan werd een onderzoek ingesteld naar incest in zijn eigen gezin. De raadsman betoogde dat van voorbedachte rade geen sprake is. „Mijn cliënt was door justitie afgewezen en had zijn leed drie jaar opgepot. De stoppen zijn toen eenvoudig doorslagen.”

De verdachte zelf noemt zijn optreden „de enige manier om mijn dochter te bewijzen dat ik geloof hecht aan haar verhaal”.

De rechtbank doet op 13 mei uitspraak.

Jongen pleegt ontucht met kleuter AD 22

Van een onzer verslaggevers

SPIJKENISSE — Een 14-jarige jongen uit Spijkenisse heeft bekend een 8-jarig meisje uit deze plaats seksueel te hebben misbruikt. Op grond van getuigenverklaringen en zestig tips werd de jongen aangehouden.

De jongen pakte het slachtoffer bij een afgelegen school aan de rand van Spijkenisse beet, waarna hij haar op de grond gooide en misbruikte. Twee vriendinnetjes waar schuwden hun ouders, die het kind ontkleed en hevige overstimulatie bij de school vonden.

Een gedetailleerde beschrijving door kinderen en volwassenen bracht de politie op het spoor van de dader. Een opsporingsbericht met composittekening in de regionale pers leverde de tips op die uiteindelijk tot zijn aanhouding leidden.

'Geen bewijs voor ontucht'

AMSTERDAM — Een onderzoek naar het mogelijk plegen van ontucht door de directrice en nog drie andere leerkrachten van de basisschool De Biënkorf in Amsterdam-Noord heeft niets opgeleverd. Officier van justitie De Wit zei dat gisteren. Er zijn volgens hem geen aanwijzingen gevonden om iemand als verdachte aan te merken. De

directrice werd van ontucht beschuldigd door de vader van één van de leerlingen. Hij voerde en mishandelde de vrouw om een verklaring los te krijgen. De directrice deed hiervan aangifte, waarna de man werd gearresteerd. Hij zit nog steeds vast. Het schoolbestuur noemde de beschuldigingen ongegrond.

N/11/1 - 4. 88

UN 6

MIDDEN-NEDERLAND 15

Celstraf geëist voor ontucht met kinderen

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — Omhangen met filmcamera's en foto-apparatuur en zich middels een valse perskaart uitgevend voor freelance journalist wist de 39-jarige Utrechter E.H. december vorig jaar op diverse kinderboerderijen in Utrecht en omgeving het vertrouwen te winnen van leiding en kinderen. Daarna pleegde hij ontucht met in totaal tien meisjes tussen de zes en elf jaar. Officier van justitie mevrouw mr. P. van der Molen eiste hiervoor tegen E.H. vijftien maanden gevangenisstraf waarvan vijf maanden voorwaardelijk met twee jaar proeftijd gekoppeld aan de bijzondere voorwaarde dat de man zich psychotherapeutisch laat behandelen.

De zaak was aan het rollen gekomen toen E.H. 28 december vorig jaar op bezoek was bij kinderboerderij De Brink in Zeist. Hij had de kinderen die daar speelden eerder verteld dat hij ze wilde komen filmen voor de televisie en had daarvoor zelfs toestemming gevraagd aan ouders. Toen een moeder later op de kinderboerderij was komen kijken, had ze haar dochtertje huilend aangetroffen. Het meisje bleek na het filmen door E.H. te zijn betast.

Na zijn aanhouding bekende E.H. dat hij eerder die maand op de kinderboerderijen Overvecht in Utrecht, Opperspoor in

Maarssenbroek en in Amersfoort eveneens meisjes op schoot had genomen en onzedelijk had betast. Daarvoor had hij ze met toestemming van de leiding 'voor een reportage' gefotografeerd en gefilmd. Nadat hij de ontucht had gepleegd ging hij meestal door naar een prostitutie.

De man zegt dat hij met de kleine meisjes nooit verder heeft willen gaan dan betasten (meestal over de kleren heen). Hij is eerder voor ontucht veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf. De psychiater die E.H. heeft onderzocht, stelt dat er kans op herhaling bestaat als de man niet wordt behandeld. „Ik wil graag goede psychiatrische hulp”, vertelde H. de rechtbank. „Want ik wil er achter komen hoe ik in elkaar zit. Voor mezelf is dat een raadsel. Wat ik heb gedaan en de manier waarop is verschrikkelijk”.

Officier van justitie Van der Molen vertelde dat twee van de ouders haar hebben verteld dat hun dochtertjes sinds de ontucht angstig zijn en moeilijk slapen. Ze zijn bang dat die 'enge meneer' terugkomt.

Advocaat mr. J. Ozinga bepleitte een zo kort mogelijke onvoorwaardelijke gevangenisstraf (H. zit inmiddels drie en halve maand in voorarrest), zodat 'in het belang van de kinderen en de samenleving' E.H. zo snel mogelijk psychiatrisch kan worden behandeld.

De rechtbank doet uitspraak op 19 april.

Man krijgt tien maanden voor ontucht met jonge meisjes

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — De 39-jarige Utrechter E. H., die zich had uitgegeven voor freelance-journalist en op diverse kinderboerderijen in Utrecht en omgeving ontucht had gepleegd met meisjes tussen de zes en elf jaar, is dinsdag veroordeeld tot tien maanden gevangenisstraf, waarvan vijf voorwaardelijk met twee jaar proeftijd. Verder is de man onder toezicht gesteld van de reclassering en moet hij zich gedurende de proeftijd onder psychotherapeutische behandeling stellen.

Tegen H. was een gevangenisstraf van vijftien maanden, waarvan vijf voorwaardelijk geëist. De rechtbank legde hem een lagere straf op, omdat hij door fouten in de dagvaarding van twee ontuchtzaken moest worden vrijgesproken.

H. was op geraffineerde wijze te werk gegaan. Hij had op de diverse kinderboerderijen eerst met de leiding, het bestuur en de kinderen gepraat. Hierna had hij van hen toestemming gekregen voor het vervaardigen van een reportage.

UN 20

UN 11

UTRECHT

Celstraf geëist voor ontucht met kinderen

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — Officier van justitie mevrouw mr. M. van Walraven heeft tegen de 27-jarige Utrechter R.R. een gevangenisstraf van tien maanden, waarvan vier voorwaardelijk, geëist wegens het plegen van ontucht met drie kinderen van zes en dertien jaar. „Het lijkt er op dat ik pedofiel ben. Ik heb daarover helemaal geen liberale gedachten. Het is niet normaal aan het geslachtsdeel van een jongetje van zes te zitten”, zei R. voor de Utrechtse rechtbank.

De Utrechter is afgestudeerd pedagoog. Lange tijd heeft hij ontkend dat hij pedofiel was. Hij stond terecht voor ontuchtzaken gepleegd op 5 november '85, 12 maart vorig jaar en 21 maart dit jaar. Als (bijles)leraar heeft hij altijd veel contact met kinderen. Ook heeft hij jarenlang in de zomer Amerikaanse kinderkampen begeleid. Vijf jaar geleden was het al een keer fout gegaan. R. kreeg toen het advies in therapie te gaan, maar sloeg dit advies in de wind. „Ik dacht dat ik het zelf wel kon oplossen. Het ging altijd prima. Deze zaken zie ik als een zwarte vlek”, aldus R.

Het eerste slachtoffer was een leerling van de school waar de Utrechter op dat moment werkte. Het jongetje van dertien ontmoette R. in een winkel. Het derde jongetje is de broer van twee van zijn bijlesleerlingen. Volgens R. was in dit laatste geval duidelijk sprake van wederzijdse affectie, maar had hij het toch nooit tot ontuchtige handelingen mogen laten komen.

Voor ontucht met jongetjes zes maanden celstraf

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — De 27-jarige R.R. uit Utrecht is wegens ontucht met drie jongetjes (twee van zes en een van dertien jaar) veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf waarvan drie maanden voorwaardelijk. De man is onder toezicht gesteld van de reclassering en moet zich op aanwijzing van de reclassering psychiatrisch en psychologisch laten behandelen. Tegen hem was tien maanden waarvan vier voorwaardelijk geëist.

R. komt als (bijles)leraar veel met kinderen in aanraking. Vijf jaar geleden had hij al voor een ontuchtzaak contact met justitie gehad, maar toen had hij het advies in therapie te gaan in de wind geslagen en ontkend pedofiel te zijn. Op de zitting twee weken terug bleek hij daarover nu anders te denken. Hij gaf toe pedofiel te zijn en verklaarde psychiatrische behandeling nodig te vinden.

Binnenkort UN 23

Ome Keesje kon niet van jonge meisjes afblijven

door Fred Soeteman

UTRECHT, woensdag

Het dubbelleven van „ome Keesje” is voorbij. De keurig ogende, voor de buitenwereld onberispelijk levende oud-politieman en bankemployé, met een onbedwingbare, geheime voorliefde voor meisjes van een jaar of acht, zegt in de rechtszaal: „Ik walg van mezelf...”

Had hij zich eerst beperkt tot het méér dan slechts vaderlijk strelen van zijn eigen dochttertje, „toen ik in 1980 in het bezit kwam van sexfilms ging het pas echt mis,” biechtte hij tegenover de Utrechtse rechtbankpresident mr. P. van Schendel.

Dat hij gisteren voor zijn rechters stond, is het gevolg van de opmerking van zijn laatste slachtoffer: toen het meisje begin dit jaar in het Jeugdjournaal de berichtgeving over de kinderporno-affaire in Oude Pekela had gezien, zei ze: „Dat heeft ome Keesje ook met mij gedaan.”

Twintig maanden gevangenisstraf (zes voorwaardelijk) was de eis van officier van justitie mr. O. Brouwer tegen de nu vut-genietende, 63-jarige Kees S. uit Wijk bij Duurstede. Na aftrek van voorarrest en de periode die volgt uit de wettelijk geregeld vervroegde invrijheidstelling zou dit nog een strafjod van een half jaar opleveren. „Te lang,” vond S. advocaat mr. J. van Haren. Hem lijkt een voorwaardelijke straf en verplicht voortgezette psychotherapeutische begeleiding voldoende.

Tussenpozen

In de kelder van zijn huis had ome Keesje een studio ingericht om opnamen te maken van zijn praktijken met jonge kinderen. Met tussenpozen van jaren werd de aanwezigheid hem te machtig. „Als

ik me te lang inhield, was het of er iets in me knapte. Ik betrapte mezelf dan wel, als ik al met iets bezig was, maar ik kon er dan de rem niet meer opzetten,” zei hij.

„Ik vind het verschrikkelijk wat ik allemaal heb aangericht, maar ik moet wel zeggen dat ik nooit werkelijk

• Ome Keesje met zijn raadsman mr. Van Haren (rechts).

UN 20

Voor ontucht met kinderen 20 maanden geëist

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — Toen een achtjarig meisje uit Wijk bij Duurstede op 21 januari dit jaar naar het Jeugdjournaal had gekeken en een reportage had gezien over de 'affaire Oude Pekela', had ze haar ouders verteld dat 'oom C.' hetzelfde met haar had gedaan. Daarna was gebleken dat 'oom C.', de 63-jarige buurman C. S. van het meisje, al in 1947 ontucht had gepleegd met een klein meisje en later met twee van zijn dochters en andere meisjes van rond de acht jaar.

Officier van justitie mr. O. Brouwer eiste een gevangenisstraf van twintig maanden, waarvan zes voorwaardelijk met drie jaar proeftijd tegen hem. Bovendien verlangde hij als bijzondere voorwaarde dat de verdachte zich psychiatrisch en psychologisch laat behandelen. S. stond dinsdag terecht voor vijf feiten die zich zouden hebben afgespeeld sinds 1976. De eerder gepleegde ontucht is inmiddels verjaard en kan strafrechtelijk niet meer worden vervolgd.

Toen de politie na de aangifte van de ouders van het laatste slachtoffer huiszoeking deed bij S., trof ze in zijn huis een studio-achtige ruimte aan met foto- en filmapparatuur en 68 (kinder)pornofilms. Op één van de films was de verdachte te zien, terwijl hij zijn buurmeisje misbruikte. Die film had S. een paar dagen vóór zijn aanhouding opgenomen.

Aanvankelijk had de politie S. beschouwd als een mogelijke verdachte in de zaak van Oude Pekela, waar met veel kinderen ontucht zou zijn gepleegd. Na een uitgebreid onderzoek is voor politie en justitie komen vast te staan dat de man met Oude Pekela niets van doen heeft gehad.

Rechtbankpresident mr. P. van Schendel noemde S. een 'perverse figuur'. Hij had onder meer strippoker gespeeld met kleine meisjes. Twintig jaar geleden was hij al met justitie in

aanraking gekomen wegens ontucht met één van zijn dochters en een vriendinnetje van haar. Omdat S. er mee had ingestemd zich psychiatrisch te laten behandelen, was het toen niet tot een rechtzaak gekomen. De psychiatrische behandeling was na een half jaar geëindigd.

Dagboek

Mr. Van Schendel hield S. ook een dagboekfragment van één van zijn andere dochters voor. Het meisje (geboren in 1968) zou tussen 1976 en 1980 door haar vader zijn misbruikt en heeft daarover later in haar dagboek geschreven: 'waarom heeft mijn vader me dit aangedaan?'

S. zei het nu allemaal heel verschrikkelijk te vinden wat hij had aangericht. Toen hij op video had gezien wat hij met zijn buurmeisje had gedaan, was hij zo van zichzelf gaan walgen dat hij nu zegt zeker te weten dat hij iets dergelijks nooit meer zal doen.

„Wat voor recht hebt u die overtuiging nu te hebben?’, vroeg mr. Van Schendel de verdachte. „Ik ken mezelf nu helemaal”, was diens antwoord. De man is inmiddels in therapie.

Officier van justitie mr. O. Brouwer noemde S. 'obsessief gericht op kleine meisjes' en benadrukte de gevolgen voor de slachtoffers. Het meisje dat in 1947 door S. onzedelijk was be-

tast, bleek 41 jaar later nog precies te weten wat er toen met haar was gebeurd. Het laatste slachtoffer van de verdachte kan geen minuut door haar ouders alleen worden gelaten, omdat ze niemand, ook bekenden, meer vertrouwt.

De rechtbank doet op 3 mei uitspraak.

Man moet cel in voor ontucht met meisjes

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — De 63-jarige C. S. uit Wijk bij Duurstede is wegens ontucht met kleine meisjes, onder wie zijn dochter, veroordeeld tot anderhalf jaar gevangenisstraf waarvan een half jaar voorwaardelijk met twee jaar proeftijd. Verder is hij onder toezicht van de reclusering gesteld en moet hij zich door een psychiater of andere gedragsdeskundige laten behandelen.

De zaak tegen de man uit Wijk bij Duurstede was aan het licht gekomen, toen zijn achtjarig buurmeisje op het Jeugdjournaal een reportage over de ontucht-affaire in Oude Pekela had gezien. Ze had haar ouders daarna verteld dat 'oom C.' met haar hetzelfde had gedaan. De politie had later in de woning van S. een studio-achtige ruimte met foto- en filmapparatuur en 68 (kinder)pornofilms gevonden. Op één van die films was de man te zien, terwijl hij zijn buurmeisje misbruikte.

C. S. is aanvankelijk als mogelijke verdachte in de zaak Oude Pekela beschouwd, maar na uitgebreid onderzoek heeft de politie geconcludeerd dat hij daarmee niets te maken heeft gehad.

Wel ontdekte de politie dat de man zich al in 1947 schuldig had gemaakt aan ontucht.

Vijf feiten

S. stond twee weken terug terecht voor vijf feiten, waarvan de oudste uit 1976 dateert. De eerder gepleegde ontucht is inmiddels verjaard. De slachtoffertjes waren steeds meisjes van rond de acht jaar. Om ze 'in de stemming' te brengen liet hij de kinderen kinderpornofilms en -bladen zien.

Bij het opleggen van de straf heeft de rechtbank er rekening mee gehouden dat S., nadat zijn daden bekend waren geworden, door zijn echtgenote is verlaten en zijn hele sociale omgeving is kwijtgeraakt. Tegen hem was twintig maanden gevangenisstraf, waarvan zes maanden voorwaardelijk geëist.

gemeenschap met een minderjarige heb gehad.”

„Op die film lijkt het er anders wel op,” merkte president Van Schendel op.

„Toen deed ik maar alsof,” zei S.

Van vijf bewijsbare gevallen had de officier van justitie er drie tenlaste gelegd, die S. vlot erkende. Het ging om betasting en nabootsing van de geslachtsdaad met een dochttertje, één van haar vriendinnetjes en een derde meisje. Over het laatste geval zei S. bijna ontwapenend: „Ze was zo spontaan en ze kuste me zo hartstochtelijk, dat ik het helemaal verkeerd opvatte.”

Honger

„Hij had een onverzadigbare honger naar meisjes van acht tot elf jaar,” constateerde de officier van justitie. „Hij schakelde zelfs zijn eigen kinderen in om andere kinderen binnen te krijgen. Echt geweld gebruikte hij niet, ook al heeft een der slachtoffertjes gezegd, dat hij dreigde dat haar ouders zouden worden ontvoerd, net als de heer Heijn.” Met enige nadruk zei de officier, dat het onderzoek in deze zaak geen ruimte laat voor de veronderstelling dat er verband kan worden gelegd met de gebeurtenissen in Oude Pekela.

Geraffineerd was het spel van ome Keesje eveneens. Met schmink, kaartspelletjes en pornofilms paaide hij de meisjes.

Advocaat Van Haren bepleitte clementie: Kees' huwelijk liep op de klippen, op zijn geliefde naturalistencamping is hij niet meer welkom, en roddel en achterklap in Wijk bij Duurstede heeft hem meedogenloos getroffen.

Uitspraak: 2 mei.

UN 5/5

Eis tien maanden voor ontucht met minderjarige

AMSTERDAM — Wegens seksuele contacten met een minderjarige Zaandams meisje heeft de procureur-generaal bij het Amsterdams gerechtshof, Chr. Fehmers, tegen de 51-jarige P.B. uit Utrecht tien maanden gevangenisstraf geëist, waarvan vier voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar. De man is eerder door de rechtbank veroordeeld tot tien maanden, waarvan zes voorwaardelijk.

Het Zaandams gezin, waar het meisje toe behoorde, kreeg in de jaren zeventig regelmatig bezoek van B. en zijn vrouw. Beide echt)paren experimenteerden met partnerwissel. Bij dergelijke 'weekendjes' riep de verdachte het toen twaalfjarige meisje regelmatig bij zich op de slaapkamer. Ze moest toestaan dat hij haar overal betastte. Volgens haarzelf en haar moeder, die bij de ontucht aanwezig was, probeerde hij ook altijd haar te verkrachten en bood hij haar zelfs een keer honderd gulden als ze zou meewerken. Door haar heftig verzet is het nooit zover gekomen.

De Utrechter ontkende de pogingen tot verkrachting. Omdat het meisje geen officiële aanklacht heeft ingediend, is het openbaar ministerie op dat punt trouwens door de rechtbank 'niet ontvankelijk' verklaard. De verdachte gaf wel toe dat hij 'veel te ver was gegaan' met wat hij omschreef als zijn 'aanhankelijkheid'.

Zijn advocaat, J. Kopp, meende dat B. vrijgesproken moest worden, omdat de seksuele contacten volgens het bewijsmateriaal 'voorbereidingshandelingen' waren 'om tot gemeenschap te komen'. Hij zou dus eventueel voor het ernstiger feit van (poging tot) verkrachting kunnen worden veroordeeld, maar niet voor de relatief minder ernstige 'ontuchtige handelingen' waarvan hij wordt beschuldigd. Naast deze juridische redening voerde Kopp ook persoonlijke omstandigheden aan. B. en zijn gezin zouden door een onvoorwaardelijke gevangenisstraf 'desastreus' worden getroffen.

Het hof doet op 26 april uitspraak.

Dagblad Kennemerland
14-4-88

Gevangenisstraf en geldboete voor ontucht

ZAANDAM — Op verdenking van het plegen van ontuchtige handelingen met twee kinderen van zeven en negen jaar moest M.K. (23) uit Wormerveer zich voor politierechter W. Jansen verantwoorden. De hele affaire speelde zich af in een periode tussen januari en april 1987.

Op verzoek van de ouders van de beide kinderen trad K. meermalen op als oppas. Bij die gelegenheden raakte K. seksueel opgewonden en benaderde hij de beide kinderen, die overigens goed met K. overweg konden. „Het is uit de hand gelopen en ik heb er ook vreselijk veel spijt van”, merkte K. op. Nadat de ouders van de beide kinderen aangifte hadden gedaan, stelde K. zich in verbinding met de reclassering om op die wijze zijn problemen aan te kunnen pakken.

Officier van justitie mevrouw J. Wesseling wees op de schade die de beide kinderen, vooral op latere leeftijd, van een dergelijke handelwijze kunnen ondervinden. Zij eiste een gevangenisstraf van zes weken waarvan vier voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar.

Jansen meende, naar aanleiding van de rapportage van de reclassering, dat de kans op herhaling uitermate gering is en dat er rekening gehouden moet worden met de persoonlijke problemen waarin K. zich bevindt. Jansen veroordeelde K. tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie weken met een proeftijd van twee jaar en een geldboete van 500 gulden.

Moeder pleegt uit jaloezie ontucht met eigen dochter

DEN HAAG — Voor het plegen van ontucht met haar minderjarige dochter hoorde een 40-jarige inwonerster van Kwintsehil gisteren voor de Haagse rechtbank een gevangenisstraf van tien maanden tegen zich eisen. Hiervan werden drie maanden voorwaardelijk geëist, met een proeftijd van twee jaar.

De vrouw zou het meisje tussen 1980 en 1982, toen haar dochter 15 jaar oud was, drie maal seksueel hebben mishandeld omdat zij naar eigen zeggen jaloeers was op haar. „Zij zag meer de man dan de vader in mijn vriend”, zo werd de verdachte geciteerd uit het dossier. Om haar dochter een lesje te leren zou de vrouw samen met haar vriend verschillende ontuchtige handelingen hebben verricht.

De vriend, die eerder werd

veroordeeld, zou de 15-jarige nadien nog enkele malen geprobeerd hebben te verkrachten, maar hiervan zou haar moeder niet op de hoogte zijn geweest. De officier van justitie sprak van een ernstige vorm van kindermishandeling en wilde zijn eis richting geven door het vonnis tegen de vriend, eerder dit jaar. „Er hangt een schaduw over een groot deel van het leven van het slachtoffer. Deze straf is een terechte schaduw over het leven van hen die het leed hebben toegebracht”, aldus mr. Witteveen.

Hij legde verder de nadruk op het feit dat het hier ging om een moeder die haar eigen dochter aan zulke mishandelingen onderwierp. „Je vraagt je af wat een moeder beziet

om zoiets te doen met haar eigen kind. Zo'n moeder is ziek of slecht. Het eerste is niet het geval dus houd ik het op het tweede”.

Ook rechtbankpresident mr. P. Koningsveld vond het een nare en moeilijke zaak. „Ik vraag mij af of u zich echt realiseert waar u met uw eigen dochter mee bezig bent geweest”, zo voegde zij de zwijgzame verdachte toe. Advocaat mr. B. Biesheuvel bepleitte geheel voorwaardelijke gevangenisstraf. Als de vrouw zeven maanden in de cel verdwijnt, raakt het gezin helemaal ontwricht, zo zei hij. Er is geen contact meer tussen moeder en dochter, iets dat de rechtbankpresident zeer goed kon begrijpen en ook het beste voor het meisje vond.

De uitspraak is op 10 mei.

Zeven maanden voor ontucht met dochter

OLDENZAAL — Zeven maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk, heeft de officier van justitie bij de rechtbank in Almelo, mr. Arps, dinsdag voor het plegen van ontucht met zijn minderjarige dochter geëist tegen de 32-jarige J. uit Oldenzaal. De man pleegde de handelingen tussen november 1986 en november 1987 toen het meisje 13 en 14 jaar oud was.

De man heeft de feiten ruiterlijk toegegeven, op de vraag van rechtbankpresident mr. Drewes hoe hij er toe is gekomen antwoordde de Oldenzaal: „Ik weet het niet, ik snap het zelf niet”. J. zei duidelijk in te zien dat hij fout is geweest. „Het is iets achterlijks wat ik heb gedaan, ik moet daarvoor worden bestraft. Ik

hoop dat ik dienstverlening mag doen”, was dinsdag zijn openhartige reactie.

De reclassering acht het inderdaad het beste als aan de man een alternatieve straf wordt opgelegd, vooral ook omdat de verdachte een volkomen onbekende is bij justitie. Volgens de officier is J. gelukkig niet zo ver gegaan dat het tot geslachts-gemeenschap is gekomen, ook is er geen geweld gebruikt.

De advocaat van de Oldenzaal, mr. Cornel, pleitte voor het toestaan van een dienstverlening aan zijn client. Hij wees er verder op dat de feiten zich hebben voorgedaan in de periode dat J. werkloos was geworden en als gevolg daarvan aan de drank was geraakt.

De uitspraak is 3 mei.

Schooldirecteur bekent ontucht met leerlingen

AMSTERDAM — De directeur van de basisschool Het Wespennest in Amsterdam-Noord heeft een aantal gevallen van ontucht met leerlingen bekend. Dit blijkt uit een justitieel onderzoek. Om hoeveel ontuchtgevallen het gaat wil de officier van justitie niet meedelen. Wel dat het er zeker meer zijn dat twee. In deze twee gevallen is aangifte gedaan door de ouders. Volgens een inmiddels gevormde commissie van verontruste ouders zou het in totaal om negen gevallen van ontucht met leerlingen gaan.

De zaak werd in februari bekend toen een vader een aanklacht indiende tegen het schoolhoofd omdat deze ontuchtige handelingen zou hebben gepleegd met zijn zoon. Het schoolbestuur, de Stichting Katholiek Onderwijs Amsterdam-Noord, stelde vervolgens een vertrouwenscommissie in waar ouders melding konden maken van vermoedelijke ontucht met hun kind. Daar werden de ouders geïnformeerd over bestaande hulpinstellingen. „Het is natuurlijk ontzettend zo'n zaak”, aldus bestuurslid Auwerda. „Het enige wat je in zo'n geval kunt doen, is deze zo snel mogelijk af te handelen”.

De betrokken directeur is sinds februari met ziekteverlof en kan niet worden ontslagen. Volgens Auwerda zoekt de man inmiddels een werkkring buiten het onderwijs.

Vrouw misbruikt 11-jarige dochter

Door onze rechtbankverslaggever

ARNHEM — Een elfjarig meisje uit Nederhemert (Bommelerwaard) is vorig jaar misbruikt door zowel haar moeder als twee kennissen van de moeder. Dat bleek gisteren tijdens een rechtszitting in het Arnhemse paleis van justitie.

„Het kind wist niet beter of ze werd gepakt”, aldus de Arnhemse officier van justitie mr. N. Leeman in de strafzaak tegen een van de mannen. Het meisje is inmiddels met haar broertje in een tehuis geplaatst.

De zaken tegen de 37-jarige moeder, die diverse malen ontucht met het kind gepleegd zou hebben, en tegen een 45-jarige man uit Well, die meermalen gemeenschap met het meisje gehad zou hebben, werden gisteren aangehouden. Over beiden moet nog een psychiatrisch rapport gemaakt worden.

De zaak tegen de derde verdachte, een 48-jarige man uit Bruchem, ging wel door. Deze man had het meisje eenmaal in een dronken bui betast. Daarvoor eiste een boze officier van justitie mr. N. Leeman zes maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk.

„Het is volstrekt duidelijk dat een kind van tien, elf of twaalf jaar, dat misschien wat aanhalig is, niet gepakt wenst te worden. Een aai over de bol mag, een aai op iedere andere plaats is gewoon mis”, aldus de officier.

„Je hebt hoe dan ook van kinderen af te blijven. Dit soort feiten komt steeds meer naar buiten. Men gaat ook steeds meer beseffen dat de schade aangericht door dit soort misdrijven veel groter is dan ooit is aangenomen”, vervolgde de officier.

Mr. Leeman noemde de toestand in het huis 'zwijnerij'. Alles was op seks gericht. De twee mannen vergrepen zich ook aan de moeder van het meisje. „Het huis was bezwangerd van seks, overal lagen seksboekjes”, sprak ook advocate mr. A. Voets, die het aandeel dat de man uit Bruchem in de affaire had, minimaal noemde.

Zij vroeg de rechtbank de Bruchemer een voorwaardelijke gevangenisstraf of een geldboete op te leggen. Daar was officier van justitie mr. N. Leeman fel op tegen. „Zoiets koop je niet af met een geldboete of een balpen, zelfs niet met een vierkleurenbalpen”, aldus een sarcastische officier.

De rechtbank doet in deze zaak uitspraak op 26 april. De beide aangehouden zaken worden op veertien juni behandeld.

Ontucht met vijfjarige in Wijchen

De Gelderlander
WIJCHEN — Voor de tweede maal in een week is er bij de gemeentepolitie van Wijchen melding gemaakt van ontuchtige handelingen met kinderen uit de wijk Homberg.

Ging het vorige week om drie kinderen, afgelopen woensdag blijkt een vijfjarig meisje uit de wijk tussen 17.00 en 19.00 uur te zijn lastig gevallen door een onbekende man.

Volgens een woordvoerder van de politie merkten de ouders dat hun dochtertje gedeeltelijk was ontkleed en haar kleding niet goed zat. Uit een gesprek van een kinderpsychologe met het meisje werd duidelijk dat de onbekende man ontuchtige handelingen heeft gepleegd.

13-4-88

De Gelderlander

Dagblad Kennemerland 13-4-88

C
Z
6

9-4-88

Dayblad Kennemerland 19/4/88
Enkhuizer vast voor ontucht met kinderen

(Van onze verslaggever)
 ENKHUIZEN — Een veertigjarige Enkhuizer is het afgelopen week-einde opgepakt wegens ontucht met twee Enkhuizer kinderen van dertien en negen jaar, gedurende ongeveer anderhalf jaar. Toen het oudste kind er thuis over begon te praten, hebben de ouders meteen aangifte gedaan. De man was een goede kennis. Hij heeft inmiddels bekend.

Twee jaar cel wegens incest

LEEWARDEN (ANP). — Een 46-jarige man uit Veenwouden is vanmorgen in Leeuwarden veroordeeld tot twee jaar cel wegens incest met zijn dochter en stiefdochter. Volgens de rechter heeft de verdachte „op zeer verwerpelijke wijze misbruik gemaakt van het ouderlijk gezag. Om deze reden kan niet worden volstaan met een jaar gevangenisstraf, zoals door de officier van justitie was gevorderd“. De man pleegde in de periode 1982 tot en met 1985 ontucht met zijn dochter en stiefdochter, zo achtte de rechtbank bewezen. De veroordeelde ontkende de aanklacht.

Jongen (13) aangerand

De Gelderlander
 OVERASSELT — Een 13-jarige jongen is donderdagmiddag in het Overasselse vennengebied aangerand door een man van 38 tot 40 jaar oud.
 De jongen maakte op zijn racefiets een tocht; hij had de man ontmoet op de Graafseweg ter hoogte van Nederassel. De onbekende, die eveneens op een racefiets zat, haalde hem daar in en knoopte een gesprek aan. In het vennengebied klaagde de man ineens over kramp in zijn been en hij vroeg de jonge Nijmegenaar of deze zijn kuiten wilde masseren.
 Plotseling werd de man handtastelijk. De jongen slaagde erin zich los te rukken en weg te komen. Hij heeft aangifte gedaan bij de Maldense rijkspolitie.

Dayblad Kennemerland 9-4-88
Straatverbod geëist tegen man die ontucht pleegde met jongetje

(Van onze verslaggever)
HAARLEM/VELSEN — Voor de eerste keer in de geschiedenis zal misschien een straatverbod worden opgelegd in de IJmond. Een 25-jarige Velsenaar loopt dit risico in verband met het plegen van ontucht met een negenjarige jongen uit Santpoort en het bedreigen van de ouders van het kind.
 In de strafzaak tegen de zwakbegaafde Velsenaar die van ontucht verdacht wordt, is gisteren bij de Haarlemse rechtbank een gevangenisstraf van 15 maanden (waarvan 5

voorwaardelijk) geëist. Bovendien wil officier van justitie J. Swart dat de man zich niet meer mag vertonen op een aantal plaatsen. Volgens mevrouw Swart moet voor de Velsenaar een straatverbod gaan gelden voor de buurt waarin het slachtoffer woont, de omgeving van diens school in Haarlem en rond de sportvelden van Terrasvogels in Santpoort-Zuid.
 Een straatverbod is in de IJmond nog niet eerder opgelegd. De eis om dit straatverbod op te leggen is ingegeven door de vele telefonische bedreigingen aan het adres van de ouders van het slachtoffer. De ouders kregen van de verdachte over meer te verstaan dat hij het hoofd van hun zontje in een doos zou opsturen als hij geen contact meer met het kind mocht hebben.

Ook zou de verdachte hebben bedreigd dat het jongetje hetzelfde zou overkomen als het IJmuidense meisje Cheryl Morrien dat enkele jaren geleden spoorloos verdween. De zwakbegaafde man ontkent de dreigementen te hebben geuit. De Velsenaar heeft wel het plegen van ontucht toegegeven.
 De verdachte leerde het jongetje kennen in augustus 1986. De ouders kwamen er pas veel later achter wat er met hun kind was gebeurd. Nadat de Velsenaar in de gaten kreeg dat hij geen contact meer met de jongen mocht hebben, begon hij de ouders in de nachtelijke uren lastig te vallen. De man heeft ook op andere plaatsen in Noord-Holland ontucht gepleegd. Psychiaters van het Pieter Baan Centrum vrezen dat verdachte na zijn vrijlating weer op de oude voet verder zal gaan. Daarom wordt verplichte therapie geadviseerd, maar nog geen tbr. De officier heeft dit advies in haar eis overgenomen. De uitspraak volgt op 22 april.

De Gelderlander 31 maart
Vrijspraak voor lastig vallen jongen

Door onze rechtbankverslaggever
 ARNHEM — Een 27-jarige Nijmegenaar, die een Nijmeegse jongen zou hebben klem gereden en bedreigd, is daarvan door de Arnhemse rechtbank vrijgesproken. De rechtbank achtte dat feit niet wettig en overtuigend bewezen.

De Nijmegenaar heeft zes maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf uitgezeten vanwege pedofiele contacten met jongens. Toen hij op 28 oktober vorig jaar een van die jongens zag fietsen zou hij hem hebben klem gereden en bedreigd. De man ontkende dat tijdens de rechtszitting.
 Tegen hem werd toen een maand gevangenisstraf geëist. Omdat de man werd vrijgesproken is ook het door het slachtoffer gevraagde smartegeld van 1500 gulden niet toegekend.

'Bewijs wel wettig, maar niet overtuigend geleverd' N.N.C. 7-4-'88

Purmerender vrijgesproken van ontucht met jongetje

PURMEREND/ALKMAAR. — De Alkmaarse politierechter heeft gisteren de 65-jarige Purmerender J.P. vrijgesproken van ontuchtige handelingen met een 5-jarig buurjongetje en schennis van de eerbaarheid. Volgens de politierechter was het wettige bewijs in de zaak wel te leveren, maar kon hij niet tot het — ook vereiste — overtuigende bewijs komen. Officier van justitie mr. P. Groenhuis had tegen P. een boete van f 250 geëist.

De man had in juni 1986 zijn toen 5-jarige buurjongetje van school gehaald en mee naar zijn huis genomen, wat wel vaker gebeurde. Het kind ging op de bank liggen. De man ging naar het toilet, waarvan de deur slecht sloot, aldus de verdachte. Toen de telefoon ging en de man zich omdraaide, zou het kind het geslachtsdeel van de man hebben gezien. Dat ontlokte het jongetje de opmerking: „Ik heb je piemel gezien buurman.“

De verklaringen over het verloop lopen uiteen. Bij het verhoor werd de jongen ook in een 'spel-interviewsituatie' gebracht bij mevrouw Lamers-Winkelman. Zij is gespecialiseerd in zedenmisdriven bij kinderen. Volgens de deskundige heeft het kind geen nare ervaringen doorgemaakt, maar kan er wel sprake zijn geweest van een uit de hand gelopen spel.

De verdachte ontken- de ten 13-4-88

stelligste dat hij zich met ontucht of schennis van de eerbaarheid had bezig gehouden. De officier achtte dat wel wettig en overtuigend bewezen en vroeg een boete op te leggen.

Beïnvloed

Raadsvrouw Van Diepen- Toonstra betoogde dat getuigenissen van kinderen door de ondervrager vaak zonder opzet worden 'gekleurd'. Bij alle verhoren was een ouder of grootvader aanwezig geweest en die zouden de uitlatingen van het kind kunnen beïnvloeden. Ook vond zij verschillende tegenstrijdigheden in de rapporten. Dat moest naar de mening van de raadsvrouw leiden tot vrijspraak. De politierechter deelde die slotsom.

Voor ontucht twee jaar cel geëist

De Gelderlander
 Door onze rechtbankverslaggever
 ARNHEM — Tegen een 50-jarige Nijmegenaar, die ruim een jaar ontucht met zijn 15-jarige dochter gepleegd zou hebben, is gisteren voor de Arnhemse rechtbank twee jaar gevangenisstraf geëist.

De man heeft tegenover de politie toegegeven dat hij meermalen gemeenschap met zijn dochter gehad heeft, maar gisteren voor de rechtbank ontkende hij de meeste feiten weer.

Wel had hij zijn dochter geholpen bij het om medische redenen aanbrengen van een stug soort zalf op en in haar onderlichaam. Daarbij had de man een enkele maal zijn eigen geslachtsorgaan gebruikt, zo gaf hij toe. „Ik heb het gedaan uit vaderlijke, om haar te helpen.“

Het meisje zegt echter dat er geen medische noodzaak was voor het gebruik van zalf en dat wordt door haar moeder bevestigd. Beiden zeggen dat de man gedreigd heeft „dat het meisje nog eens in een rolstoel zou belanden.“

Het meisje woont inmiddels niet meer thuis. „Daar ben ik aan de ene kant dolgelukkig mee, dat ik haar niet meer zie. Voor wat ze

ons allemaal aangedaan heeft“, klaagde de man gisteren tegen de rechtbank.

De onderzoekende psycholoog en psychiater concludeerden in hun rapportages dat de geestelijk niet volwaardige man vrijwel niet beseft heeft wat hij deed.

De officier van justitie merkte op dat het meisje ruim een jaar had geleden onder het gedrag van haar vader. „Ze was erg bang voor hem, daarom heeft ze het getolereerd. De gevolgen voor haar zijn nu al aantoonbaar, het is de vraag of het ooit nog goed zal komen“, aldus de officier.

Advocaat mr. M. van Os concludeerde op juridische gronden tot vrijspraak en stelde dat het bij de beoordeling van de zaak van belang was dat in dit gezin een ander normbesef gold dan in een normaal gezin.

De rechtbank doet uitspraak op 26 april.

Ex-teacher at day care guilty of sex assaults

NEWARK, N.J. 4/16/88

A former day-care teacher was convicted yesterday of molesting her preschool students and enticing 20 toddlers into bizarre sexual games.

An Essex County Superior Court jury convicted Margaret Kelly Michaels, 25, on 115 of 131 counts of sexually assaulting, threatening or endangering 20 boys and girls at the Wee Care Day Nursery in Maplewood during the 1984-1985 school year.

Michaels, who was manacled and calmly escorted to jail as her mother cried hysterically, could theoretically be sentenced to more than 1,000 years in prison, but prosecutors said they had not decided what sentence to seek. SEATTLE TIMES

Man found guilty of 4 sex crimes

A convicted sex offender was found guilty yesterday of four sex crimes involving juvenile boys after his trial raised questions about how the law should deal with persons suspected of knowingly spreading the AIDS virus.

Steven George Farmer, a 31-year-old former flight attendant, was found guilty of sexual exploitation of a minor and of three charges of patronizing a juvenile prostitute — all felonies.

A jury of five women and seven men returned the verdict before King County Superior Court Judge Charles V. Johnson.

Deputy Prosecutor Rebecca Roe attempted to introduce Farmer's medical records as evidence in the case, but was not allowed to do so on grounds it might prejudice a jury, and his medical records have never been disclosed.

Farmer previously was sentenced to 60 days in jail after pleading guilty to two misdemeanor counts of communicating with minors — two teen-age male prostitutes — for immoral purposes. He has been free under supervision.

Roe said after the verdict was read that Farmer's ability to infect people with AIDS "will be an issue at sentencing," which Johnson set for May 24.

Farmer's court-appointed attorney, Robert Gombiner, said he will appeal the conviction and will resist any effort to introduce questions about AIDS at the sentencing.

SEATTLE P-1 4/2/88

Een « schandbord »
voor seksueel misdrijf

Amerikaans rechter laat middeleeuws recht herleven

Een rechter in het Amerikaanse Seattle heeft een wegens seksueel misbruik van kinderen schuldig bevonden kleuterleidster veroordeeld tot het dragen van een bordje waarop haar daad wordt beschreven.

De 19-jarige jonge vrouw, die vijf maanden zwanger is, kreeg van rechter Warren Chan de keuze tussen 30 dagen celstraf of 60 dagen rondlopen met een bord met de tekst: «Ik ben veroordeeld wegens omgang met een minderjarige met immorele bedoelingen». De vrouw koos voor het middeleeuwse «schandbord». Zij moet ook schriftelijk excuus aanbieden aan haar slachtoffers. Die zijn 4 en 5 jaar.

Hoe groot het bord zal worden, bepaalt de openbare aanklager. Het bord zal echter wel niet al te groot uitvallen, want de aanklager noemde de straf «zeer opmerkelijk». «Men komt op een punt waar een straf wreed en ongebruikelijk is», aldus de aanklager. «Ik ben geen advocaat, maar ik vind dit wel onbegrijpelijk.»

De aanklager had een jaar voorwaardelijk geëist, evenals betaling van de psychologische begeleiding van de twee meisjes en een psychologisch onderzoek van de daders. De verdediger van de vrouw zei dat zijn cliënte waarschijnlijk de hele periode van 60 dagen binnen zal blijven, om te voorkomen dat zij het bord daadwerkelijk moet dragen.

WARNING SIGN

The Seattle Times Friday, April 1, 1988

Gimmicky sentence in molestation case

JUDGE Warren Chan's intentions undoubtedly were of the best. But the gimmicky sentence he imposed Wednesday on a convicted child molester in King County Superior Court was not appropriate.

The judge said his purpose was to protect the community. Chan gave the defendant, Julie Lynn Guptill (also known as Guptill-Gilbert) a choice between serving 30 days in jail or, for 60 days, wearing a sign when she appears in public. The sign (the exact wording to be worked out later) is to advertise her conviction of the crime of communicating with a minor for immoral purposes.

Naturally, Guptill, who insists she's innocent, opted for the sign. She can fulfill the judge's order simply by staying out of sight for a couple of months.

This was serious business. The case involved the sexual molestation of two 4-year-old girls. Guptill, a preschool teacher and part-time babysitter, was charged originally with first-degree rape and indecent liberties. She pleaded guilty to the lesser charge, her attorney said, because she believed she'd be convicted in a trial.

The gravity of such crimes calls for imprisonment, close supervision and/or treatment.

Across the country, many judges these days seem to be reflecting the frustrations of modern-day society by opting for unorthodox penalties. A New England judge this week proposed revival of the Puritan-era dunking stool for convicted drunk drivers.

While Chan's warning-sign sentence was without precedent here, it was not novel. Last November, Multnomah County Judge Dorothy Baker ordered a Portland child molester to post signs on his car and at his home saying "Dangerous Sex Offender. No children allowed."

The defendant fled after failing to meet the terms of the court order. He was rearrested and put in prison, where he should have gone in the first place.

KLEUTER- LEIDSTER AAN DE SCHAND- PAAL

→ ad. 010483

SEATTLE (AP) — Een rechter in de Amerikaanse stad Seattle heeft een 19-jarige kleuterleidster die schuldig was bevonden aan seksueel misbruik van kleine meisjes, veroordeeld tot het dragen van een bordje waarop haar daad wordt beschreven.

Zwanger

Julia Guptill, die zelf vijf maanden zwanger is, kreeg van rechter Warren Chan de keuze tussen 30 dagen zitten of 60 dagen rondlopen met een bord met de tekst: „Ik ben veroordeeld wegens immorele omgang met minderjarige meisjes.” De vrouw koos voor de middeleeuwse aandoende variant met het „schandbord”.

De verdediger zei dat zijn cliënte waarschijnlijk de hele periode van 60 dagen binnen zal blijven.

Vrouw kiest voor 'schandbord'

Van onze correspondent

SEATTLE — Een rechter in het Amerikaanse Seattle heeft een kleuterleidster, die kinderen seksueel had misbruikt, veroordeeld tot het dragen van een bordje waarop haar daad wordt beschreven.

De vrouw, de 19-jarige Julia Guptill, die zelf vijf maanden zwanger is, kreeg van rechter Warren Chan de keuze tussen 30 dagen zitten of 60 dagen rondlopen met een bord met de tekst: „Ik ben veroordeeld wegens om-

gang met een minderjarige met immorele bedoelingen”. De vrouw koos voor de middeleeuwse aandoende variant met het „schandbord”. Zij moet ook schriftelijk excuus aanbieden aan haar slachtoffers van 4 en 5 jaar.

Hoe groot het bord zal worden bepaalt de officier van Justitie. Het bord zal waarschijnlijk niet al te groot uitvallen, want de officier vond de straf zeer opmerkelijk.

Substituut-officier Dan Donohoe zei: „Onze dienst geeft de voorkeur aan bestraffing door

opsluiting, toezicht en behandeling, en we geven daar de voorkeur aan boven de methode die de rechter in dit verband heeft gekozen. Je komt op een punt waar een straf wreed en ongebruikelijk is. Ik ben geen advocaat, maar ik vind dit wel ongebruikelijk.”

De aanklager had een jaar voorwaardelijk geëist, alsmede betaling van de psychologische begeleiding van de twee meisjes en een psychologisch onderzoek van de dader.

De verdediger van de vrouw zei

dat zijn cliënte vermoedelijk de hele periode van 60 dagen binnen zal blijven, om te voorkomen dat zij het bord daadwerkelijk moet dragen. „Als ze het dragen van het bord teveel vindt, hoeft ze alleen maar thuis te blijven, hetgeen net zo nuttig is als haar gevangen houden,” zei rechter Chan.

N⁴/₁₁N 1-4. 86

15 APRIL 1988

AD VALVAS

Politicooloog op de bres voor liberalisering jeugdseks

'Zedenbeleid minister typerend voor crimino-hysterisch klimaat'

Maassen (28): "Ik denk dat de mannen uit de hoek van de moralisten erop uit zijn de macht die ze hebben te behouden. Hun machtsuitoefening verplaatst zich van vrouwen, die zich na een decennium van emancipatie weerbaarder op gingen stellen, naar kinderen. Die worden nu de zogenaamde 'weerloze' partij. Psychiaters, politie en justitie willen dat *het kind weer* wordt gezien als een leer, onaanraakbaar, onaantastbaar wezen, waar je als volwassene niet veel mee te maken hebt, behalve dat je het moet kneden, moet opvoeden en regels moet voorschrijven. Noem het Victorians."

Martin Maassen zit rustig op zijn praatstoel, op de voor hem meest vertrouwde plaats aan de VU: de bibliotheek van de politicoologen aan de Van Eeghenstraat. Naast zijn studie is Maassen docent economie en recht op een Havo/VWO-school. Na zijn afstuderen hoopt hij "enige andere ambities te kunnen bevredigen, richting politiek of journalistiek". Politiek is hij actief binnen D66, waar hij zijn bijzondere interesse voor het recht kon uitleven als voorzitter van de werkgroep justitie van de democraten.

Een Tweede Kamerlidmaatenschap ziet Maassen op den duur wel zitten; bij het woord *Binnenhof* gaan zijn ogen levendig glinsteren. Zijn belangrijkste nevenactiviteit betreft momenteel de NVSH. Sinds een jaar is Maassen bij de vereniging van seksuele hervormers voorzitter van de werkgroep jeugdemanipatie. Met name vanaf deze stoel voert hij de politieke lobby voor liberalisering van jeugdseks. Motto: jongeren moeten seksuele relaties kunnen aangaan met wie ze maar willen, zolang het gaat om relaties die ze in vrijheid zijn aangegaan en waar ze met minimale inspanning onder uit kunnen. Vrij vertaald: incest kan in principe niet, pedofilie in principe wel.

De doelstelling van de NVSH-werkgroep blijkt uit een informatiestencil: "Waar hulpverleners en ervaringsdeskundigen elkaar lopen te verdringen en overschreeuwen bij het - terecht - bestrijden van seksuele kindermishandeling, wil de Landelijke Werkgroep Jeugdemanipatie zich concentreren op de wettelijke en sociale vormen van seksuele kinderverwaarlozing." Onder dit fenomeen kan verstaan worden: "het onvoldoende aanbieden van mogelijkheden voor plezier in eigen lichaam, lichaamscontact en het verbieden van eigen lichaamslust". Ouders die dit op hun geweten willen hebben, maken zich in de ogen van Maassen schuldig aan "een ernstige vorm van kindermishandeling".

Kinderporno

Eind 1984 debatteerde de Tweede Kamer over pornografie. Een verbod op gewelddadige porno, waar vrouwenbeweging en confessionelen gezamenlijk op aandrongen, bleef uit. Ook de wens van veel feministen om dit pornodebat te laten samenvallen met de behandeling van de nota seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes,

Het crimino-hysterisch klimaat aanwakkeren, ter bevrediging ener Angelsaksische lobby van zedenmeesters. Dat beoogt, aldus achtstejaars politicologiestudent *Martin Maassen*, het zedenbeleid van minister Korthals Altes van Justitie. In november hoopt hij aan de VU af te studeren op 'De politieke en publieke discussie over jeugd, seks en wetgeving, 1970 tot heden'. Een voorproefje.

Martin Maassen: "Seksuele verwaarlozing van kinderen is een ernstige vorm van mishandeling." Foto Bram de Hollander

werd door de Kamer niet gehonoreerd. De discussie in het parlement kende één concreet resultaat: een apart artikel 240b in de zedenwet, dat kinderporno als apart delict strafbaar stelt. De club van Maassen bereidt nu een overleg met Tweede Kamerleden voor om de werking van dit artikel te evalueren. De conclusie van Maassen staat al vast: "Ik denk dat er tot nu toe geen kinderporno is vervolgd, maar dat er is opgetreden tegen gewoon naakt en tegen iedereen die wat vrijmoedige opvattingen heeft ten aanzien van jeugdseks."

Volgens Martin Maassen haant Justitie inmiddels een definitie van porno die veel ruimer is dan artikel 240b. Kinderporno is in de ogen van het Openbaar Ministerie niet alleen meer een "afbeelding van seksuele gedragingen, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van zestien nog niet heeft bereikt, is betrokken".

Sinds de Amsterdamse officier van justitie De Wit, als voorzitter van de justitiële werkgroep Kinderpornografie aanbevelingen deed voor het vervolgingsbe-

leid, speurt de politie wat algemener naar plaatjes van mensen onder de zestien die "bedoeld zijn om de zinnen te prikelen". Wat De Wit daarover verstaat, bleek onder andere toen de Amsterdamse politie na een Amerikaanse tip vijftien blootfoto's van jongetjes van een expositie in galerie Intermaie in beslag nam.

Het proces tegen de fotograaf zal uiteindelijk gevoerd worden op basis van twee foto's waarvan, aldus Justitie, "de nadruk te veel ligt op de geslachtsdelen". In de Volkskrant heeft De Wit min of meer toegegeven dat hij met deze vervolging aan de onderkant van het bereik van het wetsartikel bezig is.

"In werkelijkheid is hij nu al over de grens heen, en dat zal hij waarschijnlijk zelf ook in de gaten hebben", beweert Maassen. "Bonafide voorlichtingsmateriaal wordt nu plotseling als pornografisch bestempeld. Wat nu door het Openbaar Ministerie kinderporno genoemd wordt, dat is objectief gezien 'gewoon naakt'. En niet eens dat. Vorige maand heeft de Officier van Justitie in Den Bosch

Gerard van Schaik

700 NVSH-posters laten confisceren. Dat zijn posters uit 1979 waarop een jongen en een meisje van twaalf, dertien jaar oud in elkaars onderbroek staan te kijken. Je ziet hun gezicht er niet op, hun geslachtsdelen evenmin. Erboven staat onze slogan 'Baas in eigen broek - wij beslissen zelf wel over onze seks'.

Huiszoeking

"Dit heeft weinig meer te maken met bestrijding van misstanden op het gebied van pornografie en seksueel geweld", meent Maassen, "maar veeleer met het aanwakkeren van het crimino-hysterisch klimaat waar we zo langzamerhand in verzeild raken. De mensen voelen zich beangstigd en de overheid wakkerert dat gevoel aan door te zeggen dat ze 'het' niet aankunnen zonder extra mensen en extra bevoegdheden. Dat zag je bij de verscherpte vervolging van soft-drugs."

"Men wil puur Amerikaanse technieken overnemen: sneller mogen infiltreren, uitlokken, afhuiseren, de telefoon aftappen. Ik verwacht dat justitie binnen afzienbare tijd kinderporno op dezelfde manier wil bestrijden. Een van de aanbevelingen van de werkgroep van De Wit, die nu tot beleidsuitgangspunt is gebombardeerd, is dat de politie in een zo vroeg mogelijk stadium het doen van huiszoeking moet stimuleren, zodra het stuit op een geval van seks van of met iemand beneden de zestien."

Over de motieven van de minister heeft Maassen een uitgesproken visie: "Toen in 1984 als resultaat van een jarenlang pornodebat de algehele strafbaarstelling van porno leek te worden opgeheven kwamen er vanuit Amerika en Engeland forse beschuldigingen. Nederland zou een bloeiend fabricatieland zijn van kinderporno. Volgens een Amerikaanse psychiater werden er hier zelfs kinderen op veiligen verhandeld. Nederland heeft dat altijd ontken, en voor die beschuldigingen is tot nu toe geen enkel bewijs geleverd. Integendeel, de werkgroep van De Wit concludeert dat er geen aanwijzingen zijn dat kinderporno in Nederland op groter schaal dan elders wordt vervaardigd. Dat justitie toch het vervolgingsbeleid verscherpt, en een 'Amerikaanse' uitleg aan het begrip porno geeft, kan ik daarom alleen zien als het tegemoet komen aan een ongefundeerde, Victoriaans geïnspireerde Angelsaksische lobby."

Misleiding

Een jaar na het pornodebat in de Tweede Kamer lekte uit dat minister Korthals Altes een wetsvoorstel in voorbereiding had, waardoor seks van en met kinderen tussen de twaalf en zestien jaar niet langer strafbaar zou zijn, tenzij sprake was van misbruik van misleiding, overwicht of van een afhankelijkheidsrelatie. Het wetsvoorstel passeerde de ministerraad in november 1985, op precies

dezelfde dag dat het kabinet al haar aandacht nodig had voor het besluit om Amerikaanse kruisraketten in Woensdrecht toe te laten. Verder is het wetsontwerp nooit gekomen. Korthals Altes heeft het ontwerp niet ingediend voor behandeling in de Tweede Kamer, omdat het hem duidelijk werd dat het geen kans zou maken.

"Ik denk niet dat dat voorstel goed beleid was; het was wel moedig. De tekst was een uiterste compromis, maar het was een goede aanzet om in ieder geval iets te doen aan decriminalisering. Goed zedenbeleid", aldus Maassen, "wil zeggen dat de politie daar optreedt waar duidelijk sprake is van het schade toebrengen aan mensen. Wat justitie hier echter nastreeft is het eigen gewin en het opleggen van een zeer conservatieve norm. Justitie en politie zijn er op uit om meer fondsen te genereren, en op die manier meer agenten te krijgen, en men wil meer bevoegdheer, met name om dieper in de persoonlijke levenssfeer van mensen te kunnen ingrijpen."

Hoewel de grote partijen in de Tweede Kamer alle drie (Maassen: "Ik zou zeggen alle vier.") terug leken te schrikken voor het vrijmoedige voorstel, ging het Maassen nog niet ver genoeg: "Ik heb vrij libertaire opvattingen hierover. Ik schat ook jonge mensen als volwaardig in. Wat de wetstekst van minister Maassen zou zijn? Ik zou voorstellen om seksualiteit uit de strafwet te halen. En als ik diep in mijn libertaire hart zou kijken, zou ik de zedelijkheidswet op zich willen afschaffen."

"D66 heeft dat tot 1982 ook in haar beleidsprogramma gehad, maar daarna helaas geschrapt. Ik vind het woord zedelijkheid een ongelooflijke pretentie in zich hebben. Zedelijk, dat is seksueel correct gedrag. Ik denk dat we veel meer moeten letten op het gebruik van macht in relaties. Onzedelijkheid zou ik in de wet willen vervangen door misbruik van macht, bijvoorbeeld vanuit uit *lastelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht*, zoals juristen dat zeggen. Ik denk dat je daarmee alle misstanden op het gebied van seksualiteit kunt aanpakken, zonder seks zelf te criminaliseren." De lobby van moralistenders tegen het wetsvoorstel bestond voornamelijk uit mannen, constateert Maassen. Zo was het destijds kindervriend Ed Nijpels zelf, die 'zijn' minister ervan weerhield het voorstel in te dienen. "Er was een vrij duidelijke scheidslijn. Vrouwen - ik zeg niet feministen, die heb ik toen niet zo gehoord - hebben over het algemeen een rol ten faveure van het wetsvoorstel gespeeld. Binnen de vrouwen- en jongerenorganisaties van de PvdA, VVD en D66 werd het voorstel goed ontvangen. Ik denk dat bij mannen nog altijd de geslachtsdaad-genichte seks voorop staat, terwijl bij vrouwen de behoefte overheerst aan wat lievere seks, het erotisch getinte. Wie aan kinderseks denkt, plaats vooral zijn eigen beeld van seks over. Als mannen dat doen, is dat voor 99 procent niet terecht. Logisch dat je dan concludeert dat seks niets voor kinderen is."

HET ONGEDULD VAN FRITS K.A.

Eigenwijs, energiek, efficiënt. Om Frits Korthals Altes kan niemand heen. Hij is in deze eeuw pas de tweede liberale minister van justitie en al bijna de langst zittende na de oorlog. Een Rotterdamse partijbestuurder die minister werd en nu even loyaal is aan Ruud als vroeger aan Haya, Hans en Ed.

Folkert Jensma

Eind april 1980 moet het geweest zijn. KNOV-voorzitter Jan Kamminga, destijds waarnemend voorzitter van de VVD, herinnert het zich nog levendig. In Groningen, in de Oosterpoort, een partijcongres met 1500 mensen in de zaal. Kamminga, 33 jaar oud, beleefde er een succesvol debuut. Zijn verhaal werd vijftientig keer door applaus onderbroken. Toen zou mr. F. Korthals Altes spreken, de echte voorzitter. Hij was kort tevoren wegens nierkanker geopereerd en sprak vanaf zijn ziekbed via de telefoon.

'Als een zoutpilaar stond ik daar bij dat spreekgestoelte met de telefoonhoorn omhoog,' zegt Kamminga. Hij voelde zich hoogst opgelaten. Korthals Altes had zich zoals gebruikelijk goed voorbereid. Hij las een verhaal van twintig minuten voor; Kamminga zag de zaal onrustig worden. Mensen liepen weg, er ontstond geroezemoes. Hij was blij dat hij kon ophangen. Maar Korthals Altes was tevreden: hij was er toch bij geweest.

Het ging in dat jaar niet goed met 'Frits K.A.', zoals hij in de VVD ter onderscheiding van Frits Bolkestein werd genoemd. Na (toen) 13 jaar lidmaatschap van het hoofdbestuur, waarvan acht jaar als secretaris en vijf als voorzitter, begon zijn aanzien te tanen. Ze vonden hem autoritair, die Rotterdamse advocaat in driedelig kostuum met parel in z'n das. Wie het reglement van orde niet even goed kende als hij kon wel inpakken. Politieke tegenstand uit het land tegen de ideeën van de lijsttrekker sabelde hij moeiteloos neer. De voorzitter dwong respect af, maar geen bewondering. De partij was dankzij Wiegel dan wel overspoeld door de je-bent-jong-en-je-wilt-wat-generatie, maar 'K.A.' zag er op toe dat ze hetzelfde wilden als het hoofdbestuur. Zo had hij het gedaan voor Haya van Someren-Downer en zo deed hij het voor Hans Wiegel.

Korthals Altes had ruim een half jaar nodig om te herstellen. Het was kantje boord geweest; de artsen hadden hem

een kans van 40 procent gegeven. Kort na zijn opname werd op dezelfde ziekenhuisafdeling Haya van Someren binnengebracht, zijn levenslange politieke mentor. Ook zij had kanker. Ze werden geopereerd door dezelfde chirurg. Korthals Altes herstelde, Haya niet.

Haya en Frits waren sinds de jaren zestig een politieke tandem geweest; zij had ervoor gezorgd dat hij in 1975 na haar voorzitter kon worden. Van Someren-Downer was een chaotische, veeleisende, grillige, dominante en warme persoonlijkheid die de partij wist te inspireren. Haar protégé Korthals Altes was in veel opzichten het tegendeel. Hij was beheerst, scherp, alom aanwezig en organisatorisch zeer sterk, maar ook afstandelijk en koel. 'Frits raakt de mensen niet van binnen,' zegt Kamminga. Maar Haya kreeg ze op de stoelen.

Op het VVD-partijbureau verwonderde men zich over de tomeloze inzet van deze parmantige advocaat, verbonden aan één van de prestigieuze kantoren in de Maasstad. Zeker driemaal per dag belde hij op. Om aanwijzingen te geven, maar ook om te vertellen hoe z'n laatste spreekbeurt was geweest en wat-ie nu weer in de partij had gehoord. Hij kende iedereen en wist alles. Hij bemoeide zich met de kleinste details. Moest Korthals Altes in Den Haag procederen dan kwam hij altijd even langs op de Koninginnegracht. Wie dan z'n bureau onbeheerd achterliet, vond het terug in een chaos. De voorzitter las alles wat hem voor ogen kwam en onthield het ook nog. Het liefst zou hij zelf de post openen, herinnert men zich daar.

Voor Haya loste hij conflicten binnen plaatselijke afdelingen op en zette Kamerleden of partijbestuurders in de houding. Ontkennende een partijlid een rel in de publiciteit, dan kwam K.A. bemiddelen en de schade beperken. Kwam Haya zelf in moeilijkheden dan stond K.A. in de coulissen klaar met vegeer en blik. Loyaliteit ten opzichte van de partij en ten opzichte van Haya - daar ging het hem om.

In het bestuur bewaakte hij de reglementen. Hij verwierf er de reputatie van een Pietje Precies: snel, zakelijk en goed met cijfers. Als er tijdens de rondvraag wat losse gedachten werden geopperd waar K.A. wat voor voelde, dan bezorgde hij binnen een halve dag een aantal met de hand beschreven blocnote-vellen op het secretariaat. Een

compleet uitgewerkte nota, een nieuw reglement, een paar amendementen. 'Hij dacht iedereen twee stappen vooruit,' weet een deelnemer aan de vergaderingen nog.

Op verkiezingsavonden zat hij voor een televisiescherm met een rekenmachine in de hand. Terwijl het partijkader reeds aan het bier was, rekende Frits uit hoe de zetelwinst te Maastricht zich verhiel tot het ledenaantal ter plekke in vergelijking met voorgaande jaren. Het laatste getal wist hij dan uit het hoofd. Als er beginselprogramma's werden doorgesproken, waren de bijdragen van de voorzitter doorgaans juridisch van aard: hij wees op inconsistenties en slordigheden.

Had hij ambities? Deed hij zo zijn best om later een mooie baan 'in de politiek' te krijgen? Bij zijn afscheid schreef Toxopeus in het Liber Amicorum dat hem werd aangeboden: 'Frits heeft mogelijk in de actieve politiek geweld maar ik heb dat nooit gemerkt.' Zo verging het ieder. Als tijdens vrolijke bestuursvergaderingen een nieuw kabinet uit de aanwezigen werd samengesteld, bleef Frits over. 'Dat geeft ook niet; als-ie er maar bij mag zijn,' werd dan opgemerkt. En zo was het. Korthals Altes was partijbestuurder voor de gezelligheid, uit nieuwsgierigheid en vanwege de lol van het organiseren. De partij had Haya, Hans en Ed om toe te juichen en Frits om overeind te blijven. Als politicus hield hij zich bekwaam aan de algemene lijn zonder echt op te vallen. Ook in zijn advocatenmaatschap was hij de organisator/penningmeester. In zijn Leidse studententijd was hij kroegcommissaris, verantwoordelijk voor de inning van de achterstallige barrekeningen en de orde in de sociëteit. Het kwam hem in de Minerva-almanakken op naamgrappen te staan als 'Frits Kotst Haast Alles' en 'der Alte Frits Kokhals'.

Het zijn snedigheden die hij zelf had kunnen bedenken. Tijdens saai vergaderingen schreef hij *one-liners* en stekeligheden op kleine briefjes die dan in een klein kringetje de ronde deden. Hij shockeerde en amuseerde, maar lachte niet gemakkelijk als hij zelf het voorwerp van spot werd. Vrouwelijke medewerkers herinneren hem als ouderwets en hoffelijk. Moesten na een nachtelijk crisisberaad op het partijbureau de talloze krantedacties per telex nog van de uitslag op de hoogte gesteld worden, dan bleef K.A. tot hij als laatste het pand kon verlaten. Had

een Kamerlid ontrecte kritiek op een medewerker, dan zorgde Frits ervoor dat deze zich prompt op het bureau kwam verontschuldigen.

K.A. kon ook ongemeen hard zijn. Werd er niet gewerkt of was het niet op tijd af, dan knalden de gvd's door, het kantoor. Variërend van een paar minuten tot ongeveer een kwartier sprak de voorzitter de betrokkene dan buitengewoon driftig toe. Een half uurtje later was alles echter weer vergeten. Ook in de partij was hij soms meedogenloos. Naarmate hij in confrontaties met politieke tegenstanders zijn debattechniek meer ontwikkelde, maakte hij er ook binnen de eigen partij steeds makkelijker gebruik van. Werd hem op een spreekbeurt door een goedwillend VVD-lid een domme vraag gesteld dan droogde de voorzitter deze voor het front van de zaal af. 'Ik heb soms met kromme tenen gezeten,' zegt Kamminga.

Als partijvoorzitter rekende hij af met de gewoonte van een aantal plaatselijke afdelingen wegens lokale gevoeligheden onder onschuldige namen als 'Gemeentebelangen' de raadsverkiezingen in te gaan. K.A. vond dat niet meer passen in deze tijd, stelde de afdelingen een ultimatum en roeyerde daarop een fors aantal kandidaten die niet op tijd de VVD-vlag uitstaken. Het bevestigde zijn imago in de partij: kundig maar koel. Zelf zag hij zich liefst als de rebel die in het begin van de jaren zestig met een paar gelijkgestemde jongeren Oud hadden gewipt: een *angry young man*, maar dan nu een met macht. Niets kon hem op partijcongressen zo irriteren als wanneer de twintigjarige Veronica-liberalen, die Wiegel en later Nijpels aantrokken, ook eens een bozig amendementje wilden indienen tegen het partij-establishment.

In 1981 trad hij af, nog tijdens zijn derde termijn. Het jaar ervoor was Haya overleden en Harm Van Riel. En Jacqueline Wiegel. De VVD was veranderd, hij was veranderd. Kamminga had tijdens zijn ziekte een goede indruk gemaakt - die moest het maar worden. Henk Vonhoff, die ook graag wilde, kon zo ook meteen buiten de deur worden gehouden. De afscheidsreceptie van de voorzitter werd een teleurstelling; er kwamen 200 mensen. Naar zijn smaak veel te weinig. De partij bood hem als blijk van dank een terras bij zijn villa in Kralingen aan. Maar veel heeft hij er niet gezeten. Na 14 jaar in de VVD te hebben geleefd

bleek bij terugkomst zijn huwelijk mislukt. K.A. zocht een flat en wijdde zich weer aan de advocatuur. Kort daarop werd hij lid van de senaat. Van het fractievoorzitterschap dat hem was toegezegd kwam echter niks terecht. Haya was er te vroeg voor overleden: Zoutendijk was het al geworden.

Toen zijn advocatenkantoor de curatoren voor het Ogem-faillissement mocht leveren greep Korthals Altes zijn kans. Samen met kantoorgenoot H. P. J. Ophof installeerde hij zich in de luxeuze kamers van de net ontslagen leden van de Raad van Bestuur en toog aan het werk. Hij leefde op: de pers wilde hem weer spreken, de auto met chauffeur van het bedrijf stond klaar.

In 1982 trad hij toe tot het eerste kabinet Lubbers. Ogem had hij op de vertrouwde manier aangepakt: zakelijk en hard. Ed Nijpels zag in hem de ideale organisator, een jurist die zijn zaakjes kende en bovendien een herkenbaar gezicht voor de VVD. Naast Winsemius en Schoo, waar nooit iemand van had gehoord, een groot voor-

deel. K.A. werd zo de tweede liberale bewindsman op Justitie van deze eeuw. Minister. De eerste in zijn familie - dat betekent iets voor hem, weet zijn omgeving. Snel zegde hij z'n commissariaat bij de NDU op en nam afscheid van de maatschap. De VVD was net van 26 naar 36 zetels gegaan. De bestrijding van de criminaliteit was in de VVD-campagne een belangrijk thema geweest. Nederland was in de jaren zeventig te tolerant geworden, te slap, was de grondtoon van de campagne geweest. Frits moest maar eens orde op zaken gaan stellen.

Op het departement werd zijn komst ongerust afgewacht. Ministers van justitie zijn in Nederland doorgaans geleerde professoren die toevallig ook lid zijn van een politieke partij, meestal van een christelijke. Dr. J. van Dijk, topambtenaar bij Justitie: 'Zo iemand moest dan heel knap zijn, in het burgerlijk recht of zo. Zodat ze op woensdagmiddag een of andere moeilijke regel met de Tweede Kamer kunnen doornemen. Dat waren ook eerder juridische studieklassjes. De misdaad werd meer iets voor de ochtendbladen gevonden,' zegt Van Dijk.

K.A. ging aan de slag. Na 27 jaar 'als

kleine zelfstandige met één secretaresse' te hebben gewerkt, zoals hij z'n eigen advocatenperiode aanduidt, viel de Justitiebureaucratie hem tegen. De ambtenaren in zijn directe omgeving moesten hem er van weerhouden de binnenkomende post met de dictafon in de hand meteen te beantwoorden. 'Als we dat nou eerst eens aan de afdeling sturen die daar over gaat,' kreeg hij steeds te horen. En dan de nota's die 'het apparaat' produceerde. Hij schreef er hele stukken bij of dicteerde compleet andere slotparagrafen. Alle directiehoofden en afdelingschefs die er hun paraaf op hadden gezet, voelden zich genomen. Nu moest partijvoorzitter Kamminga plooiën gladstrijken. De weerstand nam echter snel af. 'Ze kregen snel door dat-ie echt heel goed is,' zegt Kamminga.

K.A. bleek in het kabinet bovendien zeer effectief: hij wist grote delen van justitie buiten de bezuinigingswoede te houden. Hij trok zelfs extra geld aan. In 1985 kwam er voor het eerst in de geschiedenis van het departement een samenhangend beleidsplan uit voor de bestrijding van de criminaliteit, onder verantwoordelijkheid van de socialist Roethof. Sindsdien is de bestrijding van de criminaliteit een onomstreden

nationale prioriteit. De parlementaire steun voor Korthals Altes is al jaren vrijwel Kamerbreed.

Op Binnenlandse Zaken, het andere politiedepartement, denken ze nog na hoe ze hun vragen aan Van Dijk moeten formuleren als Korthals Altes het antwoord al heeft getekend, zo meent een ambtenaar. En wie weet nog hoe het onder Van Agt ging? Als die al

eens hard werkte, deed hij dat 's nachts, zo wordt geschamperd. De ambtenaren vonden dan 's ochtends een briefje met instructies op zijn bureau. Pas tegen het eind van de ochtend was hij weer beschikbaar om te vertellen wat hij ermee had bedoeld. K.A. is er altijd. En als hij er niet is, dan hangt hij aan de (auto)telefoon. Het politieke handwerk past hij ook in deze functie met effect toe. Ziet hij in het kabinet een bezuinigingsronde aankomen dan heeft de minister van justitie de premier en de minister van financiën al in talloze 'bilataaltjes' suf gepraat of met talloze blauwe brieven bestookt. Van Dijk vertelt in de ministerraad liever honderd keer dat hij gelijk heeft. K.A. beperkt zijn schade. Zoals vroeger voor Hans en Haya, lost de geroutineerde oud-advocaat nu voor Lubbers menig heikel probleem op. De euthanasie-kwestie, de wet gelijke behandeling - Korthals Altes treft een

VERVOLG
NRC 30

schikking. Hij gaat een avond met kardinaal Simonis dineren, praat nog eens door met Deetman en komt dan terug met een handvol tussenformuleringen. En weer is er een 'typisch Lubbers-compromis' geboren. Zijn loyaliteit is nu verdeeld: het kabinet staat één, de VVD twee. Ruud en Frits, dat is het wederzijds respect van de succesvol ondernemer voor de topadvocaat, zo drukt een Kamerlid het uit. Critici noemen hem 'een typische secretaris' die uiterst loyaal is en voor zijn cliënt door het vuur gaat, maar die nooit zelf nummer één zal worden. De kans op een politiek leiderschap van de VVD is in ieder geval nooit reëel geweest. In nederigheid is hij slecht, voor stijl, fatsoen en afkomst is hij gevoelig. Toen de jeugdige fractievoorzitter Ed Nijpels in deze krant verklaarde 'politiek verantwoordelijk' te zijn voor het handelen van de VVD-ministers in het kabinet, vond hij dat buiten proporties. Een kwajongensstreek van een *upstart* uit het zuiden, nog katholiek ook. Het gevoel was wederkerig. Als Ed wist dat de minister van justitie naar hem op zoek was en de gang beliep in het Kamergebouw waar zijn kantoor was, zette hij het lichtje gauw op rood: *Wachten a.u.b.* Toen Nijpels in 1986 door de partij als politiek leider werd gewipt, stak Frits geen hand uit.

Ook op Justitie ontpopte hij zich als pragmaticus en organisator. Het strafprocesrecht wordt vereenvoudigd. Er komen minder bezwaarmogelijkheden tegen de dagvaarding, gemakkelijker

transacties met de politie, snellere inning van boetes, afdoening buiten de rechter om, op eenvoudige zaken één rechter in plaats van drie. Nieuwe regels en nieuwe straffen vindt hij alleen nuttig als ze ook gecontroleerd en uitgevoerd kunnen worden. Bovendien bleek hij nauwelijks de reactionaire VVD-diehard te zijn die men had gevreesd. Het regende helemaal geen wetsvoorstellen voor hogere straffen, het sociaal-wetenschappelijk onderzoek ten departemente werd helemaal niet afgeschaft ten bate van betere karabijnen voor de marechaussee. Op het departement is er bewondering en respect voor z'n snelheid en daadkracht, maar bijzonder geliefd is hij niet. Op Justitie is men liefst wijs en prudent in het beleid, en per traditie aardig voor elkaar. Geen sfeer waarin snel knopen worden doorgemaakt. Aan zijn driftexplosies went men slecht, aan de voortdurende druk van boven en het jagen op resultaten met moeite.

Na zes jaar ministerschap is de maatschappelijke kritiek echter wel gegroeid. Wie ontslaat er nu 2700 agenten om zo de criminaliteit beter te bestrijden? Waarom laat hij al die verdachten zo maar los uit voorlopige hechtenis? De criminaliteitscijfers gaan toch ook niet echt omlaag. Is het oplossingspercentage eigenlijk al gestegen, of de pakkans? De normvervaging is ook niet echt minder geworden: is dat nu zes jaar VVD-ministerschap? Het is kritiek waar Korthals Altes z'n ongeduld nauwelijks over kan verbergen. Bijna dagelijks is hij op radio, tv of in de kranten waar te nemen om zijn critici te weerspreken. Hij bouwt als een razende vijf gevangenen erbij ('ze moeten alleen nog wel open'), investeert juist in de politie, breidt de rechterlijke macht juist uit, zorgt juist voor snellere procedures, ontslaat echt geen agenten maar offert alleen wat vacatures op. Maar de boodschap overbrengen aan het publiek lukt niet erg. Het drijft de minister tot nog meer interviews en tv-optredens. Om het nog maar eens uit te leggen. Wordt hij dan verkeerd geciteerd of maakt een journalist een fout, dan belt de minister persoonlijk op. Hij is vriendelijk maar beslist: wilt U dat rechtzetten? Een tegenstrevende redactiechef van deze krant heeft hij eens meer dan een uur telefonisch van het nut van een rectificatie proberen te overtuigen. (Hij won.) Is het een onvriendelijk commentaar dan grijpt de minister naar de dictafoon. Sarcasme en gekwetste trots strijden in zo'n bijdrage om de voorrang: aan het eindprodukt hangen ijsdeels.

K. A. voelt het einde van zijn ambts-termijn in 1990 naderen. Collega's uit zijn Rotterdamse tijd verbazen zich over de Frits die ze nu op de televisie zien. Een strak gezicht. In het debat heeft hij aan soepelheid ingeboet, de

grapjes zijn nog wat harder. Een goed verliezer is hij natuurlijk nooit geweest, weet men. Korthals Altes vond altijd al dat hij *qualitate qua* gelijk had. Maar hij leek zich vroeger beter te kunnen ontspannen. Je kon je amuseren met 'm, je kon lachen. En nu? Het is natuurlijk de baan, het voortdurende bezuinigen en de negatieve publiciteit die daar nu eenmaal bij hoort. Criminaliteit is emotionaliteit en in het beheersen daarvan is Frits nooit goed geweest. De sfeer in het kabinet is ook niet meer wat het geweest is en dat zal hem raken, wordt verondersteld.

Maar ook binnen zijn eigen partij is er kritiek hoorbaar. Wiegel had nooit agenten ontslagen of hoe het dan ook genoemd moet worden. Wiegel was wel meteen op die Makro-branden gesprongen. Wiegel was al veel eerder met cellen bouwen begonnen. Wiegel roept op een congres tenminste: 'Beter twee verdachten in een cel dan één op straat.' K. A. laat het zich uit handen spelen omdat 'mijn gevangenispersoneel' tegen is. Dat nu de PvdA de massale criminaliteit tot partijprioriteit heeft verheven wordt in deze kringen als buitengewoon pijnlijk ervaren. Zou Frits zich bovendien wel op de hoofdzaken concentreren? Hij komt met werkelijk alles in de publiciteit: de zaak Hans Kok, Oude Pekela, de bommengooier uit Oss, de ontvoeringszaken. Er kan bijna geen voetbalzondag voorbij gaan of de minister van justitie zet de toon voor de publieke verontwaardiging op maandag.

Korthals Altes zelf is zich meer dan bewust van de politieke en maatschappelijke druk op zijn beleid. Het gaat hem zelf soms ook te langzaam. Dat het debat over de reorganisatie van de politie nu al twee jaar duurt en er nog geen echte beslissingen zijn genomen. Dat de Rijksgebouwendienst van Ed Nijpels de gevangenisbouw zo sterk heeft vertraagd. Als hij ook de vruchten van zijn beleid wil plukken in de vorm van een hogere pakkans, een snellere doorstroming in de gevangenis en lagere criminaliteitscijfers dan is een derde termijn onontkoombaar. Als het meezit is hij binnenkort al de langst zittende minister van justitie van na de Tweede Wereldoorlog. Dan heeft hij Van Agt (6-7-71 tot 19-12-77) ingehaald.

Het ministerschap bevalt hem. Zou hij weer minister willen worden? Hij is in 1990 zestig, zijn gezondheid is goed gebleven, hij is weer getrouwd. Hij zou natuurlijk ook weer advocaat kunnen worden met alleen een adviespraktijk en een paar commissariaten, net als zijn voorganger Ynso Scholten (minister van 24-7-63 tot 14-4-65). Dat betaalt ook wat beter. Maar wat zou er gebeuren als de partij hem wil handhaven en Lubbers weer een beroep op hem doet? Hij zal er vast weer bij willen zijn. Je bent loyaal of je bent het niet.

Zware misdaden worden steeds strenger gestraft

DEN HAAG (ANP) - Zware criminaliteit, zoals moord en doodslag, verkrachting, afpersing en handel in hard drugs, wordt steeds zwaarder bestraft.

Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat in 1986 over het algemeen aanzienlijk langere straffen zijn opgelegd dan in 1982. De gemiddelde strafduur was ongeveer vier maanden langer.

In 1986 werden bij in totaal 1 725 'zware' zaken onvoorwaardelijke, gevangenisstraffen opgelegd met een totale strafduur van 2 257 jaar. Vier jaar eerder waren dat 1 674 zaken met een totale strafduur van 1 579 jaar, zo blijkt uit de CBS-cijfers.

In de vier grootste arrondissementen Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Den Bosch wordt ongeveer de helft van het aantal strafjaren opgelegd. Maar Haarlem stijgt snel, omdat daar ook Schiphol onder valt. In verband met drugszaken is in Haarlem sprake van een groeiend aantal forse straffen, aldus het CBS.

Kamermeerderheid tegen Advocaat niet aanwezig bij politieverhoor

Door een onzer redacteurs NRC

DEN HAAG, 13 april — Er is geen meerderheid in de Tweede Kamer voor het toelaten van advocaten bij het politieverhoor. Daarmee is een abrupt einde gekomen aan twintig jaar discussie over de noodzaak van juridische controle op de politie tijdens het eerste verhoor.

Dit bleek gistermiddag in de Tweede Kamer tijdens een mondelinge overleg met minister Korthals Altes (justitie). Het CDA liet bij monde van woordvoerder Biesheuvel blijken evenmin behoefte aan een experiment te hebben. In 1983 uitte de Kamer nog mede op initiatief van het CDA deze wens in een motie. De VVD stelde zich vierkant op achter de conclusie van de minister in een brief aan de Kamer dat de advocaat bij het politieverhoor onnodig, onwenselijk en te duur is.

PvdA en D66 drongen naar aanleiding van een 600 pagina's tellend rapport aan de Kamer van de Rotterdamse hoogleraar dr. C. Fijnaut wel aan op een experiment. De Orde van Advocaten en de Vereniging voor Rechtspraak zijn eveneens voorstander van de advocaat bij het verhoor.

Korthals Altes nuanceerde zijn afwijzende standpunt tijdens het Kamerdebat op één punt. Voor het zogenoemde gedelegeerde politieverhoor zei hij alsnog te willen onderzoeken of de advocaat hier niet toch bij aanwezig behoort te kunnen zijn. Het gaat daarbij om een politie-onderzoek in opdracht van de rechter-commissaris, meestal in de meer gecompliceerde zaken. Aangezien de advocaat ook bij de andere verhoren die de rechter-commissaris houdt aanwezig is, leek Korthals Altes de aanwezigheid van de advocaat hierbij wel geboden. "In een aantal arrondissementen is dat ook gebruik", aldus de minister. Uit zijn advocatenpraktijk herinnerde de minister zich voorbeelden. De Hoge Raad heeft onlangs echter uitgemaakt dat een advocaat dat recht niet kan afdwingen.

De Kamer kwam bijeen naar aanleiding van het rapport-Fijnaut waarin werd geconcludeerd dat er geen steekhoudende argumenten zijn om de advocaat toegang te weigeren. Het betrof een rechtsvergelijkende studie naar de regelingen in Groot-Brittannië, de VS, Zweden en Denemarken. Biesheuvel noemde het een gedegen onderzoek, waarvan de conclusie echter "nauwelijks onderbouwd" is. De analyse vond hij "de moeite

waard" maar de conclusie duidde op vooringenomenheid, meende hij. Hermans (VVD) zei de advocaat bij het politieverhoor "geen prioriteit" toe te kennen. Hij vreesde dat bij invoering zou blijken dat de Nederlanders de nieuwe mogelijkheid prompt zouden omarmen en zo de advocaten massaal verplichten de verhoren bij te wonen. Hij vreesde voor de financiële gevolgen.

Kosto (PvdA) meende dat de rechtspleging aan kwaliteit zou kunnen winnen. Een praktisch experiment zou inzicht geven in de bezwaren van de minister die hij als theoretisch kenschetste. Wolfensperger (D66) wees er op dat het rapport-Fijnaut geen enkel inzicht gaf in de omvang van de eventuele kosten. Ook het bekende bezwaar, het politie-onderzoek zou worden belemmerd, werd door het rapport ondersteund noch ontkracht. Een experiment zou instructief kunnen werken, meende hij.

Korthals Altes sprak van een "plant die uit Amerika is overgevoerd en hier niet zou moeten aarden". Uit de Scandinavische gegevens, waar door slechts 5 procent van de verdachten om een advocaat bij het verhoor wordt verzocht, leidde hij af dat er ook in ons land onvoldoende belangstelling voor zou zijn. Zou de advocaat wel toegang krijgen dan vrees Korthals Altes dat de politie zich zal toeleggen op opsporingsmethodes die "nog veel sterker op de particuliere levenssfeer zullen ingrijpen". Daarbij moet worden gedacht aan langduriger telefoontaps en observaties.

Ook meende hij een dergelijke regeling de politie niet te kunnen aandoen uit een oogpunt van werkbelasting. Een politieverhoor is volgens Korthals Altes een kwestie van man tegenover man. De politiemans weet hoever hij kan en mag gaan. Als daar een "bewaker" bij komt, zal dat het verantwoordelijkheidsgevoel van de rechercheur niet ten goede komen. De politie neemt "ook geen rechtsgeleerde bijstand" mee naar het verhoor, aldus de minister.

Aanhouding ontmaskert niet altijd dader

Met de arrestatie van de vermoedelijke kern van de actiegroep RaRa leek de politie onlangs een grote slag te hebben geslagen.

UN 22
door
jos heymans
redactie den haag

Het was nog maar enkele dagen na de geslaagde ontknoping van de ontvoeringszaak Heijn en opnieuw maakte de politie een hele goede beurt. Het vertrouwen in het politie-apparaat, dat na het maandenlang vruchteloos zoeken naar de ontvoerde Gerrit Jan Heijn danig was verminderd, leek te zijn hersteld. De autoriteiten en niet in de laatste plaats minister Korthals Altes van justitie, ver-

drongen zich voor radiomicrofoon en televisiecamera om aan te geven hoe goed de politie weer had gewerkt.

Het positieve beeld dat het publiek van de politie heeft, wordt vooral bepaald door indrukwekkende aanhoudingen. Speciale arrestatieteams die met geweld een woning binnendringen, spreken tot de verbeelding van het publiek. Ruim een jaar geleden werd in Delft een bank beroofd. Volgens aanwijzingen van het publiek waren de daders een nabijgelegen flatgebouw binnengevlucht. Het gebouw werd omsingeld en zwaarbewapende arrestatieteams ramden de voordeur in van enkele verdachte woningen. De omstanders en de televisiekijkers die de beelden 's avonds in het journaal zagen, reageerden verrukt. Maar de politie slaagde er niet in de daders op te sporen.

Ook het beeld van de ontknoping van de zaak Heijn zal in ieder geval bij de bureaus van de verdachte in Leidsmeer voor een belangrijk deel worden bepaald door de manier, waarop de

politie de verdachte en zijn familie arresteerde. De aanhouding in de vroege ochtenduren maakte zoveel indruk op de omwonenden die de inval hadden gezien, dat daarbij de fantasie op hol sloeg. Er was helemaal geen politie op het dak, zoals sommigen hadden beweerd. En getuigen zeiden zelfs dat de politie de voordeur met explosieven had opgeblazen!

Doel uit 't oog

Bij al het spektakel wordt de werkelijke reden van de inval, het opsporen van een of meer daders van een misdrijf, snel uit het oog verloren. De arrestatie op zich trekt zoveel aandacht, dat het eigenlijke doel van de actie vaak aan de belangstelling voorbij gaat. De arrestatie van acht vermoedelijke leden van de actiegroep RaRa, vorige week, onderstreepte de succesvolle periode waaraan de politie bezig lijkt te zijn. Dat de meeste verdachten enkele dagen later moesten worden vrijgelaten omdat tegen hen geen redelijk ver-

moeden bestond, zijn veel mensen alweer vergeten.

Tijdens de ontknoping van de ontvoering van biernaginat Heinkeken werden niet minder dan twintig mensen, onder wie familieleden van de hoofdverdachten, opgepakt. Binnen enkele uren waren zij weer op vrije voeten. In de zaak Heijn werden tijdens het onderzoek twee mensen gearresteerd, die achteraf niets met de zaak van doen hadden. En bij de oplossing van die ontvoering werden vijf verdachten aangehouden, van wie er vier moesten worden vrijgelaten. Van de acht verdachten van de groep RaRa gingen er vijf enkele dagen later weer naar huis. Willekeur bij de arrestaties?

In belang onderzoek

Massale aanhoudingen zijn soms nodig, betogen woordvoerders van het ministerie van Justitie. Het lijkt er misschien op dat die grootscheepse arrestaties zinloos zijn, omdat de meeste verdachten weer op vrije voeten worden gesteld. Maar ze zijn

vaak wel in het belang van het onderzoek. De politie moet voorkomen dat bewijsmateriaal door familie of vrienden kan worden weggemaakt. In dat soort gevallen wordt iedereen meegenomen, zodat de recherche zijn onderzoek ter plaatse ongestoord kan afronden", aldus de woordvoerder.

Maar niet wordt ontkend dat het ook voorkomt dat, zoals dan achteraf blijkt, onnodige arrestaties zijn verricht. De politie heeft nu eenmaal het recht en de plicht om verdachten bij een ernstig vermoeden van misdrijf aan te houden. Of zo'n vermoeden onterecht is, kan nooit worden vastgesteld. Ook al blijkt de verdachte volkomen onschuldig te zijn, dan wil dat nog niet zeggen dat het vermoeden op het moment van de arrestatie onterecht was. Zoals bij de jongen uit Vlaardingen, die vorige week op verdenking van een bankoverval enkele dagen in de cel zat. Getuigen hadden hem herkend, zeiden ze. Maar de jongen kon bewijzen dat hij op het moment van de overval bij de kapper zat.

Een getrouwde man begint een verhouding met een andere vrouw. Deze vrouw hoopt dat hij zijn echtgenote zal verlaten en met haar zal gaan samenwonen. Na enkele jaren is het haar duidelijk geworden dat hij haar alleen maar aan het lijntje houdt. Daarop probeert zij een eind te maken aan de verhouding. Maar hij blijft komen en zich opdringen. De vrouw doet een keer aangifte van verkrachting, maar de klacht wordt geseponerd. De vrouw wil van de opdringerige man af en verhuist naar het andere eind van het land. Haar nieuwe adres houdt zij voor hem geheim. De man komt er toch achter, reist naar haar toe, dringt bij haar binnen, overweldigt haar en verkracht haar.

De rechtbank vindt de verkrachting niet wettig en overtuigend bewezen — het is nu eenmaal niet meer dan het woord van het slachtoffer, eventueel aangevuld met wat feitelijke aanwijzingen, tegenover het woord van de dader — en spreekt de man vrij.

Van de drie mannen in het gerechtshof dat in hoger beroep over de zaak moet beslissen, willen twee de verkrachter veroordelen. De derde man verzet zich daartegen. Aangezien na een vrijspraak door een rechtbank een hof slechts unaniem een verdachte kan veroordelen, wordt het opnieuw vrijspraak. Had het hof nu maar net als de rechtbank de verkrachting niet wettig en overtuigend bewezen geoordeeld, dan had de uitspraak alleen de gebruikelijke wrevel gewekt over het feit, dat de strafwet in de praktijk nauwelijks enige bescherming biedt tegen misdrijven als verkrachting.

Het hof deed echter iets heel anders. Het lijkt alsof de twee raadsheren die de man hadden willen veroordelen — wie weet uit een soort balorigheid over de dwarsliggerij van de ene raadsheer die, net als de rechtbank, wilde vrijspreken — het schrijven van het arrest alleen aan hem hebben overgelaten en verder hun handen in onschuld hebben gewassen. Het resultaat is er in elk geval naar.

De motivering van de vrijspraak is dat het „hof er niet eenstemmig van overtuigd" is dat „na de jarenlange relatie", „een proces van aantrekken en afstoten", „de verdachte nog voldoende heeft kunnen voorzien dat" de vrouw „definitief de relatie met hem wilde verbreken en mitsdien geen vleselijke gemeenschap meer met hem wilde hebben."

Het verkrachtingsartikel van het Wetboek van Strafrecht luidt: „Hij die door geweld of bedreiging met geweld eene vrouw dwingt met hem buiten echt vleselijke gemeenschap te hebben,

'Opsporing verzocht' in Amerika beste hulp bij jacht op boeven

door David Briscoe, AP

WASHINGTON — De televisieshow 'America's Most Wanted' is volgens functionarissen van de Amerikaanse federale recherche FBI het meest effectieve middel in de jacht op misdadigers gebleken sinds de introductie van posters met „opsporing verzocht".

Het voor de Verenigde Staten nieuwe programma heeft tot de arrestatie geleid van drie voortvluchtigen die lange tijd waren gezocht. De show wordt op zondagavond in zeven grote steden uitgezonden door tv-stations van de maatschappij Fox. Geschat wordt dat ongeveer een kwart van de Amerikaanse tv-kijkers wordt bereikt.

Rex Tombs, de FBI-agent die voor de politie het contact met de programmakers onderhoudt, concludeerde na de eerste uitzendingen dat de show precies datgene is wat de voortvluchtige vrees

'America's Most Wanted' wordt geproduceerd in Washington vanwege de toegankelijkheid tot federale politiestellingen. De show is een mengsel van tv-drama, documentaire, journalistiek, openbare dienstverlening en samenspel tussen kijker en tv-maker. De show gebruikt acteurs en soms werkelijke slachtoffers om misdaden te dramatiseren. Indien mogelijk wordt gefilmd op plaatsen waar de misdaad is begaan. Als die beschikbaar zijn, worden filmbeelden en foto's van de voortvluchtigen getoond. Camerateams worden ge-

bruikt om politiemensen te filmen die verdachten schaduwen. Het belangrijkste element is de oproep aan de kijker om telefonisch contact op te nemen als hij relevante informatie over de gezochte kan verstrekken.

Niets anders

Wekelijks is een tiental politiedeskundigen beschikbaar om de telefoon te beantwoorden. Hun onkosten worden door de show betaald. Het aantal telefoontjes varieert en is opgelopen tot rond 1.600. „Wij hebben niets anders dat de boodschap aan de natie overbrengt op het tijdstip dat intensief televisie wordt gekeken. Het is het enige middel naast posters op de muren van postkantoren, en die zijn niet zo effectief", aldus Dick Pederson van het Bureau voor alcohol, tabak en vuurwapens.

De show vertoont overeenkomsten met het Nederlandse Avro-programma 'Opsporing Verzocht' en andere programma's in West-Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland.

Drie gepakt

Justitie en politie in de VS zeggen dat zij door de show ten minste drie voortvluchtigen hebben kunnen opsporen. Het betrof: Steven Paul Mack, gezocht voor verhoor in verband met de moord op de 21-jarige schoonheidskoningin Karen Grace Winlett en de dood van de 19-jarige Annette Huddle, Donald Adams, wegens verkrachting veroordeeld in Boston; en David James Roberts, die was ontsnapt uit een gevangenis waar hij zes maal levenslang uitzat wegens moord op een jong echtpaar en een baby.

De presentator van de show is John Walsh, wiens 6-jarig zoonje in 1981 werd ontvoerd en vermoord. Walsh heeft de leiding van acht centra voor kindbescherming in het land. Hij geldt als een algemeen geacht pleitbezorger voor wetgeving ter bescherming van minderjarigen. De onopgeloste moord op zijn zoon Adam was het onderwerp van twee televisiefilms.

Walsh zegt dat hij er mee heeft ingestemd de show te presenteren, op voorwaarde dat een hoge journalistieke kwaliteit zou worden nagestreefd, dat scènes met zinloos geweld zouden worden vermeden en dat hij de volledige zeggenschap over zijn presentatie zou krijgen.

Michael Lindner, de producent van de show, voert aan dat bij de berichtgeving over vermeende misdadigers de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht wordt genomen. Als gebruik wordt gemaakt van acteurs, wordt dit zo duidelijk mogelijk aangegeven, opdat de kijkers de politie geen tips over programmamedewerkers zullen geven. Lindner zegt tevens methoden te onderzoeken om minder in het oog vallende overtredingen als telefoonfraude aan de kaak te stellen. „Ik wil niet de reputatie krijgen alleen sensationele, sappige verhalen te brengen."

In het verkrachtingsartikel staat wel 'buiten echt'. Reeds geruime tijd bestaat het voornemen verkrachting ook binnen het huwelijk strafbaar te stellen, maar het wetsontwerp is zelfs nog niet eens ingediend. Veel mensen zijn tegen die strafbaarstelling, omdat in een voortdurende relatie vervolging immers niet goed voorstelbaar lijkt.

Toch zou er van strafbaarheid een preventieve werking kunnen uitgaan. De vrouw kan dan zich dan bij weigering van geslachtelijke omgang beroepen op de wet. Veel belangrijker is natuurlijk de strafbaarheid wanneer het uit is tussen de echtgenoten, maar de echtscheiding nog niet is ingeschreven en het huwelijk officieel dus nog bestaat. In die overgangperiode behoort de vrouw strafrechtelijke bescherming te genieten tegen verkrachting door haar man.

Het lijkt alsof het gebrek aan bescherming tegen verkrachting door de echtgenoot in de periode dat man en vrouw nog in scheiding liggen, de bestaande strafrechtelijke bescherming tegen verkrachting in een (knipperlicht)relatie buiten echt heeft besmet en ontkracht. Mede daarom is de hier besproken vrijspraak zo kwalijk.

Tot nog toe had een vrouw tenminste in een niet-huwelijkse relatie het recht om neen te zeggen. Dat recht is haar nu ontnomen door de onderhavige uitspraak.

De auteur is jurist en publiceert regelmatig over het thema 'vrouw en recht'.

Geen redenen tot vertrouwen in mannenrechtspraak

NRC 30

Door Hieke Snijders-Borst

wordt, als schuldig aan verkrachting, veroordeeld tot een gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren". In het artikel wordt wel een uitzondering gemaakt voor het geval dat er een huwelijk is, maar niet voor het geval dat er een buitenechtelijke relatie is. In zo'n relatie is een verkrachting dus gewoon strafbaar.

De vrijspraak had dan ook vernietigd kunnen worden door de Hoge Raad. Maar de vijf mannen in de strafkamer hebben het cassatieberoep verworpen met de volgende motivering: „Hoewel uit de omstandigheid dat geweld of bedreiging met geweld is gebezigd in het algemeen" opzet om de vrouw tegen haar wil te nemen blijkt, „kunnen zich omstandigheden voordoen waaronder dat niet het geval hoeft te zijn". Het hof neemt „als vaststaand aan dat de vrouw — omdat zij definitief de relatie met de verdachte wilde verbreken — geen vleselijke gemeenschap meer met de verdachte wilde hebben, maar is er niet eenstemmig van overtuigd dat de verdachte dit heeft voorzien". Het hof heeft dus mogen vrijspreken volgens de Hoge Raad.

Ten minste vier van de acht mannen die als raadsheren in hof of Hoge Raad op deze zaak hebben gezeten, hebben het spelletje gespeeld van 'lees maar, er staat niet wat er staat'. Als een man binnendringt bij een vrouw die zegt niets meer van hem te willen

weten, haar over de grond sleurt, haar op het bed gooit, op haar benen gaat zitten en roept: 'als je blijft tegenwerken, breek ik je arm', is dat voldoende om aan te nemen dat er sprake is van dwingen door geweld en van bedreiging met geweld.

De man die wil beweren in zo'n situatie niet door te hebben gehad dat de vrouw niet wou, kan daarvoor nog uitsluitend het argument aanvoeren dat hij zeker wist dat de vrouw dol is op SM-spelletjes. Het argument dat hij dacht dat de vrouw de relatie misschien wel wilde herstellen is onzinnig en kan alleen gehoor vinden bij mannen die nog steeds niet weten dat de uitkomsten van onderzoek naar de beleving door vrouwen van verkrachting het vroegere mannenvooroordeel, dat wanneer je een vrouw dwingt ze ten slotte wel wil, inmiddels allang heeft gelogenstraft. We mogen toch wel veronderstellen dat rechters kranten en tijdschriften lezen?

Het hof heeft, teneinde de verkrachter niet te hoeven veroordelen, het niet in het Wetboek van Strafrecht voorkomende verkrachtingsbestanddeel „buiten iedere seksuele relatie, zelfs als die telkens uit en weer aangaat" uit zijn duim gezogen.

De Hoge Raad heeft zich daarbij neergelegd, en bovendien die duimzuigerij een tikje gecamoufleerd door de volgorde van de motivering te verbeteren.

Bibeb

VN 2

'Laatst zei een vriend tegen mij dat ik zo'n erotisch type ben, wat moet ik daar nu weer mee, wetend dat ik in vergelijking met de gemiddelde praktijken van het seksuele leven akelig monogaam ben.' Dat schreef je in Liefde, werk en ouderschap. Je gaat het woord 'erotisch' opzoeken in Van Dale, klampt je vast aan de betekenis: 'Hefdesgevoelens van een hogere aard.'

Blozend lachend zegt ze: 'Vergeet niet dat dat stukje in Libelle verscheen, maar de strekking klopt, ik ben redelijk monogaam op het gebied van seks. Niet in de erotiek. 't Is een kwestie van luiheid, geen troubles willen, je komt in de gekste situaties terecht. Seks is nooit eenmalig, niet dat ik er tegen ben maar het kost veel tijd en ik heb het druk.'

Je wordt niet gauw verliefd?

'Vroeger wel, hartverscheurend. Met een sterlijke beweging plaatst ze een kleine hand op de linkerborst. Hartstocht is een wezenlijk element van mijn aard, hartstocht voor m'n kinderen, mijn vriend, voor bloemen, noem maar op. Hartstocht voor mensen die kunnen bewonderen. Niet voor de lieden die altijd met kritiek komen, vaak is dat een gevolg van hun onzekerheden. Haal de ander omlaag dan lijkt het of jezelf meer waard wordt.'

Ik noem haar inleiding van Over liefde gesproken (1986). 'Evenals voor veel andere vrouwen is voor mij de liefde de eerste levensopdracht. Bij de voltooiing van dit boek vraag ik mij bezorgd af of mijn zonen Jasper en Guido Cramptonkel en vriend Chiel de Rantitz niet te kort zijn gekomen.'

Aarzelend, verlegen mompelt ze: 'Die opdracht blijft diep in mij meespelen, die verandert niet.'

Zelf ben ik heel veel veranderd. Ik ben het huwelijk ingegaan met de gedachte: tot de dood ons scheidt. We maakten nooit ruzie maar begin jaren zeventig begonnen we allebei een relatie met een ander. Het was de tijd van vrijheid en experiment, alles moest kunnen. Het werd tussen hem en die andere vrouw zo hevig, ik kon het niet verdragen. Ik zei, of je

kap met haar of we gaan uit elkaar. Woe-de om de intensiteit waarmee zij alles op-eiste. De kinderen waren vier en zes jaar. In je boek Over Liefde staan sombere ge-dichten, allemaal over verdriet en angst. 'Die schreef ik tijdens een depressie, die heeft anderhalf jaar geduurd, waarvan acht maanden heel zwaar. Begon direct na de scheiding. Als de kinderen uit school kwamen zag ik ze verongelukken. In wilde paniek ging ik mensen opbellen, mannen met wie ik bevriend was.'

Nooit je ex-man?

'Dat heb ik één keer gedaan. We probeer-den te praten, maar je beseft dan dat je het niet meer moet doen. 't Gebeurt heel veel na echtscheidingen, het eindeloze opbellen, vaak midden in de nacht. Het leidt tot niks, kost alleen energie. De tele-foon grijpen. 't is zo makkelijk, het werkt veralavend. Ik probeerde met gedichten het gebeurde te verwerken. Je komt er het snelste uit als je in eerste instantie el-kaar op afstand weet te houden.'

Langzaam, de ogen dicht: 'Anderhalf jaar is lang en heel zwaar. Maar op een dag keek ik naar buiten, 't was net of ik weer kon zien. Ik genoot van de bloemen, ben foto's gaan maken van bloemen. Het was niet meteen helemaal voorbij, het ging met golven.'

Ik ben heel blij dat ik er alleen doorheen kwam. Als je in zo'n situatie aan ie-mand vastklampt heb je een extra proble-em. Mijn vriend, ook socioloog, doet de buitenlandse projecten in Wagenin-gen. Kwam drie jaar na m'n scheiding. Mijn ex is niet met die bewuste vrouw ge-trouwd. Toen de spanning van het-kan-eigenlijk-niet-voorbij-was, raakte het uit. Hij trouwde met een ander.'

In een pan je gedichten waarschuwen je te-gen 'het gevoel van geborgenheid'. Heftig zegt ze: 'Je geborgen voelen is een gevaar.' In hartstochtelijk tempo over haar onzekerheid. 'Ik dacht dat ik niet sonder partner kon leven. Toen merkte ik dat ik het kon en het eigenlijk prima vond. Kijk, als student woonden we wel niet samen maar je hoorde toch bij ie-mand, ik had me nooit zelfstandig op de wereld gevoeld. Na de scheiding kreeg ik meer begrip voor andersdenkenden. Dat is in mijn vak uitermate essentieel. Het was een soort doorbraak. Daarvoor had ik de neiging me aan te passen aan de traditionele opvattingen in de weten-schappelijke wereld, onwillekeurig om-dat ik erbij wou horen. Na de scheiding was ik minder bang een eigen weg in te slaan.'

Je pleit in je boeken voor meer erotiek en minder seks. Kan je makkelijk zonder seks?

"HET IS DOODSONDE OM DE EROTIEK TE WEREN DOOR ALLE INTIMITIEITEN MAAK VAN MEEMEN"

'Geheid...' Dan aarzelend: 'Nou ja, voor een tijd. Ik vind seks een prettige bezig-hed maar dat ik met mijn vriend zou gaan samenwonen kan ik me niet meer voorstellen, ik leef zo m'n eigen leven. Mannen willen het vaak, vrouwen zien meer in een latrelatie.'

In verbluffend tempo over iemand die ging samenwonen en enthousiast vertel-de dat elke dag om zes uur het eten klaar stond. 'Ik word bij het idee alleen al ze-nuwachtig. Onverdraaglijk.'

Je nieuwste boek heet Vriendschap in be-weging. 'Met dat onderzoek ben ik al tien jaar be-zig. In '78 begon ik met het belang van vriendschap na echtscheiding. Ik ver-wacht voor de toekomst veel van vrien-dschapsnetwerken. Tegen de achtergrond van steeds meer echtscheidingen en al-leenstaanden is dat heel logisch.'

Driftig noemt ze de grote nadruk op hu-welijk en gezin de oorzaak van veel een-zzaamheid. 'Getrouwen en samenwo-nenden moeten elk eigen vrienden en vriendinnen hebben. Meestal heb je aan een parenvriendschap niks als een van de echtgenoten sterft of als een echtpaar uiteenvalt door scheiding. Parenvrien-dschappen zijn ook geen waarborg tegen eenzaamheid als je oud bent, net zo min als het kleine eiland van huwelijk en ge-zin. Maar ik heb nooit beweerd dat het gezin moet verdwijnen. Ik pleit, naast an-dere leefvormen, voor een open gezinsle-ven waarin individuen hun identiteit be-houden en waarin met persoonlijke en gezamenlijke vrienden intieme banden bestaan.'

Wat Brinkman wil, terug naar het gedrag van vroeger, is onmogelijk. De overheid zou meer aandacht moeten besteden aan vriendschapsnetwerken. Op school moe-ten kinderen leren hoe belangrijk vrien-dschap is. Maar de nadruk ligt nog altijd op het gezin.'

Uit mijn onderzoek blijkt dat vrien-dschap enorm geïdealiseerd wordt en te-gelijkertijd vaak door dezelfde personen vrijblijvend en teleurstellend wordt ge-noemd. Kijk, vriendschapsbanden moet je natuurlijk wel onderhouden maar een vaste partner kost meer tijd, is veel ar-beidsintensiever. 'Ik hou van je' legt een zware claim op de ander, samen wonen, samen delen. Heb je op de televisie dat echtpaar gezien? De man zat met de ar-men over elkaar. 'Niet doen,' zei de vrouw, rukkend aan z'n ene arm. 't is net of je op school zit.' Hij accepteerde het volstrekt. Ze waren haast één mens geworden. Misschien wordt dat andoen-lijk gevonden... ik vind het eng, tegen de menselijke waardigheid, een afschuwe-lijk voorbeeld van verlies van persoon-lijkheid.'

Alles samen

Jij interviewde veel echtparen voor je on-derzoek. Sprak je met vrouw en man apart?

'Soms willen ze dat per se niet, dan merk je hoe de een de ander blokkeert. Een vrouw zegt bij voorbeeld: 'Ik zal niks zeggen, ik zit gewoon te breien.' Maar de man richt zich herhaaldelijk tot haar met vragen: 'Wie was dat ook al weer?' Enzo-voort. Ze kunnen niet buiten elkaar. 'Dat vind jij toch ook hé, pap?' Zo leven veel mensen. Alles doen ze samen, de meest verschrikkelijke dingen doen ze samen. Altijd ontkennen ze dat een van hen de dienst uitmaakt. Ze suggereren dat er geen machtsverschil is. 'Hij be-slist over de grote zaken en ik over de kleine.' Heel benauwend!

De helft van de huwelijken zit in dat strakke gezinsmodel. Maar door mijn le-zingen merk ik dat steeds meer vrouwen meer vrijheid vragen. Daar gaan dan wel huwelijken aan kapot. Sommigen red-den het.'

Jij belde tijdens je depressie met bevrien-de mannen.

'Omdat ik geen vriendinnen had, nu heb ik die wel.'

Vertel je aan vriendinnen andere dingen dan aan je vriend?

'Ja, maar ook wel dezelfde. Meer mensen hebben om mee te praten vind ik lekker, ook om m'n eigen emoties kwijt te raken. Vroeger kon ik dat niet, ik potte alles op. Je verwacht dat bisexualiteit in de toe-komst een hogere status krijgt.'

Lachend zegt ze: 'Ieder mens kan ver-liefdheid oproepen, dat zul jij ook wel we-ten. Nou, als je dat erkent zit je al op die toer. En waarom zou je je gevoelens en het uiten daarvan beperken tot één ge-slacht? Trouwens, als vrouw en man be-iden de kinderen opvoeden en de man de kinderen ook lekker knuffelt, leidt dat tot het erkennen van bisexualiteit. Met vrolijke overtuiging: 'Het verdubbelt de mogelijkheden tot het vinden van ie-mand om mee te vrien. Vrouwen die geen partner hebben zullen dan niet ver-stoken blijven van lieflijke tederheid en genot. Nee, wacht nou even.' Heft sierlijk

beide handen: 'Na afloop van een lezing waarin ik over bisexualiteit sprak kwam er een vrouw naar me toe. Heel blij. Ze zei: 'Wat deed het me goed dat u dat durfde, er mag nooit over gepraat worden, men ziet het als het eten van twee walletjes''

Germaine Greer kreeg vaak liefdesbrie-ven van meiden die haar colleges volg-den.

Gretig zegt ze: 'Ik ben stapel verliefd ge-weest op een vrouw. Ze had de leiding van een zomerkamp. Ik was toen twaalf, dertien jaar. Liet het nooit merken, een opwindend gevoel van mij alleen. Vol adoratie naast haar zitten, achter haar lopen. Denken ik-wil-woorden-zoals-zij. Spannend. Trots als ze aardig tegen me was, diep in de put als ze niet op me lette. Erotische gevoelens voor een vrouw ken ik, seks met een vrouw niet. Maar mis-schien komt dat er ook nog wel 's van. Vrolijk uitdagend'

'Mijn moeder was heel warm. Ik ben dol op troetelen, verwennen. Ben heel lief-lijk met m'n zoons en vriend. Mijn kinde-ren accepteren dat, roepen nooit blijf van me af. Ze steken me een wang toe om een extra zoen te krijgen. Maar dat vrouwen van nature liefdevoller omgaan met kin-deren dan mannen geloof ik niet. Het heeft met de opvoeding te maken en met wat de samenleving accepteert. Dat mannen nu veel aardiger met kinderen omgaan dan in de jaren vijftig komt doordat de samenleving het toestaat. Een vader achter de kinderwagen vond men toen een elkje.'

Zo komen we bij de jaloezie, een woord dat ze 'niet graag uitspreekt'.

'Maar het is een goed werkend mechanis-me om de duurzaamheid van relaties te verzekeren. 't Is niet voor niks dat jaloe-zie altijd, en vooral op het werk zeer laak-baar wordt gevonden, alleen in de liefde mag, nee moet, je ervoor uitkomen en wordt ze nog gerespecteerd ook. Als ie-mand een uitstekend stuk schrijft felicit-teeer je de auteur maar als je partner met een ander in bed ligt, zeg je niet: Goh, wat leuk.'

Als jouw vriend een andere geliefde had, wat dan?

'Ik zou het niet leuk vinden,' zegt ze koel, 'maar ik zou geen waanzinnige scènes maken. Na mijn scheiding dacht ik: 'Dat pik ik nooit meer.' Nu zou ik het beter ac-cepteren.'

Snel overeind, de kamer uit. Terug met een pot verse thee.

Ik begin over een fragment uit Liefde, werk en ouderschap. Vrouwen die niet kunnen kiezen tussen twee geliefden biedt ze 'een schrale troost. U bent te vroeg geboren. Volgens mijn vaste over-tuiging wordt het over een halve eeuw doodgewoon gevonden van twee of meer volwassene intens veel te houden.'

'Dat schreef ik destijds voor Libelle, er kwamen veel reacties op. Tot m'n verba-zing weinig negatieve. De meeste brieven waren van getrouwde vrouwen met een

buitenechtelijke relatie, die dit niet aan familieleden en vrienden durfden vertel-len. Ik weet wat het is,' zegt ze aarzelend na mijn vraag. 'Ik was erg verliefd, 't werd heel hevig en moeilijk, je beseft dat het niet hoort, je bent getrouwd. Ik heb dat toen ontzettend opgepot. Probeerde het zelf op te lossen, maar het met nie-mand hierover kunnen praten maakt je eenzaam. Op een gegeven moment kwam er vanzelf een eind aan.'

Uit mijn onderzoek blijkt dat er mensen zijn die het wel kunnen: prima getrouwd zijn en daarnaast een relatie. Ik zal nooit zeggen niemand kan het. 't is wel moei-lijk, we zijn er niet in opgevoed.'

Krijg je vaak reacties op wat je aanroert in Libelle, je wordt veel gelezen.

'Ik schrijf er niet meer voor, er is een an-dere hoofdredacteur.'

Een man?

'Nee, vroeger was het een man, nu is het een vrouw. Ze wilde mijn kolom niet meer.'

Je lacht graag.

'Geheid. Lachen is verrukkelijk, niet meer bijkomen, tranen over je wangen, dan vergeet je de hele wereld.'

Feministische vrouwen willen volgens jouw onderzoek meer mannelijk naakt in de media en minder vrouwelijk bloot. Porno zou softer, erotischer, echter en verhuullender moeten zijn.

'Ja, er is een groot gat in de markt voor fe-ministische, mensvriendelijke porno in verhalen, films en foto's.'

Wat is mensvriendelijke porno?

'Nou ja, spannend maar verheld, meer geënt op situaties in het dagelijks leven. 'Zou jij zo'n film willen maken?'

'Ik twijfel... ik denk dat anderen het beter kunnen, 't is mijn vak niet. Ik weet wel ongeveer hoe het moet zijn: niet goed-koop, niet hard, wel hartstochtelijk, niet aloom in de zin van te lief en nooit het rechttoerechtaane werk. Over mens-vriendelijke porno zouden we moeten discussiëren.'

Stokpaardje

Nu leg ik een pagina uit de NRC op de stenen tafel. Hedy d'Ancona roept Heren de handen thuis. Mijnoenen vrouwen slachtoffer van ongewenste intimiteiten in de Europese Gemeenschap. Vrouwen durven zich vaak niet te verzetten uit angst voor hun arbeidspositie. 't Is de hoogste tijd voor een Europese richtlijn die de vrouw beschermt.

Ze zet een leesbrilletje op met zeer smalle glazen, tuurt aandachtig. 'Natuurlijk moeten we tegen ongewenste intimiteiten actie voeren,' zegt ze met een heldelijke stem, 'maar het is doodsonde als alle intimiteiten ongewenst zouden wor-den genoemd.'

In Eigenzinnige erotiek noem je gewenste intimiteiten op het werk je stokpaard-je. 'De vrouwenbeweging is hard toe aan een discussie over dit onderwerp. Onder gewenste intimiteiten versta je knuffelen, een leder erotisch gebaar, vertrouwelij-ke oesprekken. En verder?'

'Tot en met vrien. Dat gebeurt nu ook maar het moet onzichtbaar blijven, met het risico dat het daardoor extra span-nend wordt en je jezelf wijs maakt dat het om een grote liefde gaat.'

Drift in haar aardige stem. 'Een hartelij-ke knuffel is niet een klap op de bil. Ik denk dat acceptatie van gewenste inti-miteiten de kans op ongewenste zal ver-minderen. En het is zeker beter voor de sfeer. Op het werk gaat het niet alleen over zakelijke contacten, er speelt van al-les, maar omdat men er vaak bang voor is doet men agressief en hatelijk. Kil en afstandelijk met elkaar omgaan past niet bij onze "vrouwelijke" cultuur.'

In hevig tempo: 'Er komen steeds meer vrouwen zonder partner, als die vrouwen verlangen naar lieflijk met elkaar om-gaan zonder seks zou dat verlangen in de werksfeer bevredigd kunnen worden, maar als de nadruk op seks blijft kan het knuffelen zich niet ontwikkelen. Dan be-tekent, die raakt me aan, die wil met me naar bed.'

De mogelijkheid verliefd te worden sluit je uit?

'Dat heb je zelf in de hand. Ongeduldig. 'Als je voelt dat het uit de hand dreigt te lopen moet je stoppen.'

Dat zeg jij, die weet wat hartverscheu-rend verliefd worden is.

'Misschien zal het een keer voorkomen met rampzalig gevolg maar ik denk dat dit zeker niet voor iedereen geldt. Ik denk eerder dat het stimulerend is. Ik ben op de middelbare school keihard gaan werken omdat ik verliefd was op een jongen uit mijn klas, ik wou niet blij-ven zitten. Altijd als ik verliefd was vond ik naar school gaan spannend. Heerlijk. Ik liet het nooit merken, het was iets van mij alleen.'

Een directeur van een belangrijke on-dernemering, die met zijn secretaresse een vrijmoedige relatie had, vertelde me dat hij elke morgen even zijn hand in haar blouse stak en zich daarna zeer goed voelde. Ze liet het vrolijk toe. Is dit een gewenste of ongewenste intimiteit?

Bestraffende blik, driftig blozend. 'De verhouding baas-secretaresse wordt ge-typeerd door machtsongelijkheid. Ik ga uit van gelijkwaardige collega's. Maar ik vind het voor die man wel pleiten, hij doet het tenminste niet stiekem. Als je met zo'n man begint hoef je geen roman-tiek te verwachten. Of die vrouw er ook echt vrolijk van wordt kan ik niet beoor-delen. Maar suggereren dat elke aanra-king gevaarlijk kan zijn is onzin. Een blik kan veel indringender werken, kan onge-looflijk geladen zijn.'

Nu doet ze treffend Mary Michon na die anderen begroet. 'Dag lieverd, dag schat.' Ze sluit je in de armen. Dat heeft niks met erotiek te maken.

Goed, ik geef toe, het moet niet gefor-ceerd zijn, bij Mary past het, maar als mijn radar meldt het is onrecht geeft dat een heel naar gevoel. Heus, je kunt niet thuis een warm mens zijn en op het werk afstandelijk en kil. Feminisering van de samenleving is voor mij het streven zoge-naamd vrouwelijke eigenschappen en vaardigheden hoger te waarderen. 't Gekke is, de meeste Opzij-vrouwen drie-

VERVOLG VAN 2

ennegentig procent, vindt dat lieflijkheid in andere relatie dan die met haar vaste partner goed is. Maar op de werkplek mag het niet.

Ik dacht toen ik mijn mening hierover schreef, dat geeft storm, maar mijn argumenten zitten zo logisch in mekaar, wat zouden ze er op tegen kunnen hebben. Kijk, Hedy zit helemaal op de gedachten ongewenste intimiteiten moeten stoppen, dat is ook zo, maar je mag niet suggereren dat alle intimiteiten op het werk slecht zijn. In het bedrijfsleven komen steeds meer vrouwen op cruciale plaatsen, daar moeten ze conflicten helpen oplossen. In dat geheel zit toch ook erotiek. Het leven is één brok erotiek. 't Is toch doodzonde om de erotiek te weren door alles maar ongewenst te noemen. 'Honnend over de kritiek van mannen. 'Ze hebben er niks over gelezen, baseren hun oordeel op horen zeggen. Ze zouden met wat ik wil blij moeten zijn.'

Zo belanden we bij haar tweede stokpaardje, andere manieren van vrijen. In plaats van 'het gevaar met condooms'.

'Ik vind dat in de voorlichting, de anti-aids spots, die andere manieren van vrijen veel vaker genoemd moeten worden. Wat monogamie betreft, uit mijn onderzoek blijkt dat veel vrouwen klakkeloos aannemen dat hun partner monogaam leeft. Nou, ten eerste bestaat monogamie alleen als ideaal, in de praktijk gaat het meestal anders. Als vreemd gaan, althans het eerlijk hierover zijn, taboe blijft wordt het risico van de verbreiding van aids vergroot.'

Leest je moeder wat je schrijft?

'Mijn moeder is in '82 gestorven. Ze vond feminisme iets geschijfs. "Er is toch niets mooiers dan kinderen krijgen en verzorgen," zei ze. Als ik zei: "Allebei je dochters zijn werkende vrouwen met kinderen" was haar antwoord: "Jullie mogen

wél werken." Alles wat voor anderen slecht was, bleek voor ons goed. Haar kinderen kwamen vóór alles. Na mijn scheiding geen enkel verwijt, ook niet van mijn vader. Ze kozen voor mij. Toen ik uit de depressie was werden ze ook weer goed met mijn ex. Ik vind dat knap. Mijn vader deed vroeger al veel huishoudelijk werk, ook omdat hij volstrekt niet kan stilzitten. Hij kookte in de weekends. Als ik bij andere kinderen thuis kwam dacht ik: hier gaat het niet zoals bij ons. Mijn moeder vond het fijn dat vader zoveel hielp, al wist ze dat ze erop werd aangekeken in de jaren vijftig. Na zijn pensioen is hij gewoon ermee doorgeshaan. Om de week eten mijn kinderen bij hem. Mijn zoons zijn nu achtien en zestien, vinden het nog steeds heerlijk om naar opa te gaan. Met oud en nieuw komt daar de hele familie. Meestal valt de familie uiteen na de dood van de moeder, bij ons niet. Hij heeft wel een vriendin, ze is tachtig, hij vijftienzeventig. Een latrelatie Hartstikke leuk. Mannen vallen door gaans niet op oudere vrouwen, maar hi kent haar al lang, ze was een vriendin van mijn moeder.'

Sombere periode

Soms heb je iets van een kind.

'Dat komt door m'n hoofd, 't is te groot en bol. Vlak voor de winter, ik ben in '43 geboren, zag ik er ook bol en blozend uit. 't Heeft te maken met m'n stofwisseling, een laag energieverbruik. Ik kan met weinig eten toe. Toch eet ik graag, maar uit psychische honger. Naar het verleden, naar 'rampzalig tijden' op de middelbare school. Het heeft mijn puberteit beïnvloed. Ik woog vijftienzeventig kilo, vond mezelf te dik, te lelijk en te jong, al m'n klasgenoten waren ouder. Eindelijk, op m'n acht-

jarige den ik door minder eten slanker geworden. Mijn tweede vermalingspoging deed ik met hongerstillende pillen. Zeventig dagen alleen astronautenvoedsel en veel drinken. Twintig kilo afgevalen.'

Wat was de aanleiding?

'Hij die mijn ex werd begon een buiten-echtelijke relatie. Ik wilde ook mooi zijn. We begonnen ermee uit nieuwsgierigheid, we hadden allebei weinig ervaring. Ik vind het niet erg dat het zo gegaan is. Ik heb er veel door geleerd, ook van die sombere periode en ik heb twee leuke kinderen. Nooit, echt nooit heb ik gedacht, we hadden het niet zo moeten doen. En een leven zonder moeilijkheden is toch niks. Lippen naar binnen. 'Ik ben zeer prestatiegericht opgevoed door mijn moeder. Ze was heel intelligent, had het gymnasium niet afgemaakt omdat elke stimulans ontbrak. Mijn ouders wilden ons de kansen geven die zij zelf niet hadden. Daarbij komt nog dat mijn moeder in de oorlog werd verweten dat ze een kind verwachtte, ze werd er echt op aangekeken, zo van dat doe je niet. Op m'n vierde kon ik rekenen en lezen. Op m'n tweede trad ik op tijdens verjaarsfeesten voor zo'n vijftien familieleden. Op m'n zesde op personeelsfeesten van Shell waar mijn vader werkte. Ik droeg een gedicht voor van Annie Schmidt, Ubbeltje van de bakker.'

De kindertjes moeten slapen, gaan al in hun ledikant.

Klaas Vaak komt op z'n tenen aan en strooit een handvol zand, en dan doen alle kindertjes meteen hun oogjes dicht.

Klaas Vaak gaat op z'n tenen weg en draait aan het knopje van 't licht.

Maar wie ligt daar wakker?

Ubbeltje van de bakker.

En zo vijf coupletten, die deed ik met gebarstjes erbij.'

Doet het voor. Verrassend, lief-veroverend.

'Toen ik trouwde heeft mijn vader in zijn speech dat Ubbeltje-gedicht verwerkt. Het was zo met mijn kind-zijn verweven, het was mijn Ubbeltje. Het liefst had ik naar het toneel gewild maar mijn ouders vonden dat een wereld die niet bij me paste. Terwijl ze mij zelf gestimuleerd hadden door me te laten optreden. Daardoor heb ik gemerkt hoe fantastisch het is als mensen voor je klappen, het heeft me wat dat betreft een zekerheid verschaft. Onderwijs is eigenlijk ook een soort toneelspeel, en een lezing houden is een soort uitvoering. Heerlijk hoor, vooral in een heel grote zaal als die van de Jaarbeurs waar duizend mensen in kunnen.'

Ik houd nu al twintig jaar lezingen, zie ontzettend veel in zo'n zaal, ik heb gemerkt hoe vrouwen zijn veranderd. De leden van de Bond van plattelandsvrouwen bij voorbeeld, wat ik die niet allemaal kan vertellen en waar ze over willen praten! Daardoor merk je pas dat het feminisme in een brede laag van de samenleving is doorgedrongen.

In Groningen doceer ik emancipatievraagstukken, de studenten zijn heel gemotiveerd, in tegenstelling tot de gemiddelde studenten.

Ik was in de jaren zestig nog wel zo onbenullig. Als ik na mijn huwelijk mijn werk had moeten opgeven, dan had ik het gedaan, maar ik kreeg van '69 af regelmatig opdrachten voor onderzoek. Emancipatie zei me toen niks. Maar na mijn depressie zag ik de situatie van vrouwen veel helderder. Niet door teleurstellende ervaringen met mannen, die heb ik nooit gehad. Mijn ex en ik waren nooit vijandig tegen elkaar. Er was ook geen sprake van oneerlijkheid, we hadden die andere relaties zelf aangehaald.

Ik was een tamelijk onzeker meisje, niet intellectueel, maar in relaties, erotiek, seks. Als je onzeker bent is het makkelijk dat je met iemand bent die je zekerheid geeft. Dat is makkelijk, maar je leert niet zelfstandig te zijn. Getrouwd met de idee tot de dood ons scheidt. Een paar maanden voor de scheiding had ik dat gevoel nog. Scheiden, ik dacht dat overkomt ons nooit. Maar toen ik hem voor de keuze stelde liet ik het helemaal open. Eigenlijk bewijst dat een zeker lef, vooral in die tijd. Maar we konden zo ook niet verder. Een gedicht eindigt met 'wat hebben we elkaar aangedaan'.

'Zulke dingen zelden we. Daar blijkt wel uit dat je twee kanten ziet, geen schuldige aanwijst. Je komt in een stroom terecht en daarin ga je mee. Na m'n depressie kon ik op een andere manier kijken. Er vielen me dingen op die ik nooit had gemerkt. Een klein profaan voorbeeld. Ik zat in het bestuur van het Bouwcentrum. Daar werd met zo'n gemak gezegd, we moeten de juiste man op de juiste plek. Een boze meneer schreef me: "Als u aan emancipatie doet waarom neemt u dan geen volwassen naam." Nou, voor mij mogen mannen Pietekete heten. Studenten zeggen wel 's, er is tussen vrouwen en mannen toch allang geen

verschil meer. Dan zeg ik, je hebt niet in de gaten wat er in twintig jaar is verworven. In het begin moesten feministen schrijven uit boosheid. Je moet je eerst verdomd kwaad maken, dat is voor het starten van een beweging noodzakelijk. Ik zit in de wetenschap, dan ga je meer rationaliserend te werk, je zoekt oorzaken, dan ben je al niet zo boos meer. Je wordt niet gauw kwaad?'

'Ik ben redelijk gewillig, wat anderen leuk vinden daar ga ik niet gauw tegenin. Wel word ik kwaad als ik merk dat iemand uit is op eigenbelang, als ik voel er klopt iets niet, het is oneerlijk. Ik houd erg van wiskunde, het was mijn lievelingsvak. Logica. Als iets me niet logisch voorkomt wil ik dat rechtzetten. Ik ben 14 maart geboren, in het teken van Vissen, ascendant Maagd. Vissen zijn hartstochtelijk, Maagd is exact. Heb je een horoscoop laten maken?'

'Dat deed ik zelf. Ik heb het ook voor anderen gedaan, die er niet in geloofden en verbaasd merkten dat er zoveel klopte. Ik vind het arrogant van onze cultuur om

'Sinds m'n zusje en ik kinderen hebben, zij twee dochters en ik twee zoons, zijn we bevriend. Als kind trok ik vooral op met m'n oudste broer, m'n kleinste broer is elf jaar jonger.'

Iteke Weeda, in 1976 gepromoveerd op het proefschrift *Communes en communievorming, is gesinssociologie aan de Landbouwhogeschool te Wageningen en buitengewoon hoogleraar Emancipatievraagstukken aan de Rijksuniversiteit Groningen. Haar Vriendschap in beweging verschijnt 5 april bij uitgeverij De Haan.*

Op 8 maart opent het derde net met een twee uur durende thema-avond van de IKON gebaseerd op het onderzoek van Iteke Weeda over vriendschap.

Ander werk van haar in de serie Alternatieven:
Ideaalbeelden rond leefvormen, variatie in denken over huwelijk, gezin en andere leefvormen (1982)
Van huwelijk tot echtscheiding, een regenboog van ervaringen (1983)
Voor en na de echtscheiding, gesprekken met 176 mensen over hun ervaringen (1983)
Huwelijkleven: ideaal en praktijk. Persoonlijke ervaringen en enquête-resultaten (1984)
Over liefde gesproken (1986)
Scheiden doet lijden, over (voor)oordelen over de gevolgen van echtscheiding (in samenwerking met Jan Groenewold, 1986)
Liefde, werk en ouderschap (1987)
Eigenzinnige erotiek (1987)

er zo wegwerpend over te doen.

Mijn interesse begon na mijn scheiding, zegt ze na een eindeloos lijkende stilte. 'Het gaf mij een mogelijkheid tot rationaliseren, het was een steun die ik in boeken over psychologie niet kon vinden. Ik heb me er echt heel grondig in verdiept. Loopt snel en zelfverzekerd naar de boekenkast. Komt terug met een groot dik boek dat ze dicht tegen zich aan houdt en niet uit handen geeft. De kaft hangt gedeeltelijk los: 'Je ziet, ik heb het stuk gelezen. In de wetenschappelijke wereld zelden ze toen ik erover begon: "Hou jij je daarmee bezig." Het was een vergaande door-de-mandvaller. Toen draaide ik de aanval om. Ik zei: "Heb je de astrologie bestudeerd?" "Nee," zelden ze. "Nou," zei ik, "het is onwetenschappelijk om dan te zeggen het is niks." Ik moest mijn emoties de baas worden,' zegt ze terwijl ze het boek opent. 'Het hoeft niet de waarheid te zijn, maar ik kwam tot een conclusie, een gedachte waarmee ik kan leven: 'Beide handen op een pagina vol geheimzinnige cirkels in kleur: 'Ik heb hierdoor duidelijk kunnen zien, we pasten niet bij elkaar. Daarom ging het mis. De oorzaak was een soort noodlot.'

BIBEB

teerde onder de noemer echtelijke liefde. Daarmee werd het pijnlijke fenomeen van verkrachting binnen het huwelijk niet 'uitgevonden', het werd alleen maar adequaat benoemd, waardoor het werd wat altijd versluierd was geweest, namelijk een geweldadigheid die je niet over je kant hoeft te laten gaan. Met de term ongewenste intimiteiten is het net zo gesteld. Die formulering heeft het tijdperk afgesloten waarin vrouwen geacht werden onvoorwaardelijk prijs te stellen op de avances van elke willekeurige man. Wie zoals Pleij meent dat de kwestie zich louter op het niveau van de betiteling bevindt ('Alles noemen ze tegenwoordig maar ongewenst'), zal nog voor grote verrassingen komen te staan in het leven. Want zodra iets een naam heeft bestaat het, en zal het dus herkend worden als wat het is.

Jullie zijn allemaal grote mensen, dus ik kan over dit soort zaken schrijven zonder te hoeven uitleggen dat wij het hier louter over de noodzaak van het benoemen der dingen hebben en wij dus niet zitten te beweren dat er binnen alle huwelijken de hele tijd op los wordt geraaid en verkracht, noch dat er alleen

Frunniken

RENATE DORRESTEIN

DT 8

En verfoeilijke heer, zekere Jaap Pleij uit

Roosendaal, lucht in een ingezonden brief in het aprilnummer van het feministische maandblad *Oprij* zijn gemoed over het besluit van minister Deetman, speciale inspecteurs aan te stellen om ongewenste intimiteiten in het onderwijs tegen te gaan. Pleij vreesd dat docenten hierdoor in 'een uiterst kwetsbare en chantabele positie' zullen geraken, een wijze van redeneren die om de een of andere reden telkens de kop opsteekt wanneer er een poging wordt ondernomen vormen van hinderlijke grijpgraagte te bestrijden. Hoepel toch op, Pleij, dacht ik reeds na lezing van drie zinnen ('zo worden degenen die werkzaam zijn in het onderwijs straks beschouwd als aanranders en verkrachters in de dop', enzoverder) want er moet toch wel iets intens mis met iemand zijn als hij het veel belangrijker vindt mannen tegen de beschuldiging van seksueel geweld te beschermen dan vrouwen en meisjes te vrijwaren tegen het ten prooi vallen daaraan. Laten wij dit nu eens gewoon fallocentrische noemen, dan weten we tenminste waar we het over hebben.

Vanuit deze levenshouding maakt men gemakkelijk grove denkfouten, zoals uit de volgende enormiteit van Pleij blijkt: 'Wat vroeger als vriendschappelijk lichamelijke werd beschouwd, wordt tegenwoordig als ongewenst betiteld'. Ik denk dat het zeker waar is dat men in het verleden meer dan nu straffeloos aan vrouwen kon zitten, maar ik weet zo net nog niet of de bepotelden daarin een plezierige lichamelijke uiting van vriendschap zagen. Ik vermoed eerder dat het altoos maar befrunnikt worden gold als een onvermijdelijk neven-effect van het vrouw-zijn, iets waaraan niet te ontkomen viel omdat het nu eenmaal onlosmakelijk bij het leven hoorde. Voor veel van wat vroeger als *het leven* werd beschouwd, hebben we tegenwoordig andere woorden: vrouwenmishandeling, seksuele intimidatie, ongewenste intimiteiten, bij voorbeeld. Aldus is in de taal de ware aard der dingen zichtbaar geworden en daarmee is hun onvermijdelijkheid discutabel gemaakt. Zo werd er nog maar kort geleden voor het eerst gesproken over verkrachting binnen het huwelijk, een praktijk die voordien gewoon resor-

maar vervelende mannen zouden bestaan die zich de ganse dag aan onwillende vrouwen opdringen — dat vind ik toch altijd zo prettig aan jullie als lezers, dat jullie het verstand en de geestelijke veerkracht bezitten om het denkraam wijd open te gooien en open-minded overall kennis van te nemen zonder meteen gelijk Pleij allerlei schoenen aan te trekken.

'Het echte probleem', besluit Jaap Pleij, 'is natuurlijk dat de Nederlandse vrouw zo geremd is in haar lichamelijke gedrag dat fysieke uitingen van affectie door haar als onplezierig worden ervaren. (...) Door deze onvoldoende karakterontwikkeling neigt men naar afstandelijk sociaal gedrag en daarom dreigt onze bevolking steeds verder te vereenzaamen'. Dit juweel kan ik niet ongemoeid laten. Als alle vrouwen van Nederland nu maar zo ontwikkeld waren om zich joelend van plezier te laten beklijpen en bekneden, dan was de eenzaamheid het land uit. Beste Pleij, het is mijn ervaring dat men doorgaans al niet eenzaam meer is wanneer men anderen met respect en hoffelijkheid tegemoet weet te treden. □

'Feministen moeten niet zo bang zijn om mannen te haten'

UN 25

(Door Anka van Voort-huijsen)

AMSTERDAM — Feminisme en mannenhaat zijn voor veel mensen onlosmakelijk met elkaar verbonden. Feministen zijn mannenhaters wordt nogal eens geroepen. „Onterecht”, concludeerde Renate Dorrestein zondag in De Balie in Amsterdam. „Feministen zijn nog te bang om mannen te haten. Maar het zou de vrouwenbeweging goed doen als daar eindelijk eens verandering in kwam.”

Dorrestein, aangekondigd als 'vooraanstaand feministe', geniet vooral bekendheid door haar (vaak) vinnige columns, in ondermeer het weekblad De Tijd en het maandblad Opzij. En uit ervaring kon zij zeggen dat de mannenhaat van femi-

nisten vooral op een mythe berust: „Veel feministen vragen mij om in mijn columns wat minder op mannen te vitten, want, zeggen ze dan 'dat is zo slecht voor De Zaak'.”

Volgens Renate Dorrestein moet het verschil eindelijk eens duidelijk worden tussen algemene mannenhaat en het haten van mannelijke kenmerken. „De wereld geeft mannen nu eenmaal meer vrijheden en voorrechten dan vrouwen. Als vrouwen zich daar tegen verzetten wordt dat gezien als verzet tegen mannen, terwijl onze kritiek de kenmerken geldt. Bovendien is de onderlinge verdeeldheid in de vrouwenbeweging altijd veel groter geweest dan de neiging om de handen ineen te slaan en gezamenlijk mannen te haten.”

Sommige dingen rechtvaardigen haat, betoogde de spreker. Eén van haar stokpaardjes, seksueel geweld, gebruikte ze daarbij als voorbeeld. „Uit onderzoek is gebleken dat negentig procent van de vrouwen in haar leven met enige vorm van

sexueel geweld te maken heeft gehad. Dat rechtvaardigt mannenhaat. Maar wat doen wij? Wij zien genuanceerd in dat niet elke individuele man een verkrachter is. Veel mannen benadrukken bij zulke verhalen dat zij zoiets nooit zouden kunnen doen, dat zij niet zo zijn.” Maar, aldus Dorrestein „Ik zou zo graag zien dat het hem wat kon schelen. Ik zou zo graag zien dat ze het belangrijk vonden.” En vraagt ze zich cynisch af: „Hoe bestaat het dat de wereld zo'n onherbergzaam oord is met al die 'fijne' mannen?”

Er is reden om sommige mannen te haten en om veel mannen af en toe te haten vindt de columnist, en, om het vuur van de discussie wat aan te wakkeren voegde ze er aan toe: „Feministische vrouwen zijn als het goed is, niet economisch afhankelijk van een man. Maar hoe zit het met onze emotionele afhankelijkheid? Gedragen wij ons niet als moffenhoeren door te benadrukken dat onze partners wél deugen? Knijpen wij niet onze ogen dicht, om niet te hoeven

RENATE DORRESTEIN: 'Er moet onderscheid gemaakt worden tussen mannenhaat en het haten van mannelijke kenmerken'.

zien dat de keizer geen kleren draagt?”

Het feminisme zou gebaat zijn bij een beetje mannenhaat, al-

dus Dorrestein. „Eigenlijk hebben we tot nu toe nooit iets ergers gedaan dan 'wij balen van ballen' zingen. Van haat is nooit

Homoseksuele predikant krijgt steun collega's

VR 95

Van onze kerkredactie
AMSTERDAM — Een hervormde predikant uit Zuid-Holland dreigt losgemaakt te worden van zijn gemeente omdat hij homoseksueel is. Twintig collega's hebben in een brief aan de generale commissie voor het opzicht in de Nederlandse hervormde kerk bezwaar aangetekend tegen deze voorgenomen maatregel. Zij voelen zich door het beleid in hun provincie „in ons persoonlijk en kerkelijk belang geschaad.” Vorig jaar weigerde de Schotse kerk in Rotterdam, die tot de hervormde kerk behoort, twee homoseksuele kerkeleden de toegang tot het Avondmaal.
• Pagina 10: Homo-predikant moet vertrekken.

Aanstootgevende posters taboe voor ambtenaren

(Van onze Haagse redactie)
VOORBURG — Ambtenaren van de gemeente Voorburg mogen in hun werkruimten geen aanstootgevende foto's of posters ophangen. Ook tijdschriften met naaktfoto's mogen door de ambtenaren niet naar het werk worden meegenomen. Het college van B & W zal ervoor zorgen dat in de werkruimten de fatsoensnormen in acht worden genomen.

De voorburgse gemeenteraad heeft een motie van die strekking aangenomen tijdens een debat over de beleidsnota vrouwenemancipatie. De motie was ingediend door de fracties van PvdA, CDA en Links Voorburg die vinden dat werkruimten van ambtenaren geen privé-vertrekken zijn en dat er niet van alles kan worden opgehangen.

Drie van de vier wethouders stemden tegen de motie; zij vinden dat de werkruimten juist wel een privé-karakter hebben en dat pin-ups gewoon kunnen blijven hangen. De meerderheid van de raad besliste echter anders.

UN 5

sprake geweest. We hebben mannen bijvoorbeeld nooit als groep bespot. Aan moppen over joden, homo's, vrouwen, belgen en negers geen gebrek, maar een repertoire met mannenmoppen hebben we niet eens. We zijn te beschroomd om mannen het mikpunt te maken van onze spot. We zijn te bedeesd om ze hartelijk uit te lachen of, als het uitkomt, ze te minachten of te haten. Terwijl de kikker van die dingen in een prins zou kunnen veranderen.”

„Als ik van mannenhaat verdacht zou worden, zou me dat plezier doen. Het zou me niet knakken. Want onder de mantel der liefde is nog nooit een revolutie gepleegd.”

Er kwam zelfs een soort handleiding voor mannenhaat-wanneer-nodig naar boven borrelen. „Thuis de heer van jouw begeren tegen het licht houden. Hem toetsen op het doen van de afwas is onzin, zo één verkracht er misschien toch nog lustig op los. Maar hoe chagrijnig wordt hij als je een tijdje niet wilt vrijen? Hoe nobel steekt hij dan in elkaar?”

Sommige toehoorders vermoedden toch een soort prediken van homoseksualiteit. Die beschuldiging wees Dorrestein pertinent van de hand: „De meeste doden vallen in het verkeer. Het risico van een auto kennen we allemaal. Toch zijn we geen voelers. Zo kan dat ook in een relatie. Dan komt er misschien iets uit de bus dat op meer realiteitszin stoot.” „Feministen willen een volwaardige, volwassen relatie met hun man. Je moet je niet verschrikkelijk rot voelen als je één keertje iemand haat. Je moet geen dingen pikken uit angst niet geliefd te zijn.”

Leef

11-4-88 Helmonds Dagblad - Pag. 7

Pedofilie

Regelmatig bereiken mij vragen of ik niet op deze plaats wil schrijven dat pedofilie (seksueel contact met kinderen, minderjarigen) moet kunnen, zij het onder bepaalde voorwaarden. Mensen die mij dergelijke verzoeken doen zijn in de regel actief, bij het verschijnsel pedofilie betrokken en zij willen daar openlijk voor uitkomen. Sterker nog, ze streven een volledige publieke acceptatie van hun seksuele voorkeur na.

Over pedofilie bestaat veel onduidelijkheid. De Nederlandse psychiater Kuiper schrijft in zijn boek 'Neurosenleer' het volgende: „De seksuele activiteiten bij pedofielen bestaan uit knuffelen (van kinderen), waarbij een orgasme optreedt, vragen of het kind wil kijken naar masturbatie en/of het genitaal (het geslachtsdeel) wil vasthouden.”

Wat moeten we daar nu mee? Als we een gesprek aangaan met een pedofiele man (het betreft meestal mannen), dan zal het gesprek al heel snel in de richting gaan van 'het is toch nooit bewezen dat het kwaad kan voor zo'n kind?'. Op deze manier krijgt men echter altijd het gelijk aan zijn kant. Een heleboel dingen zijn eenvoudigweg niet te bewijzen. Bovendien: als het bewijs er eenmaal is, is het voor de betrokkenen al te laat. De meeste mensen zijn als het ware intuïtief tegen pedofilie; veel mensen hebben het idee

dat pedofilie 'eenvoudigweg niet kan', 'niet hoort'.

Pedofielen van hun kant wijzen in zo'n geval op de grote culturele verschillen die er bestaan: in het oude Griekenland werd pedofilie zelfs uitgevonden om de legers heel hecht te maken. Elke soldaat had in die tijd een knaapje waar hij veel van hield, zodat hij extra hard vocht om het leven van dat

Door dr. Jan Verhulst klinisch psycholoog

knaapje te beschermen. De onderlinge band is in zo'n leger natuurlijk erg groot. Ook tegenwoordig nog zijn er culturen aan te wijzen waarin de seksuele omgang tussen volwassenen en kind vrij normaal wordt gevonden.

In Nederland moet je heel erg oppassen met wat je zegt, want je hebt zo weer een actiegroep aan je nek. Vandaar dat men heel

voorzichtig is met uitspraken in de trant van 'pedofilie is gestoord gedrag'. En toch is het dat: het is niet normaal om seksuele gevoelens op een kind te projecteren. De schadelijkheid ervan is echter weer een andere zaak.

Wanneer we kijken naar een 'normale' seksuele ontwikkeling, dan zien we in feite altijd een overgang van infantiele auto-erotiek (seks die vooral gericht is op je eigen lichaam, dus vooral masturbatie) naar erotiek die gericht is op anderen (of dit nu hetero- of homoseksueel geaard is). In alle gevallen is er sprake van een volwassen objectkeuze. Bij pedofilie is dat zeer zeker niet het geval. Het kind kiest niet zelf, om de doodeenvoudige reden dat we een kind in feite van alles kunnen laten kiezen. Als we het maar belonen. Zo kan ik mijn dochter van veertien maanden leren dat ze de trap moet oplopen met losse handjes. Er is nooit bewezen dat dat slecht is. En iedere keer als ze boven is, geef ik haar snoep. Op deze manier kan ik haar van alles leuk laten vinden. Conditioneren heet zoiets.

In het licht van bovenstaande lijkt het dan ook raadzaam met seksuele zaken te wachten tot het kind zover is dat het zelf keuze gaat maken. Want hoe je het ook wendt of keert, bij pedofilie wordt er toch een bepaalde vorm van seksualiteit aan het kind opgedrongen. En kinderen zijn te kostbaar om er mee te experimenteren: als ze het nu leuk vinden, wil dat nog lang niet zeggen dat ze er later geen moeilijkheden door krijgen.

Denkwijzer door René Diekstra

Hb 9.4

Seksuele omgang tussen volwassenen en kinderen is een uitermate gevoelige kwestie. Omdat seks en dus lustbevrediging in het spel is, is de belangstelling ervoor, zo gauw het in de openbaarheid komt, groot. Omdat er kinderen - onschuldige, onbezoedelde en betrekkelijk krachteloze wezentjes - in het spel zijn, is de verontwaardiging over 'het smerige misbruik' navenant groot.

Zoals altijd wanneer emotionerende taboe-onderwerpen publieke gesprekstof worden, gieren de misvattingen en fabels in het rond. De trammelant rond de Oude Pekela-affaire en de van kinderporno verdachte directeur van UNICEF in België en Frankrijk heeft dat weer eens heel duidelijk gemaakt.

Een van de fabels, die ik de laatste tijd vaak gehoord heb, is dat seksueel misbruik van kinderen tegenwoordig sterk aan het toenemen is. Er zou een soort epidemie aan de gang zijn. Maar uit wetenschappelijk onderzoek blijkt duidelijk dat seksueel misbruik van kinderen zo'n 40 tot 60 jaar geleden relatief even vaak voorkwam als nu. Een andere misvatting is dat seksueel misbruik van kinderen vooral binnen gezinnen plaatsvindt. Er zijn inmiddels heel wat studies die aantonen dat minstens de helft van de volwassenen die kinderen misbruiken, geen familieleden van het kind zijn. Wel is het zo dat het

vaak personen uit de wat wijdere omgeving van het kind zijn. Opmerkelijk is dat volwassenen, die kinderen uit hun gezin misbruiken, heel vaak hetzelfde doen met kinderen van buiten het gezin.

Nog een andere misvatting: het idee dat kinderen die zoveel misbruikt zijn, daarvan op den duur altijd schadelijke gevolgen ondervinden. Inderdaad is het zo dat seksueel misbruik bij kinderen de kans op allerlei emotionele problemen en stoornissen zowel direct als later, op volwassen leeftijd, duidelijk vergroot. Slachtoffers ervan lijden vaker van depressies, komen vaker onder psychiatrische of psychologische behandeling, raken vaker verslaafd aan alcohol en drugs, enzovoort. Maar vastgesteld is dat meer dan 50 procent van de kinderen die seksueel misbruikt zijn zich niettemin psychisch normaal

ontwikkelen. Ongeveer 20 procent van zulke kinderen ontwikkelt meteen of later psychische stoornissen. De belangrijke boodschap hierin is dat veel kinderen zich goed van het trauma van seksueel misbruik blijken te herstellen. Heel weerbaar zijn dus. Het idee dat een kind verloren is, een geestelijke 'kneus' wordt, is in veel gevallen dus een onterechte zorg van veel ouders. Opvallend zijn verder ook de misvattingen over de persoon van de dader. Zo denkt men vaak dat iemand die kinderen seksueel gebruikt, zelf als kind ook die ervaring heeft ondergaan. Studies onder jong volwassenen die kinderen misbruiken laten zien dat dit maar in minder dan de helft van de gevallen waar is. Jeugdervaringen van misbruikers leveren dus meestal geen afdoende verklaring (of excuus) voor hun gedrag op.

Nog een andere misvatting is dat het bij seksueel misbruik van kinderen niet zozeer gaat om seks, als wel om misbruik van macht, van geweld. Die misvatting hangt samen met de opvatting dat verkrachting in het algemeen minder te doen

heeft met seks dan met geweld (machtswellust). Maar bij seks met kinderen gaat het meestal werkelijk om seks. Veel misbruikers praten op een heel sensuele erotische manier over kinderen en hebben ook heel vaak exotische getinte fantasieën over seks met kinderen. Dat gegeven, en het feit dat de meeste seksuele misbruikers van kinderen mannen zijn (bij 95 procent van

ontwikkelen van intieme relaties met anderen waarbij geen seks in het spel is. Waarom hebben ze die moeilijkheid? Waarschijnlijk omdat jongens worden opgevoed op een manier die bepaalde belangrijke emotionele behoeftes die zij - net als meisjes - hebben, onbevredigd laat; de behoefte aan aanraking of streling en de behoefte aan nabijheid, aan 'close' zijn met anderen. Voor

Seksueel misbruik

de meisjes en 80 procent van de jongetjes), wijst er op dat mannen meer dan vrouwen echte liefhebbers zijn van seks met kinderen. Op zichzelf lijkt dat verwonderlijk, want vrouwen hebben veel meer en veel intensiever contact met kinderen en ook bij seks maakt de gelegenheid vaak de dief. Maar bij nader inzien zijn er goede redenen aan te voeren voor het feit dat mannen vaker dan vrouwen kinderen misbruiken. Allereerst hebben mannen in onze cultuur problemen met het

ben worden die behoeften meestal veel later in het leven pas vervuld, en meestal in of door seksuele relaties. Het bevredigen van hele fundamentele, in wezen niet-seksuele behoeften wordt op die manier gekoppeld aan seksuele beelden en fantasieën. Dit heeft tot gevolg dat mannen, als er zo'n behoefte opkomt, de neiging hebben naar een seksuele manier van bevrediging te zoeken, zelfs dat omgang met een kind betekent. Bij meisjes daarentegen, wordt al heel vroeg in de opvoeding

een onderscheid geleert tussen 'ledere' emotionele behoeften die te maken hebben met aanraken en intimiteit, en seksuele omgang.

Tot op zekere hoogte wordt meisjes zelfs geleerd hun intieme behoeften juist niet via seks te bevredigen en zij worden veel meer voorbereid als verzorgsters van kinderen. Als gevolg daarvan zijn vrouwen veel beter in staat aan hun emotionele behoeften te voldoen zonder dat er seks in het spel is en zijn ze veel minder geneigd relaties te 'seksualiseren'.

Een ander belangrijk punt is de manier waarop mannen in hun opvoeding wordt geleerd om geschikte seksuele partners te vinden. Opvoeding richt mannen in het algemeen op het zoeken naar partners in anderen, die jonger, kleiner, en lichamelijk zwakker zijn dan zijzelf. Kinderen zijn klein en zwak en daarom 'geschikte' seksuele partners in de zin van waarnaar mannen hebben geleerd te zoeken. Aan de andere kant worden vrouwen 'getraind' in het zoeken naar sekspartners in mannen die ouder, groter en sterker zijn dan zijzelf. Kinderen passen niet in

dat beeld. Want zij missen juist de eigenschappen die vrouwen geneigd zijn seksueel aantrekkelijk te vinden. Het zou dus heel goed kunnen zijn dat seksueel misbruik van kinderen een uitwas is van een algemeen maatschappelijk gegeven volgens welke mannen geleerd wordt, dat zwakheid en onderwerping erotisch is. Vandaar dat mannen geneigd zijn allerlei gezagsverhoudingen seksueel te kleuren, zoals de verhouding werknemer/werkgever en zelfs dokter/patient.

Een ander belangrijk punt is dat de meeste mannen een opvoeding krijgen waar in hun niet geleerd wordt de zorg voor kinderen als een voorname verantwoordelijkheid te zien. Als gevolg daarvan hebben ze veel meer moeilijkheden in het aanvoelen, en begrijpen van de behoeften van kinderen. Omdat ze zichzelf niet zien als verzorgers van kinderen, gaan ze zorgend bezig zijn met kinderen uit de weg (vinden het maar een vervelende, onbelangrijke activiteit) en leren ze dus ook niet zien dat seks met kinderen voor die kinderen schadelijke gevolgen kan hebben.

Zelfs na seksueel misbruik van kind zien veel mannen nog altijd niet in dat de ervaring voor het kind ontwrichtend was. Eenvoudig omdat ze zich niet in het kind kunnen verplaatsen. Ik denk, dat deze situatie in de toekomst nog verder zal verslechteren. Als gevolg van de steeds kleinere gezinnen, waarin de kinderen elkaar in leeftijd snel opvolgen, hebben nog maar heel weinig jonge mensen de kans om ervaring met baby's en kleine kinderen op te doen. Het eerste kleine kind dat ze in hun armen houden is dat van henzelf en dan zijn ze vaak al 25, 30 jaar oud of zelfs nog ouder. Nogal wat mensen zullen zelfs nooit in hun leven een kind in hun armen houden, laat staan verzorgen. Voor een kindvriendelijke wereld is dat natuurlijk niet bevorderlijk.

Misschien is een oud idee van de Amerikaanse kinderarts Benjamin Spock, namelijk baby- en kinderverzorging als verplicht vak voor alle middelbare scholieren, toch niet zo gek. En het is evenmin een gek idee als vaders met hun kindertjes wat meer 'moedertje' en wat minder 'krijgertje' zouden spelen.

Seks met kinderen

Hb ?
Vooropgesteld dat ik vind dat in het artikel 'Seksueel misbruik' (René Diekstra, uw blad van 9 april 1988) een aantal heel goeie dingen wordt gezegd, wil ik toch een paar kanttekeningen plaatsen.

Seks met kinderen wordt hier vooral belicht vanuit twee tekortkomingen: In de opvoeding hebben mannen 'geleerd' zich te richten op partners die „jonger, kleiner en lichamelijk zwakker zijn dan zichzelf“. Daarnaast is mannen middels de opvoeding, in tegenstelling tot vrouwen, niet geleerd een onderscheid te maken tussen zogenoemde teder emotionele behoeften (knuffelen, strelen e.d.) en seks. Hieruit zou dan voortvloeien dat mannen deze 'ledere' behoeften slechts kunnen 'seksualiseren'.

Beide tekortkomingen zullen in veel opvoedingssituaties ionderdaad zichtbaar zijn; alleen betekent dit nu dat seks met kinderen altijd een gevolg is

van deze tekortkomingen? De veronderstelling die op de link ligt, is dan dat pedofielen minnen zijn die in sterke mate niet deze tekortkomingen kampon. Diekstra zelf is zo verstandig om deze link niet te leggen in zijn artikel, maar of dat ook voor alle lezers zal gelden is de vraag.

Voor zover ik weet vinden pedofielen het kinderlichtam mooi, d.w.z. mooier dan dat van volwassenen. Mede om die reden voelen zij zich tot kinderen aangetrokken en daarom onderscheiden ze zich van die categorie mensen voor wie kinderen interessant zijn omdat ze zwakker, kleiner en gemakkelijker te manipuleren zijn.

Wat de tweede tekortkoming betreft: voor mijzelf en de mij bekende pedofielen is het kind geen surrogaat of tweede keus, bijgevolg zijn de 'behoefte' afgestemd op het kind.

Nogmaals: uit de beschrijvingen van seksueel misbruik in het artikel maak ik niet op dat Diekstra hier specifiek doelt op pedofielen (hij gebruikt dat woord nergens). Het leek mij in deze heksenjacht-achtige tijd evenwel niet overbodig dit onderscheid nog eens duidelijk te maken.

DANIEL H.,
Haarlem
(Volledige naam en adres zijn bij de redactie bekend)

Advies gelijk behandelen gaat zwaarder wegen

Van onze parlementaire redactie
DEN HAAG - Diensten van de rijksoverheid kunnen in de toekomst alleen in overleg met de minister van sociale zaken uitspraken van de commissie gelijke behandeling van mannen en vrouwen naast zich veerleggen.

Minister De Koning van sociale zaken heeft de Kamer gisteren per brief van dit kabinetsbesluit op de hoogte gebracht.

De nog in te stellen commissie is opgenomen in het wetsvoorstel gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de arbeid. De commissieleden, die overigens geen bindende uitspraken kunnen doen, moeten beoordelen of handelingen

van bedrijven en overheidsdiensten niet in strijd zijn met bepalingen in de wet.

De D66-fractie in de Kamer had De Koning gevraagd voor alle overheidsdiensten te bepalen, dat zij alleen van uitspraken van de commissie zouden kunnen afwijken, nadat sociale zaken daar toestemming voor had gegeven.

De Koning wil daar niet aan. Hij vindt dat dan de verantwoordelijkheid van collega ministers voor hun departement in het gedrang komt. Bij gemeenten en provincies verzet de eigen beleidsvrijheid zich ertegen. Hij wil nu niet verder gaan dan de bepaling dat de minister van sociale zaken gehoord moet worden.

Kritiek van Christelijke schoolraad

Wet gelijke behandeling zou bijzonder onderwijs meer vrijheid moeten gunnen

Van onze onderwijsredactie
DEN HAAG - De Nederlandse protestants-christelijke schoolraad (NPCS), koepel van besturen en personeelsorganisaties, wil op enkele punten meer vrijheden houden dan de regering heeft voorzien in haar voorstel voor een algemene wet gelijke behandeling.

Zo vindt de NPCS het onjuist dat het verbod om onderscheid te maken op grond van godsdienst en levensovertuiging ook van toepassing is op het bijzonder onderwijs.

Het bijzonder onderwijs zou van dit verbod moeten worden uitgezonderd. De bijzondere school houdt volgens het wetsvoorstel weliswaar de vrij-

heid om bepaalde eisen te stellen aan leerkrachten en leerlingen die kunnen worden ontleend aan grondslag en doelstelling van de school.

Maar de school zal steeds moeten verantwoorden waarom zij het redelijk vindt ook gebruik te maken van deze vrijheid om onderscheid te maken.

Verder vindt de schoolraad het wetsvoorstel onduidelijk waar het spreekt over „de persoonlijke levenssfeer“.

Die zou niet iets absoluuts zijn, maar toch mag de school geen eisen stellen die tot de persoonlijke levenssfeer behoren. De NPCS wil ook hierin de handen meer vrij houden.

De persoonlijke levenssfeer verdient volgens de raad volstrekte bescherming als het om de „intieme“ levenssfeer gaat.

Maar het schoolbestuur moet wel eisen mogen stellen aan „openbare gedragingen“ zonder daarbij het belang van de persoonlijke levenssfeer uit het oog te verliezen.

Oneens

De PCO (Protestants-christelijke onderwijsvakorganisatie) is aangesloten bij de NPCS, maar deelt niet de standpunten van de koepelorganisatie over het wetsvoorstel gelijke behandeling van de regering. Samen met de vakbonden ABOP en KOV, de vakcentrales CNV en FNV,

de Vereniging voor openbaar onderwijs en organisaties als het COC en het Humanistisch verbond, heeft de PCO deze week verklaard het wetsvoorstel slecht te vinden en eerder een vrijbrief voor ongelijke dan voor gelijke behandeling.

Voorzitter Leen ter Haar: „De NPCS verzet zich tegen een verantwoordingsplicht voor het bijzonder onderwijs. Daarmee zijn wij het niet eens. Een schoolbestuur moet zich wel degelijk verantwoordelijk weten voor de interpretatie die het geeft aan grondslag en doelstelling. En het hele begrip 'gedragingen' is volstrekt onbruikbaar.“

De PCO vindt dat er beter geen wet kan komen, dan een slechte wet.

Don Bosco's fijne neus voor jongens

Nederlandse salesianen vieren eeuwfeest zonder juichtonen

FR 8-4-88

door Pieter van der Ven

„Hadden we de sleutel maar om jongeren meer te bereiken,” verzuchtte pater André Asma, de overste van de Nederlandse salesianen. De volgelingen van de legendarische Italiaanse heilige van de jeugd don Giovanni Bosco koesteren idealen, spreken over de uitdagingen van deze tijd, maar vieren hun jubileum met bescheidenheid.

Honderd jaar geleden stierf Don Bosco. Deze volkspriester mocht tijdens zijn leven al de honderdvoudige vruchten van zijn arbeid zien. Want, wat begon met het misdienaar laten worden van een paar voor gaig en rad opgroeiende Turijnse straatjongens, was in 1888 al uitgegroeid tot een internationale organisatie, een nieuwe religieuze congregatie met, mannelijke en vrouwelijke tak samen gerekend, al meer dan duizend leden. Hij noemde zijn club naar de beminlijke heilige Franciscus van Sales - de salesianen.

Zijn succes was een combinatie van flair en intuïtie, genade en omstandigheden - geen vrucht van grondige studie. Zijn 'pedagogiek' was radicaal en aanstekelijk: geef ze vertrouwen en maak ze mee verantwoordelijk. Zodra een jongen bij wijze van spreken zijn eigen haar kon kammen, kreeg hij de supervisie over het haren kammen van tien anderen.

Volgens de salesianen heeft Bosco's intuïtie van toen nog niets aan actualiteit ingeboet. Wel was de heilige Don Bosco een kind van zijn tijd in zijn theologische opvattingen en zijn vroomheidspraktijk. En die moet je honderd jaar later in Nederland natuurlijk niet kopiëren. Maar de overtuiging dat de jeugd meetelt en de eerbied voor de waardigheid van het kind staan voor salesianen nu nog als een paal boven water. 'Grootbrengen kun je niet niet door klein te houden', vinden ze.

Toeters en bellen

Over de hele wereld is de honderdste sterfdag van Giovanni Bosco herdacht, al naar gelang massaal en vol toeters en bellen, of sober en bescheiden. De Nederlandse viering valt zeker in deze laatste categorie. Zo was er in maart in het hoofdkwartier van de salesianen te Leusden een missiedag en een 'pedagogische dag' met als vraag of Don Bosco een opvoeder is voor vandaag. Verder zijn er de komende maanden nog in allerlei verbanden en her en der bijeenkomsten, voor oud-leerlingen, voor vrienden en medewerkers, een 'karoeseldag', een derde-wereld-braderie enzovoorts en deze zondag een kinderfeest in Rijswijk.

In september is in Leusden een 'manifestatie', maar ook deze zal niet wedijveren met die in Panama bijvoorbeeld, waar honderdduizenden voor op de been kwamen.

De salesianen hebben in Nederland

een bescheiden rol gespeeld; hun aantal is nooit erg groot geweest en hun aanpak nimmer zo apart dat zij zich als de r.-k. opvoeders bij uitstek ontpopten, zoals Don Bosco zelf was. Misschien was daarvoor teveel concurrentie van andere congregaties. Bovendien was er bijvoorbeeld voor de jezuiteten toch meer eer te behalen aan het opvoeden van een elite dan voor de salesianen die zich meer wijden aan jongens uit volkswijken.

Het jubileumjaar is een bindmiddel voor wat men graag noemt de salesiaanse 'familie': leden, vrijwilligers, medewerkers, vrienden en weldoeners. De salesianen zelf vergrijzen en als religieuze congregatie in Nederland lijken hun jaren geteld. Er zijn nog wel salesianen direct betrokken in werk onder jongeren, zoals in Den Haag, in Leusden en natuurlijk 'jongeren-op-weg' in Hoog Soeren bij Apeldoorn. Ook wordt er nog gewerkt aan katechese-projecten, maar meer en meer moeten werk en het directe contact worden overgelaten aan jongere medewerkers (st)ers. „Don Bosco is niet ons eigendom,” zegt pater Asma.

Floers

Het is een extra reden tot soberheid bij de festiviteiten. Er hangt een floers van afloop en afscheid omheen en aan juichtonen is geen behoefte.

In het kader van het jubileum wordt echter ook ver over de eigen zorge-

lijke grenzen heen gekeken. Een actie voor de straatkinderen van Don Bosco in een tiental landen levert geld op, en biedt ook materiaal voor de school. En wat daar eventueel aan creatiefs uitkomt is weer te zien op een manifestatie in september. Pater Wim Saris in Leusden is enthousiast over het doel van de jubileum-actie. Hij denkt aan de *musaraffas*, de kleine 'ratten' in Bogota, die overdag in kleine bendes hun kostje bij elkaar roven. Een salesiaan is daar in de beste traditie van Don Bosco zomaar aan de slag gegaan. Inmiddels zijn er honderden jongens bezig zichzelf en elkaar uit de goot te werken.

Warmte en hart

Don Bosco was een en al warmte en hart voor zijn jongens. De Gay-krant stond eerder dit jaar al stil bij deze figuur, zonder platte insinuatie werd Don Bosco daar getekend als een man die zeer van jongens hield.

Een prima verhaal, vindt pater Saris. Hij herinnert zich dat de salesianen altijd vreselijk benauwd waren dat iemand ergens ooit kwaad van zou denken. Voor hun omgang met de jongens stond elke affectiviteit onder verdenking; ze hadden de strikste instructies dat aanraking levensgevaarlijk was.

Overdrevens, vindt Saris die paniek rondom lichamelijke achteraf. Hij zou nu minder benauwd zijn voor eens een gezellige knuffel op z'n tijd. Kinderen, zeker als ze langere tijd van huis zijn, hebben wel eens

behoefte aan warmte en geborgenheid, is zijn ervaring.

Dr. Ton van Schaik beschrijft in 'Don Bosco op de Veluwe' hoe het toeging op het salesiaanse seminarie Don Rua te Ugchelen. Ook hij signaleert de obsessie en beklemming met sex.

Het opvoedingssysteem profiteerde niet van de spontane levenssfeer van Don Bosco, stelt hij vast. En hij spreekt van een versmalling van de moraal tot de onkuished die je, zoals de latere bisschop J. ter Schure de jongens nog in 1955 dreigend verzekerde, kon ruiken.

Zou dat het enige zijn dat is overgebleven van Don Bosco's „fijne neus voor de problemen van de jeugd”, waar de oude Zwitserse hagiograaf Walter Nigg over schrijft? Dat mag dan terecht een versmalling heten en dat is op zichzelf reden voor bescheidenheid bij het eeuwfeest.

Maar voor de huidige vragen rondom jeugd en kerk en toekomst ziet Walter Nigg de sleutel nog ergens anders. Jongeren hebben weinig historisch besef, zegt hij. Don Bosco staat toch te ver van ze af; wat we nodig hebben is gewoon „een nieuwe heilige, liefst vandaag nog”.

Actie nodig tegen kinderhandel

FR 13

Van een onzer verslaggevers
AMSTERDAM - Er zijn dringend maatregelen nodig om de handel in kinderen tegen te gaan. Dit heeft de hoogleraar jeugdrecht dr. J. Doek gisteren gezegd op een bijeenkomst aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Onderzoekers uit Pakistan, Argentinië, Noorwegen en Nederland vertelden daar op wat voor gruwelijke manier kinderen in hun land worden misbruikt.

In veel landen hebben kinderen seks met volwassenen, om zo aan geld en eten te komen. Soms zijn deze jonge prostitués nog geen vier jaar oud. In andere landen worden kinderen door hun moeders verkocht, omdat ze zelf niet voor hen kunnen zorgen. Jonge kinderen worden ook naar kampen gebracht, waar ze iedere dag mee moeten helpen met de aanleg van een autoweg.

Hoeveel kinderen precies door volwassenen worden misbruikt is moeilijk te zeggen, omdat dit vaak stiekem gebeurt. Wetenschappers vermoeden dat over de hele wereld miljoenen kinderen worden misbruikt. In de Verenigde Staten alleen al worden tweehonderdduizend kinderen gedwongen seks-spelletjes te doen met volwassenen of te poseren voor seksbladen. In Brazilië verdienen vijfhonderdduizend kinderen hun geld door te 'vrijen' met volwassenen.

Volgens professor Doek moeten de Verenigde Naties volgend jaar een verdrag ondertekenen waarin de aangesloten landen officieel de rechten van het kind erkennen. Pas dan kunnen regeringen worden aangepakt die niets doen tegen kinderprostitutie. Unicef, het kinderfonds van de Verenigde Naties, zal dan projecten in de Derde Wereld moeten bekostigen die kinderen kunnen beschermen. De organisatie *Defence For Children International* begint volgend jaar een internationale voorlichtingsactie over kinderprostitutie.

Veel kinderen belanden in de prostitutie omdat dit de enige manier is om aan geld te komen. Zij zwerfen op straat en moeten zelf voor eten zorgen. Anderen worden door hun ouders de straat op gestuurd om 'bij te verdienen'. Soms halen misdadige organisaties kinderen met een smoesje bij hun ouders op het platteland weg. Ze denken dat zij naar school mogen in de grote stad, maar in werkelijkheid komen ze in sekshuizen terecht.

Legerkampen

Ine Plouman heeft onderzoek gedaan naar het leven van de kinderen op de Filipijnen. Volgens haar moeten daar steeds meer kinderen hun geld verdienen met hun lichaam. Dat doen ze vooral in de toeristenstreken en rondom de Amerikaanse legerkampen. „Per jaar zijn dertigduizend jonge prosti-

tues zwanger van Amerikanen”, zegt Plouman. „Sommige baby's worden verkocht voor vijftig gulden gulden. Mooie baby's doen ze voor vierhonderd gulden van de hand.”

Zeelui

In de havenstad Olongopo op de Filipijnen vaart om de zes weken een vloot binnen met zo'n zesduizend zeelui. In de stad werken vijfduizend kinderprostitués. Volgens Plouman willen de Amerikaanse soldaten met steeds jongere kinderen vrijen. Ze zijn bang aids op te lopen en denken dat jonge kinderen deze gevaarlijke ziekte zeker niet hebben. Maar inmiddels is bij 24 jonge kinderen gebleken dat ze aan aids lijden. „Sommige soldaten maken er ook een spelletje van”, zegt Plouman. „Wie zal vanavond het jongste hoertje hebben?” Een ander vreselijk voorbeeld geeft de advocate Asma Jahagir uit Pakistan. In dat land is het door de wet verboden te vrijen voordat je bent getrouwd. Een meisje dat de politie kwam vertellen dat ze verkracht was, moest voor de rechter komen. Deze was er niet van overtuigd dat het meisje tegen haar zin had gevreeën. De dader ging vrijuit. Maar het verkrachte meisje moest de gevangenis in omdat ze met een man naar bed was geweest vóór haar huwelijk.

De advocaat Noberto Liwski sprak gisteren over de adoptie van kinderen in Argentinië. Volgens hem is het adopteren van kinderen de laat-

ste tien jaar 'handel' geworden. Wanneer ouders een kind willen aannemen, hoeven zij geen contact op te nemen met een instelling, die de adoptie regelt. De ouders kunnen een kind kopen bij een misdadigersbende die daar veel geld aan verdient. Zes van de tien Argentijnse adoptiekinderen is op zo'n manier verkocht.

Eten

Het is heel moeilijk iets tegen de handel in kinderen of het misbruik te doen. Meestal verkopen kinderen zelf hun lichaam omdat ze anders geen eten hebben. Soms kan alleen een klein hulpproject een paar kinderen uit de nood helpen. Op de Filipijnen bijvoorbeeld proberen vrijwilligers kinderen uit de prostitutie te halen en onder te brengen in een opvanghuis. Maar die kinderen hebben nooit een vak geleerd en kunnen niet aan de kost komen. Daarom wordt hun geleerd een instrument te bespelen, zodat ze in de stad van de muziek kunnen leven. „Dat lukt maar bij een paar kinderen”, zegt onderzoekster Plouman. „Veel kinderen hebben al te veel meegemaakt, en kunnen niet meer omschakelen. Ze hebben honger en zijn gewend aan eten te komen door met volwassenen te vrijen. Een oplossing voor de kinderprostitutie is nog ver weg. Dan moet eigenlijk de hele wereld veranderen. Want zolang er armoede is, zal er ook prostitutie bestaan.”

Brochure: homoseksuele jongeren vaak eenzaam

"Ze starten niet in het leven zoals heteroseksuelen dat doen. Ze starten pas veel later. Maar in de ogen van de wereld vertonen ze een kinderachtig gedrag. Dan hebben ze weer met onbegrip te maken".

Dat is de kern van de brochure 'De tweede start, de puberteit van homoseksuele jongeren'. Het boekje is een uitgave van de Stichting Landelijk Overleg Werkgroepen Ouders van Homoseksuele Jongeren.

"De brochure is geschreven voor ouders en ook voor docenten", aldus Joke Riebergen, echtgenote van de secretaris van de SLOW Ouders Homoseksuele Jongeren en schrijfster van de brochure. "Docenten leren leerlingen naast andere zaken sociaal gedrag en ze behoren daarin ook een voorbeeld te zijn. De school doet over het algemeen of er geen homoseksuelen

bestaan. Docenten zijn daarvoor ook niet opgeleid. Als seksualiteit ter sprake komt, bij voorbeeld bij maatschappijleer, gaat het over heterorelaties. Bij de biologielessen wordt seksualiteit meestal technisch behandeld en is dan gericht op voortplanting of eventueel het voorkomen daarvan. Het is maar zelden dat seksualiteit als lustbeleving aan bod komt."

"Veel kinderen die weten of vermoeden dat ze homofiel zijn, voelen zich niet veilig en lekker op school", zegt Joke. "Dat komt onder meer doordat discriminerende opmerkingen van andere kinderen worden toegestaan. Je hebt wel homoseksuele docenten, maar die durven daarvoor vaak niet uit te komen, uit angst voor ontslag of omdat ze bang zijn dat ze alleen komen te staan en daardoor hun geloofwaardigheid voor de klas verliezen."

Homoseksuele pubers hebben het

duis moeilijk, nog moeilijker dan hun heteroseksuele leeftijdgenoten het soms al hebben. "De puberteit is een groepstijd. Je moet op elkaar lijken in kleding en gedrag. Als je je kunt aanpassen, ben je veilig in de groep. Je hoort te vallen op het andere geslacht. Maar seks moet je leren met vallen en opstaan, door het maken van fouten. Homoseksuele pubers is het niet gegund om die fouten te maken, om te experimenteren. Je hebt homoseksuele pubers die zich dan maar aanpassen. Maar hun start in het seksuele leven is een valse start. Anderen trekken zich terug. Die vereenzamen vaak. Ze staan stil in hun ontwikkeling. Ze zijn ontzettend met zichzelf bezig en daardoor wil de studie vaak ook niet zo best lukken." De brochure kost 50 cent en is verkrijgbaar bij de SLOW Ouders van Homoseksuele Kinderen, postbus 485, 7800 AL Emmen.

Dasblad Kennemerland 19-4-88

hand neemt kan zich daar nog over verbazen: Van de Velde stelde het huwelijk centraal en de geslachtsdaad werd als een hooggestemde gebeurtenis (de 'eenwording') beschreven en omringd door poëtische uitspraken en aforismen, die overigens een aantal gedegen anatomische en fysiologische hoofdstukken niet in de weg stonden. Destijds trok vooral het hoofdstuk "Plaatsing en houding bij den coitus" sterk de aandacht, waarin op een uitklapbare pagina tien 'standjes' werden beschreven, alle met voor- en nadelen. Want "zomin als tussen een normalen man en een normale vrouw een bevredigende zieleliefde kan bestaan zonder het complement der lichamelijke vereniging, evenmin is een ideale geslachtelijke eenwording mogelijk zonder dat de zielen elkander in liefde vinden en toebehoren", zei Van de Velde. Wat wil men nog meer. Orale en anale seks bleven onbesproken, zelfbevrediging kwam slechts heel terloops ter sprake en aan anticonceptie bestond in een volkomen huwelijk kennelijk geen behoefte.

De poëzie in de voorlichting van tegenwoordig is ver te zoeken. Het taalgebruik is directer geworden, techniek, voorbehoedsmiddelen en seksueel overdraagbare ziekten zijn een steeds belangrijkere plaats in de voorlichting gaan innemen en over het huwelijk wordt praktisch niet meer gesproken — we hebben tegenwoordig 'een vaste relatie'. Illustraties geven punctueel aan op welke plaats we moeten wezen en wie wat dient vast te houden. Toch, seksualiteit is meer dan seks.

Masters en Johnson, die in 1970 met hun werk *Human Sexual Inadequacy* (seksuele ontoereikendheid bij de mens) gebaseerd op hun ervaringen als sekstherapeuten zeer de aandacht hadden getrokken, schreven in 1982 een lijvig standaardwerk over seksualiteit, nu samen met Robert C. Kolodny, een clinicus, waarvan nu de Nederlandse vertaling is verschenen. De traditie van Van de Velde lijkt hersteld: liefde en romantiek spelen weer een rol bij seksualiteit. Behalve uitvoerige anatomische, fysiologische en psychologische beschouwingen omtrent man en vrouw worden inderdaad ook het beminnen en bemind worden aan de orde gesteld: de romantische liefde en alle stadia die een liefde kan doormaken. Alles staat er in, ja ook de sekstherapie, de seksfantasie (voor velen toch nog lange tijd taboe) en de lustbeleving. Toch is goed merkbaar dat het boek al weer enkele jaren oud is. Wie praat er nog over het HTLV3-virus als we het over aids hebben? En waarom de afkorting std (sexual transmitted disease) niet vertaald in soa (seksueel overdraagbare aandoening) zoals in Nederland gebruikelijk? De vertaler heeft zich kennelijk niet voldoende toegerust geacht de tekst te actualiseren: hetero-aids is nog niet aan de orde en de regels over "seksuele pesterijen op het werk" doen gedateerd aan, zijn althans niet aan de Nederlandse situatie aangepast. Daar staat tegenover dat verkrachting, kinderporno en incest op treffend actuele wijze worden behandeld. En, tenslotte, anatomie en fysiologie, voor zover van belang in seks en seksualiteit, worden duidelijk uitgelegd aan de hand van tekeningen die niet te wensen (en te raden) overlaten.

E.J. Boer

Hof: slaande politieman moet alsnog vervolgd

AMSTERDAM (ANP) - Het gerechtshof in Amsterdam wil dat het openbaar ministerie een politieman van het bureau IJ-tunnel vervolgd, om te zien of de agent zich heeft schuldig gemaakt aan mishandeling van een verdachte van diefstal. De verdachte werd vier jaar geleden met drie anderen opgepakt wegens het stelen van bouwmaterialen. "Bij zijn aanhouding werd hij door de politieman zodanig geslagen en getrapt dat andere agenten hem van de verdachte af moesten trekken. Op het bureau werd hij door de agent in de cel gezet en kreeg daarbij een vuistslag in het gezicht, waardoor een tand brak. Een dag later pas verscheen een dokter", al-

duis de advocaat van de verdachte, mr. H. Kersting. De zaak tegen de agent werd geseponeerd. De agent kreeg wel een waarschuwing in zijn dossier. Daar bleef het toen bij. Mr. Kersting diende echter een beklagschrift in bij het hof met het verzoek de agent alsnog te laten vervolgen. "Een vuistslag in het gezicht rechtvaardigt, gezien de omstandigheden en de aard van het letsel, strafrechtelijke vervolging. Een aantekening in het dossier van de agent is niet voldoende", aldus de motivering van het hof. Kersting is blij met de de mogelijkheid voor zijn client om 1500 gulden schadevergoeding te eisen.

BEMINNEN

Masters & Johnson over Liefde en seks
NRC 16
door William A. Masters, Virginia E. Johnson en Robert C. Kolodny
482 blz., geill., De Kern 1988,
vertaling Parma van Loon (Masters & Johnson om human loving and sex, 1982), f 69,50
ISBN 90 325 0282 4

Enkelen herinneren zich misschien nog de beisa die eind twintiger jaren ontstond rond een boek van dr. Th.H. van de Velde, *Het Volkomen Huwelijk*. Het behandelde seksualiteit op voor die dagen vrijmoedige wijze. Van de Velde kon het hier aanvankelijk niet uitgeven en ging er mee naar Zwitserland. Wie het nu nog eens ter

'Opeisen tv-film ondermijnt geloofwaardigheid media'

AMSTERDAM (ANP) - De Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) is ernstig verontrust dat wederom journalistiek materiaal door justitie en politie voor opsporingsdoeleinden wordt gebruikt. Volgens de vereniging leidt dit tot een onterechte ondermijning van de geloofwaardigheid van nieuwsmedia. De NVJ reageert hiermee op de vordering, dinsdag, door het openbaar ministerie in Rotterdam van nog niet uitgezonden filmbelden van Veronica. De omroep moet de beelden, van de op Tweede Paasdag gespeelde voetbalwedstrijd Feyenoord-FC Den Haag, afstaan in het kader van een strafrechtelijk onderzoek tegen enkele anonieme

supporters van de voetbalclub FC Den Haag. Veronica zal tegen de vordering een klacht indienen bij de Rotterdamse rechtbank.

Volgens de NVJ wordt door deze 'steeds vaker gehanteerde werkwijze' van justitie een ongewenst en schadelijk verband gesuggereerd tussen pers en omroep enerzijds en justitie en politie anderzijds. Dit kan volgens haar leiden tot "inperking van de toegankelijkheid van informatie en tot gevaar voor de veiligheid van journalisten op plaatsen van onrust omdat zij niet meer worden gezien als vergaarders van informatie maar als hulpkrachten van politie en justitie".

Rechter kan vader recht geven kind te erkennen

Van onze verslaggever VK20
AMSTERDAM - De rechter kan het veterecht van de moeder, waarmee zij erkenning van een kind door de biologische vader kan tegenhouden, ontkrachten. De absolute bevoegdheid van de moeder om erkenning te verhinderen — ook zonder gegronde reden — is in strijd met het recht op gezinsleven, zoals dat is gewaarborgd in het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens. Dit heeft de Hoge Raad uitgesproken in een beschikking op 8 april.

De uitspraak van de Hoge Raad betekent een stevige correctie van artikel 224 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, waarin staat dat erkenning van een kind door de biologische vader niet is zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de moeder. Het hoogste rechtscollege loopt hiermee vooruit op nieuwe wetgeving op het gebied van het familierecht.

Er ligt een wetsontwerp tot wijziging van de procedure voor de erkenning van een onwettig kind. Een kind — wettig of onwettig — wordt altijd als natuurlijk kind van de moeder beschouwd. Door erkenning — alleen mogelijk door ongehuwde mannen — krijgt het ook de staat van natuurlijk kind van de vader. Voor de erkenning moet de vader zich melden bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand of bij een notaris. Die maakt dan een akte van erkenning op.

Volgens het ontwerp is voor erkenning geen toestemming meer nodig van de moeder, maar wel instemming. Die instemming kan — als de moeder weigert — worden vervangen door toestemming van de kinderrechter. De Hoge Raad heeft bepaald dat al onder het huidige recht een rechterlijke

uitspraak de toestemming van de moeder voor erkenning kan vervangen. Maar niet in alle gevallen: alleen als volgens de rechter de moeder misbruik maakt van haar bevoegdheid. De uitspraak van de Hoge Raad betreft een conflict tussen een man uit Hoorn en een vrouw uit Lelystad. Zij hadden ongeveer twee jaar een relatie en woonden samen. Tijdens deze verhouding werd een kind geboren. Kort daarna werd de relatie verbroken.

Pleeggezin

Het kind werd onder toezicht van de Kinderbescherming gesteld en verblijft met twee andere kinderen van de vrouw uit een vroeger huwelijk in een pleeggezin. De man neemt actief deel in de verzorging en opvoeding van het kind.

De vrouw ontkent dat de man de biologische vader van het kind is. De man heeft door de Bloedtransfusiedienst van het Rode Kruis een vaderschapsproef laten doen. Die wees uit dat de kans dat de man de biologische vader is, meer dan 95 procent bedraagt. Er had een nog hogere graad van waarschijnlijkheid bereikt kunnen zijn, als de vrouw aan het onderzoek had meegewerkt.

Direct na de geboorte heeft de man het kind willen erkennen, maar de moeder weigerde daarvoor toestemming. In maart 1986 wendde de man zich tot de rechtbank in Alkmaar met het verzoek de ambtenaar van de Burgerlijke Stand te gelasten een akte van erkenning op te maken. De rechtbank wees het verzoek af. Het gerechtshof in Amsterdam eveneens.

Succes boekte de man bij de Hoge Raad, die de zaak ter verdere afhandeling heeft verwezen naar het hof in Amsterdam.

Aids-test voor soldaten

VS stellen aanvullende gezondheidseisen aan Nederlandse vliegers

Van onze parlementsredactie DEN HAAG - Het Amerikaanse leger wil dat Nederlandse militairen die trainingen krijgen in de VS, verplicht getest worden op aids. Het kabinet heeft de wens van de Amerikanen in beraad.

Defensie schat dat zo'n driehonderd Nederlandse militairen, vooral vliegers, af en toe gebruik maken van trainingsfaciliteiten in de Verenigde Staten. Washington heeft het verzoek niet alleen aan Nederland gedaan. Ook andere Navo-bondgenoten die hun militairen regelmatig met Amerikaans defensiepersoneel in de VS laten oefenen, is gevraagd de verplichte aids-test toe te staan.

Een woordvoerder van Defensie bevestigde gisteren dat het verzoek van Washington al enige tijd geleden binnen is gekomen. Minister Van Eekelen (defensie) heeft nog geen standpunt ingenomen en de zaak voorgelegd aan het kabinet.

De regering wil een reactie formuleren vóór 25 april, de dag dat in de Tweede Kamer weer een debat wordt gevoerd over de aidsproblematiek.

Ook het ministerie van WVC wilde gisteren nog niet reageren op het Amerikaanse verzoek. Maar staatssecretaris Dees van Volksgezondheid heeft zich tot nu toe steeds

verzet tegen verplichte aids-tests. De eerste reacties in de Tweede Kamer zijn verdeeld. PvdA-defensie-woordvoerder Vos vindt niet dat de Amerikanen aanvullende gezondheidseisen mogen stellen aan militairen die al door de Nederlandse krijgsmacht zijn gekeurd.

Voor het CDA-Kamerlid Frinking staat voorop dat defensiepersoneel de belangrijke opleidingen bij het Amerikaanse leger moet kunnen blijven volgen. Wanneer de Verenigde Staten daarbij aanvullende gezondheidseisen stellen behoeft dat volgens hem niet te worden afgehouden. De VVD had gisteren nog geen reactie.

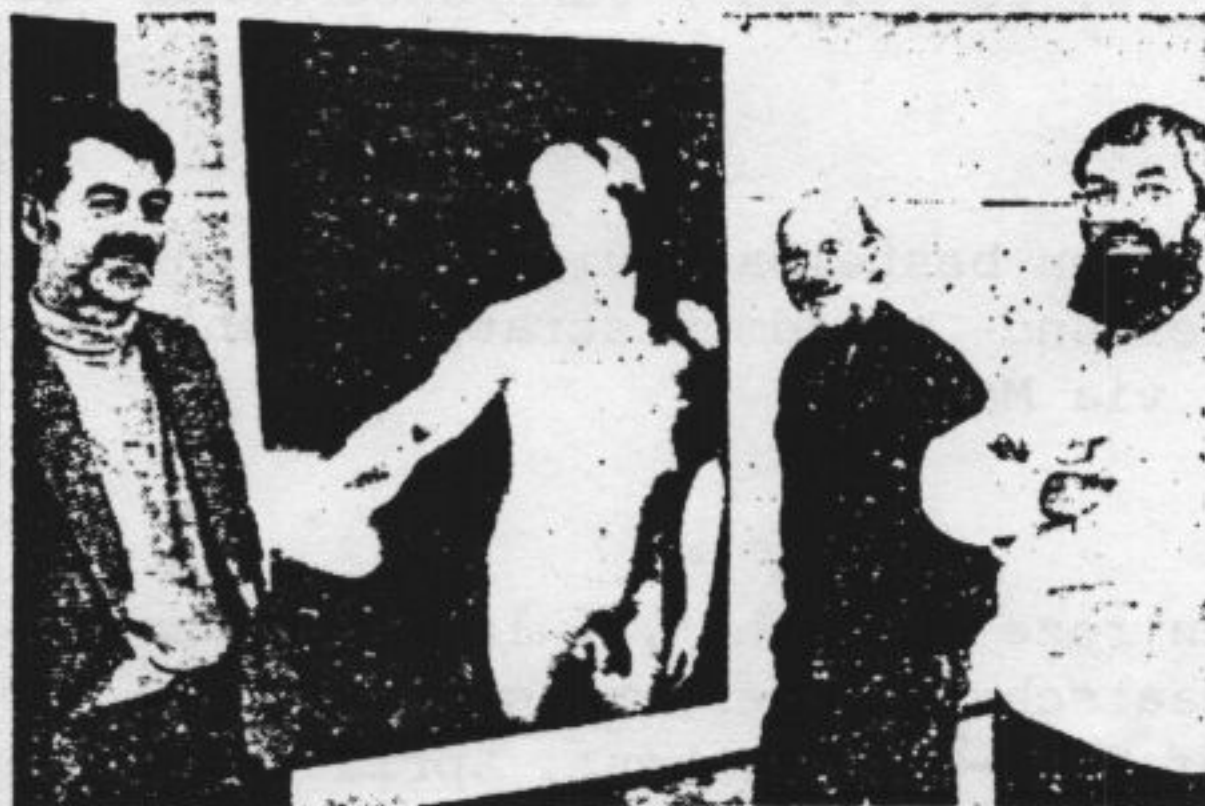
Den Ham laat foto-expositie verwijderen

„Dit werk is ^{Tub. 8} provocerend”

(vervolg voorpagina)

DEN HAM - „Na onze bezichtiging hebben wij eenstemmig moeten concluderen dat het tentoongestelde in strijd is met alhier heersende opvattingen omtrent de openbare zedelijkheid, dat van aanstootgevend moet worden gesproken”, zo motiveert de oudheidkundige vereniging Den Ham-Vroomshoop het verbod op een expositie met een tweetal naaktfoto's.

Voorzitter Meijer van de Oudheidkundi-

De tentoonstellingscommissie van de Oudheidkundige Vereniging Den Ham-Vroomshoop is verbaasd over de eis van het bestuur om een expositie in het Middendorpshuis in Den Ham te sluiten. Van links naar rechts H. Scheper, voorzitter W. Faas en J. Visser bij het tentoongestelde werk.

ge Vereniging wil geen waarde-oordeel over het geëxposeerde werk uitspreken. „Dit werk is echter bewust provocerend. Dat zie je wel vaker bij exposities, maar dan krijg je er uitleg bij. Die ontbreekt hier. Daarbij komt dat onze vereniging het gebouw in gebruik heeft

van de plaatselijke gemeenschap. Wij zijn dus verantwoordelijk voor de gang van zaken”.

Jelle van der Zwaag, een van de exposanten en geboren in Den Ham, is verbaasd over de handelswijze van het bestuur. „Ik denk

dat het eerder shockerend is dat de expositie wordt verboden. Ik woon al enkele jaren niet meer in Den Ham, maar heb nog steeds een band met het dorp. Die band wil ik juist niet verstoren, maar eerder benadrukken. Dat kan met deze expositie”.

Den Ham begrijpt niveau naakfoto's niet

DEN HAM (ANP) - Vijf studenten van de kunstacademie St. Joost in Breda zijn boos op het bestuur van de Oudheidkundige vereniging in Den Ham (Overijssel) omdat het bestuur van de vereniging een foto-expositie van hen voortijdig heeft gesloten. Het bestuur zou dat volgens de studenten hebben gedaan omdat er naakfoto's van een man waren te zien.

„Ze worden als smakeloos en aanstootgevend ervaren, volkomen ten onrechte”, zei P. Muus, één van de exposanten, donderdag.

Voorzitter P. Meier van de Oudheidkundige vereniging geeft toe dat de

expositie negatieve reacties heeft losgemaakt in Den Ham, maar hij ontkent dat de aanwezigheid van naakfoto's tot sluiting van de tentoonstelling heeft geleid. „Wij hebben de expositie gesloten omdat deze niet past in de ambiance van de oudheidkamer; het zijn foto's die niets te maken hebben met Den Ham of de historie van deze plaats”, zei hij.

Het bestuur van het dorpshuis stelt dat de foto's „van een alhier niet begrepen niveau zijn, deels zelfs zodanig in strijd met de alhier heersende opvattingen omtrent de openbare zedelijkheid, dat van aanstootgevend gesproken moet worden”.

Dr. C.J.B.J. TRIMBOS 1920-1988

Vernieuwer en utopist

Door PAUL SCHNABEL NRC 23

Dit jaar zou Trimbos met emeritaat gaan als hoogleraar preventieve en sociale psychiatrie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam, een leerstoel die hij sinds 1968 bekleedde. Het liber amicorum was bijna gereed en hij had gehoopt nog een afscheidscollege te kunnen houden. Dat hij niet meer lang zou leven, wist hij al enige tijd.

Als jonge man raakte hij in het laatste oorlogsjaar levensgevaarlijk gewond door een verdwaalde Duitse granaatscherf. Het zou hem voor zijn leven tot een invalide maken. Beroemd werd Kees Trimbos aan het begin van de jaren zestig, toen hij als Dr. C.J.B.J. Trimbos, zenuwarts, via de KRO radio en -televisie het katholieke volksdeel bevrijdde van de verstikkende traditionele huwelijksmoraal. De toelaatbaarheid van geboorteregeling, geslachtsgemeenschap voor het huwelijk, homoseksualiteit, het werd, heel voorzichtig, voor het eerst bespreekbaar gemaakt en daarmee werden het ook voor het eerst praktische problemen, waarvoor ook een katholiek een eigen en persoonlijke oplossing mocht gaan vinden. Trimbos' boek 'Gehuwd en ongehuwd' was een van de meest oorspronkelijke en meest invloedrijke pogingen om met behoud van de eigen identiteit het katholieke leven te moderniseren. Komend uit de zeer gevestigde wereld van de katholieke intellectuele elite van de jaren vijftig is hij steeds meer op zichzelf komen te staan, een agnost qua levensovertuiging, en individualist qua levensstijl.

Hij studeerde medicijnen in Utrecht en specialiseerde zich bij Prof. Dr. H.C. Rümke, destijds de toonaangevende psychiater van Nederland. Trimbos promoveerde in 1959 bij hem op een studie over de grondslagen en de organisatie van de ambulante geestelijke gezondheidszorg, waarin hij al een blauwdruk ontwierp van de huidige RIAGG, terwijl de door hem op het Katholiek Nationaal Bureau voor de Geestelijke Gezondheidszorg in 1964 opgestelde nota over de RIAGG's in hoge mate bepalend is geworden voor de discussie over de reorganisatie van de geestelijke gezondheidszorg. In 1968 zei Trimbos de ambulante hulpverlening en de wereld van de katholieke organisaties vaarwel. Aan de juist opgerichte medische faculteit in Rotterdam kreeg hij de mogelijkheid als hoogleraar een instituut op te bouwen, dat zich bezig zou gaan houden met vooral sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar de oorzaken en de verspreiding van psychische problemen en de mogelijkheden

(Archiefphoto uit 1972)

deze te voorkomen. Trimbos had hoge verwachtingen van de bijdragen die door sociologie, psychologie, andragogie en epidemiologie geleverd zouden kunnen worden aan de bestrijding van psychische ongezondheid en de bevordering van de geestelijke volksgezondheid. Deze verwachtingen zijn voor een belangrijk deel niet ingelost.

Trimbos' eigen bijdrage op onderzoeksgebied is altijd zeer bescheiden geweest. Als psychiater en bovendien nog als psychiater uit de fenomenologische school was hij niet opgeleid als onderzoeker en naar zijn aard was hij ook meer een denker en een utopist. Het medische karakter van de psychiatrie was Trimbos een voortdurende doorn in het oog. Hij zag het als een gevaar en als een miskenning van het typische sociale karakter van veel psychische problemen. De patiëntenbeweging in de psychiatrie vond in hem een warm pleitbezorger en als één van de weinige hoogleraren psychiatrie interesseerde hij zich voor de anti-psychiatrie, waar hij in 1975 een boek over schreef. In 1982 was hij een van de opstellers van het Moratorium Nieuwbouw APZ'en, dat zich politiek succesvol keerde tegen de bouw van nieuwe algemene psychiatrische ziekenhuizen.

Het ziet er naar uit, dat hij net als zijn leermeester Rümke intellectueel waarschijnlijk vooral zal blijven voortleven als essayist, als auteur van een aantal originele opstellen, die rusten op het stevige fundament van een leven lang intensief en gevarieerd lezen. Kees Trimbos zal daar zelf waarschijnlijk gemakkelijk vrede mee hebben, misschien is het al wel meer dan hijzelf verwachtte. Ruim tien jaar geleden zei hij het in een interview met Arend Jan Heerma van Voss zo: „Alles wat een mens kan genieten, heb ik genoten: eer, en roem, en ellende, en dat ze erg op je schelden; fijne medewerkers, leuk werk — wat wil je nog meer? Een soort tweede Freud worden of zo?”

A.D. 19-4-CC

Kruistocht bisschoppen tegen boekje

MADRID — Kom, zo dachten enkele progressief denkende onderwijsautoriteiten in Valencia vorig jaar, laten wij eens wat meer doen aan de seksuele opvoeding van onze kinderen. Goed idee, en aldus geschiedde.

Op honderden onderwijsinstututen werd een alleszins informatief boekwerkje verspreid met de titel „Anticonceptie en seksualiteit voor jongeren”. Moet kunnen, zou je zo denken in een land dat met opvallende gretigheid aansluiting zoekt bij de economie en de moraal van het „beschaafde Europa”.

Maar nee, het boekje is inmiddels middelpunt geworden van een hevige woordenstrijd tussen verbaasde auteurs, begripvolle onderwijzers, verontvaste ouders en vermanende bisschoppen.

Waarom? Omdat, zo vinden bisschoppen en ouders, de inhoud van het voorlichtende werkje niet strookt met de waardigheid en de ethiek van de kerk. Volgens de prelaten heeft de voorlichting over masturbatie, anticonceptie, seksualiteit en gezondheid het karakter van „een genot bevorderende, één-dimensionale benadering van de menselijke seksualiteit”. Met andere woorden: foei!

De leerlingen voor wie het voorlichtingsboekje is bestemd (van 11 tot 15 jaar) zullen een nieuw voorlichtingsboekje nodig hebben om de bisschoppelijke kwalificaties te kunnen begrijpen.

De samensteller van het boekwerkje vraagt zich af welke maatschappij de dwarsliggers in Valencia voor ogen staat: een eenvoudige, heldere Europese samenleving of een besloten gemeenschap waarin alleen bij kaarslicht over de seksualiteit mag worden gefluisterd.

Ouders en bisschoppen hebben inmiddels laten weten dat ze pas met een rein geweten naar bed gaan als het boekje op de brandstapel is gelegd. Voor hen geldt nog wat Franco in 1939 in een geschiedenisboekje voor de jeugd schreef: „Het ideaal van God en de cultuur van het Vaderland vormen het geheim van onze heldendaden.”

door Henk Boom

Aanvraag Bhd zendtijd voor homoseksuelen en naturalisten afgewezen

HILVERSUM — Het Commissariaat voor de Media, het controle-organ van de Nederlandse omroep, heeft de zendtijdaanvragen van de stichting Mandaat, de belangenvereniging van homoseksuelen en die van de INIC, een internationale keten van naturalistenverenigingen, afgewezen. Dat heeft een woordvoerder van het commissariaat meegedeeld. De afwijzing van de stichting Mandaat, die programma's wilde verzorgen voor homoseksuelen, heeft te maken met het ontbreken van de door de Mediawet vereiste „geestelijke grondslag” van de stichting. Het commissariaat erkent dat er behoefte bestaat aan radio- en televisieprogramma's voor homoseksuelen, maar het ontbreken van een specifieke levensovertuiging, zoals die in de praktijk alleen in combinatie met kerkgenootschappen voorkomt, maakt het voor het commissariaat onmogelijk de zendtijdaanvraag te honoreren, aldus de woordvoerder. Zendtijdaanvragen kunnen behalve op basis van geestelijke grondslag tevens worden aangevraagd als het gaat om uitzendingen voor educatieve doeleinden of als het gaat om een kandidaat-omroepvereniging. De Stichting Mandaat had de zendtijdvergunning aangevraagd op basis van de geestelijke grondslag, maar, aldus de woordvoerder, ook aan de andere twee voorwaarden zou de stichting niet hebben voldaan. Bij de afwijzing van de zendtijdaanvraag van de INIC speelde vooral de omvang van de achterban een rol.

MARTIJN DOKUMENTATIESERVICE, LIJST 12, 20-5-1988 / PERSFOCUS APRIL '88

- dokumentatienummer
 : aantal pagina's
 : : prijs per exemplaar (indien bestelbaar via Martijn inclusief
 : : : verzend- en administratiekosten)
 : : : indien bestelbaar via Martijn: X
 : : : titel enz.
 : : : :
 : : : :
- DC 112 47 11,-- 'Tussen kruis en roze driehoek', 6 lessen levensbeschouwer-
 lijke vorming/maatschappijleer, uitg. werkgroep Homoseksua-
 liteit & Geloof Zuid-Oost Brabant, april 1988. Plastic omslag.
 Voor alle scholen van het voortgezet onderwijs. Met docenten-
 handleiding. In een paar van de lessen wordt pedoseksualiteit
 aangehaald, en kritiek geleverd op de orthodoxe stromingen,
 die verlaging van de leeftijdsgrenzen voor het toestaan van
 seksueel contact tegenwerken.
 Te bestellen door briefje aan: werkgroep homoseksualiteit en
 geloof Zuid-Oost Brabant, Postbus 4114, 5604 EC Eindhoven.
 Bij toezending acceptgiro, prijs inkl. verzendkosten.
- DC 113 1 -,75 Folder van Stichting N.V.S.H. werkgroep pedofilie Nijmegen e.o.,
 Postbus 1585, 6501 BN Nijmegen.
 Te bestellen door storting op Postbank 5412175 t.n.v. boven-
 staand adres.
- DC 114 13 4,05 X Voorlopig verslag van de vaste commissie voor justitie van de
 Tweede Kamer over de Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht
 met enkele bepalingen tot het tegengaan van discriminatie op
 grond van ras, geslacht of seksuele gerichtheid, 7-3-1988.
 2e Kamer, 1987-1988, 20239 nr. 4. (verkleinde kopie van 25 pag.)
- DC 115 1 1,80 X Brief van A. de Klerk aan Hoofdbestuur Humanistisch Verbond
 8-5-1988 over artikel John Luijs in het NRC.
- DC 116 1 1,80 X Brief van Vara-programmateam 'Sonja op Zondag' aan A. de
 Klerk, 16-3-1988 over Sonja-uitzending 7-2-1988 (antwoord
 op DC 105)
- DC 117 3 1,95 X 'Report to the ILGA on Gay Pedophilia', NAMBLA, 1988.
 Discussiebijdrage van de North American Man Boy Love Associa-
 tion voor het congres van de International Lesbian and Gay
 Association 1988 met standpuntbepaling. (Engelstalig, ver-
 kleinde kopie van 6 pag.)
- DC 118 28 4,75 Themanummer Pedofilie van Bulletin van COC afd. Zuid Limburg,
 Veel authentieke verhalende interviews en informatie, het
 nieuwe pamflet over COC, leeftijdsgrenzen en pedoseksualiteit,
 brieven, kinderpagina enz.
 Te bestellen door storting van f 4,75 (inkl verzendkosten)
 op Postbank 3380434 t.n.v. penningmeesters COC, Geleen o.v.v.
 'Bulletin 1988 nr. 5'.
- DC 119 1 1,80 X Herziene versie van tabel 2 + tabellen en konklusies inzake
 onherroepelijke veroordelingen wegens seksuele misdrijven
 1950-1986 (DC 89), COC projectgroep leeftijdsgrenzen.
 (verkleinde kopie, 2 pag.)

Bestelwijze, alleen voor de met X gemerkte stukken:

maak het bedrag over op Postbank 54.59.646 t.n.v. Vereniging Martijn, P-stbus
5478, 1007 AL Amsterdam, o.v.v. het gewenste dokumentatienummer.Let op: korting op verzend- en administratiekosten bij bestelling van meer
stukken en/of exemplaren tegelijk. Zie berekeningswijze in Persfocus maart '88.

Nadere informatie: telefoonnummer Martijn 020 - 448266.